

Komparativna analiza kurikuluma geografije odabranih država Europe i međunarodnih procjena znanja i vještina

Cerjak, Josip

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Science / Sveučilište u Zagrebu, Prirodoslovno-matematički fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:217:617693>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-16**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Science - University of Zagreb](#)

Josip Cerjak

**Komparativna analiza kurikuluma geografije odabranih država Europe i
međunarodnih procjena znanja i vještina**

Diplomski rad

Zagreb

2019.

Josip Cerjak

**Komparativna analiza kurikuluma geografije odabranih država Europe i
međunarodnih procjena znanja i vještina**

Diplomski rad

predan na ocjenu Geografskom odsjeku
Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
radi stjecanja akademskog zvanja
magistra edukacije geografije i povijesti

Zagreb

2019.

Ovaj je diplomski rad izrađen u sklopu integriranog preddiplomskog i diplomskog sveučilišnog studija Geografija i povijest; smjer: nastavnički na Geografskom odsjeku Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, pod vodstvom doc. dr. sc.

Ružice Vuk

TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA

Sveučilište u Zagrebu
Prirodoslovno-matematički fakultet
Geografski odsjek

Diplomski rad

Komparativna analiza kurikuluma geografije odabranih država Europe i međunarodnih procjena znanja i vještina

Josip Cerjak

Sažetak: U diplomskome radu analiziraju se kurikulumi geografije četiriju europskih država: Finske, Poljske, Rumunjske i Slovenije te kompariraju s Nacionalnim kurikulumom nastavnoga predmeta geografije za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj. Uz kurikulume navedenih država, analizirani su i rezultati PISA istraživanja u navedenim državama kao jedan od pokazatelja razine geografskih znanja i vještina i prirodoslovne pismenosti. Strukturiranim intervjuom prikupljene će se informacije i stavovi nekoliko sudionika PISA testiranja (2015.) kao primjer njihovog doživljaja testiranja, načina rješavanja ispita i konačnih rezultata. Komparativna analiza kurikuluma geografije usmjerena je na analizu trajanja obveznog obrazovanja, važnost geografije u obrazovnim sustavima, broj sati geografije u ukupnoj godišnjoj, mjesečnoj i tjednoj satnici te na osnovne ishode u pojedinim godinama učenja geografije.

88 stranica, 6 slika, 14 tablica, 30 bibliografske reference; izvornik na hrvatskom jeziku

Ključne riječi: kurikulum, predmetni kurikulum geografije, geografska znanja, geografske vještine, PISA testiranje

Voditelj: doc. dr. sc. Ružica Vuk

Povjerenstvo: doc. dr. sc. Ružica Vuk

doc. dr. sc. Slaven Gašparović

doc. dr. sc. Dubravka Spevec

Tema prihvaćena: 7. veljače 2017.

Rad prihvaćen: 12. rujna 2019.

Rad je pohranjen u Središnjoj geografskoj knjižnici Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Marulićev trg 19, Zagreb, Hrvatska.

BASIC DOCUMENTATION CARD

University of Zagreb
Faculty of Science
Department of Geography

Master Thesis

Comparative analysis of geography curricula of selected European countries and International appraisal of knowledge and skills

Josip Cerjak

Abstract: This thesis analyzes geography curricula in four European countries: Finland, Poland, Romania and Slovenia, and compares them with the National curriculum of geography for elementary schools and high schools in the Republic of Croatia. Along with the curricula of the mentioned countries, the results of the PISA research in the above mentioned countries have been analyzed as one of the indicators of the level of geographical knowledge and skills and natural literacy. Structured interviews will gather the information and attitudes of several PISA testing participants (2015) as an example of their testing experience, how to solve the exams and the final results. The comparative analysis of the geography curriculum focuses on analyzing the duration of compulsory education, the importance of geography in education systems, the number of hours of geography in the total annual, monthly and weekly lessons, and the basic outcomes in particular years of geography learning.

88 pages, 6 figures, 14 tables, 30 references; original in Croatian; original in Croatian

Keywords: Curriculum, subject geography curriculum, geographic knowledge, geographic skills, PISA testing

Supervisor: Ružica Vuk, PhD, Assistant Professor

Reviewers: Ružica Vuk, PhD, Assistant Professor

Slaven Gašparović, PhD, Assistant Professor

Dubravka Spevec, PhD, Assistant Professor

Thesis submitted: 7th February 2017

Thesis accepted: 12th September 2019

Thesis deposited in Central Geographic Library, Faculty of Science, University of Zagreb, Marulićev trg 19, Zagreb, Croatia.

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
1.1. Predmet istraživanja.....	2
1.2. Teorijsko-metodološki pristup.....	3
1.3. Zadatci, ciljevi i tijek istraživanja.....	3
1.4. Dosadašnja istraživanja.....	4
1.5. Osnovne hipoteze.....	6
2. KURIKULUM	7
2.1. Definicija kurikuluma	7
2.2. Povijesni kontinuitet razvoja nacionalnog okvirnog kurikuluma u Hrvatskoj....	9
2.2.1.Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije	11
2.2.2.Cjelovita kurikularna reforma i ekspertna radna skupina	12
2.2.3.Nacionalni okvirni kurikulum	13
3. GEOGRAFIJA KAO NASTAVNI PREDMET U ODGOJNO-OBRAZOVNOM SUSTAVU RH.....	16
3.1. Odgojno-obrazovni ciljevi učenja i poučavanja geografije.....	17
3.2. Što su to koncepti i kako utječu na kreiranje predmetnog kurikuluma geografije	17
3.3. Sadržaj i važnost temeljnih geografskih koncepata.....	18
3.4. Glavne sastavnice predmetnog kurikuluma geografije za osnovne škole i gimnazije	20
3.5. Odgojno-obrazovni ishodi, sadržaji i razine usvojenosti po razredima i konceptima	22
4. ANALIZA KURIKULUMA GEOGRAFIJE ODABRANIH EUROPSKIH DRŽAVA	30
4.1. Finska	30
4.1.1. Uloga geografije kroz obrazovne cikluse u finskom obrazovnom sustavu.....	31
4.1.2. Geografski sadržaji i ishodi tijekom osnovnoškolskog obrazovanja.....	32
4.1.3. Geografski ishodi i ciljevi tijekom srednjoškolskog obrazovanja.....	33
4.2. Poljska.....	35
4.2.1. Geografski ishodi i ciljevi tijekom osnovnoškolskog obrazovanja	35
4.2.2. Geografski ishodi i ciljevi tijekom srednjoškolskog obrazovanja.....	41
4.3. SLOVENIJA	47

4.3.1. Geografski ciljevi i očekivanja tijekom osnovnoškolskog obrazovanja	51
4.3.2. Geografski ciljevi u srednjoškolskom obrazovanju geografije	58
4.4. RUMUNJSKA.....	62
4.4.1. Kurikulum geografije za osnovnu školu	62
4.4.2. Kurikulum geografije za srednju školu.....	63
5. VANJSKO VREDNOVANJE-PISA ISTRAŽIVANJE 2015	65
5.1. Obilježja PISA istraživanja	65
5.2. Rezultati i budući indikatori	66
5.2.1. Rezultati po razinama prirodoslovne pismenosti	69
5.3. Intervju s polaznicima PISA istraživanja	69
5.3.1. Metoda prikupljanja podataka	69
5.3.2. Sudionici	70
5.3.3. Način provedbe istraživanja.....	70
5.3.4. Plan analize podataka	71
5.3.5. Rezultati i rasprava	71
6. RASPRAVA	77
7. ZAKLJUČAK	79
POPIS LITERATURE, IZVORA, SLIKA I TABLICA	

1. UVOD

U suvremenom razdoblju geografija, osim znanstvenog aspekta, ima veliku važnost i u odgojno-obrazovnom sustavu. Osim toga, geografija je bitan element razvoja na razini pojedinca u njegovoj adolescentnoj dobi, ali i u cjeloživotnom učenju. Geografija je svojim osnovnim načelima u suvremeno doba postala jedan od središnjih nastavnih predmeta u odgojno-obrazovnom sustavu jer je znanost koja sintetizira različite pojave u prostoru, od fizičkih do društvenih, te time zadovoljava razne kriterije suvremenog društva koje pridaje sve veću pozornost interdisciplinarnosti¹. Osim toga, suvremena geografija pridonosi edukaciji za održivi razvoj, primjenjuje i integrira informacijsko-komunikacijske tehnologije u odgojno-obrazovni proces (Pejnović, 2008), pridonosi ostvarenju temeljnih ciljeva, načela i vrijednosti proklamiranih u Nacionalnome okvirnom kurikulumu te je visoko pozicionirana u učeničkoj percepciji i evaluaciji nastavnih predmeta (Vuk, Vranković i Šiljković, 2012). Neupitna je važnost geografije u europskim nacionalnim kurikulumima, ponajprije zbog vrlo velike važnosti u odgojno-obrazovnim sustavima, ali i u razvijanju vještine detektiranja potencijalnih problema s mogućnošću rješavanja i oblikovanja vizije uz donošenje različitih strategijskih rješenja koja će u konačnici omogućiti bolju eugeničku politiku promatranog prostora.

Vrlo bitan element mjerenja uspješnosti usvajanja geografskih ishoda je uvođenje ispita vanjskoga vrjednovanja u hrvatski odgojno-obrazovni sustav iz kojih dobivamo rezultate obrazovnih postignuća učenika i uspoređujemo ih s postojećim pokazateljima školskoga ocjenjivanja, ali također dobivamo mogućnost usporedbe obrazovnih postignuća hrvatskih učenika s ostalim sudionicima vanjskog vrjednovanja (ostale države sudionice). Rezultati dobiveni iz ispita vanjskoga vrednovanja pokazatelj su stvarnih učeničkih postignuća i omogućuju usporedbu učeničkih postignuća s postavljenim standardima. Sustavno analiziranje učeničkih postignuća iz pojedinih nastavnih predmeta omogućuje bolji uvid u ostvarenost standarda, detektiranje čimbenika koji utječu na učenička postignuća, ali i otvara prostor za ciljane intervencije u učenju i poučavanju te pružanje podrške onima kojima je podrška potrebna. Rezultate vanjskoga vrjednovanja treba oprezno interpretirati i staviti ih u odgovarajući kontekst. Treba voditi računa da je mjerenje učeničkih postignuća samo jedan segment kvalitete obrazovnog sustava. U evaluaciji sustava važno je utvrditi kvalitetu nastave, korelaciju kvalitete nastave i učeničkih postignuća, a posebice doprinos kvalitete nastave

¹ Pravilnik o znanstvenim i umjetničkim područjima, poljima i granama (Pročišćeni tekst – „Narodne novine“ broj 118/09, 82/12, 32/13 i 34/16) donosi odredbu kojom se geografija kao znanstveno polje svrstava u Interdisciplinarna područja znanosti.

napretku u postignućima učenika (Palekčić, 2007; Bašić, 2007). U Hrvatskoj je prvo vanjsko vrjednovanje svih sastavnica nastavnog plana i programa proveo je 1974. Zavod za unapređivanje osnovnog obrazovanja SR Hrvatske u projektu Valorizacija nastavnog programa i nastavnog plana za osnovnu školu SR Hrvatske, a drugo Zavod za školstvo u projektu Valorizacija nastavnog plana i programa osnovne škole u Republici Hrvatskoj 1988. (Mrđenović, 1988).

Kako bi se što bolje usporedili izabrani primjeri kurikuluma geografije, važno je u analizu uključiti i PISA istraživanje. PISA istraživanje (Programme for International Student Assessment) međunarodno je istraživanje procjena znanja i vještina petnaestogodišnjih učenika pod pokroviteljstvom OECD-a. Pokrenuto je s ciljem ocjenjivanja razine obrazovanja među mladima u glavnim industrijskim zemljama. Provode se svake tri godine. Osmislile su ga zajednički zemlje članice OECD-a, a provodi ga međunarodni konzorcij institucija koji predvodi Australijsko vijeće za istraživanja u obrazovanju. Osnovni ciljevi PISA istraživanja usmjereni su na politiku obrazovanja. Inovativni koncepti pismenosti i važnost cjeloživotnog učenja te redovito praćenje kroz trogodišnje vremenske cikluse omogućava zemljama praćenje napretka u postizanju ključnih obrazovnih ishoda (McGaw, 2008). PISA svojim članicama pruža podršku u pripremi učenika za suočavanje sa sve bržim društvenim promjenama te osigurava osnovu za politički dijalog i globalnu suradnju. U promatranom ciklusu PISA istraživanja sudjelovalo je više od pola milijuna učenika iz 72 zemlje svijeta².

1.1. Predmet istraživanja

Predmet ovog istraživanja su kurikulumi geografije četiriju europskih država: Finske, Poljske, Rumunjske i Slovenije te usporedba navedenih kurikuluma s Nacionalnim kurikulumom nastavnoga predmeta geografije za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj. Uz kurikulume navedenih država analizirani su i rezultati PISA istraživanja u navedenim državama kao jedan od pokazatelja razine geografskih znanja i vještina i prirodoslovne pismenosti. Analiza i usporedba nacionalnog kurikuluma s odabranim kurikulumima europskih država pokazuje da je geografija po zastupljenosti u kurikulumima važan nastavni predmet u obrazovnim sustavima europskih država i u Hrvatskoj. Zbog navedenog razloga i s obzirom na aktualna pitanja vezana uz kurikularnu reformu, bilo je važno odrediti i analizirati i status geografije kao nastavnog predmeta u pojedinim državama prema

² <https://www.ncvvo.hr/objava-rezultata-oecd-ova-medunarodnoga-istrazivanja-pisa-2015/>

položaju u kurikulumu, organizaciji, trajanju obrazovanja, nastavnom planu, u nazivu samog predmeta, obveznosti, ciljevima i sadržajima obrazovanja.

1.2. Teorijsko-metodološki pristup

U radu su primijenjene kvantitativne i kvalitativne metode te metoda intervjua. Učenička postignuća na ispitima vanjskog vrjednovanja (PISA) iskazana su kroz postotak riješenosti pojedinih ispitnih čestica i prosječnu riješenost pojedinih testova, a uspoređena su s ostalim promatranim europskim državama. U usporedbi naglasak je na prirodoslovnoj pismenost učenika promatranih zemljama, ali je spomenuta i matematička te čitalačka pismenost.

U radu su korišteni podaci PISA istraživanja iz 2015. godine, a relevantni podatci preuzeti su i iz vanjskog vrjednovanja 1988., 2008. i 2010. godine i istraživanja Centra za istraživanje i razvoj obrazovanja čime se željelo utvrditi jesu li u promatranom razdoblju učeničke kompetencije slabije ili bolje razvijene. Intervju je proveden s četiri sudionika PISA istraživanja iz 2015. godine, a njihovi doživljaji, pripreme te konačni rezultati opisani su u posebnom poglavlju.

1.3. Zadatci, ciljevi i tijek istraživanja

Osnovni zadatak ovoga rada je analizirati i komparirati kurikulume geografije četiriju europskih zemalja, a sekundarni zadatak jest referiranje na rezultate učenika promatranih država i njihove rezultate na vanjskom vrednovanju i međunarodnim procjenama znanja i vještina (PISA istraživanja).

Cilj rada je komparativnom analizom utvrditi status geografije kao nastavnog predmeta te istaknuti razlike u kurikulumima promatranih država prema položaju u nacionalnom kurikulumu, samostalnosti, integriranosti, trajanju obrazovanja, nastavnom planu. Manja je pozornost posvećena razlikama u nazivu predmeta, obveznosti, ciljevima i sadržajima obrazovanja. Cilj istraživačkog rada nije samo iznošenje relevantnih podataka već uz pomoć dobivenih rezultata i komparativnom analizom dati moguća rješenja i strategije daljnjeg razvoja kurikuluma geografije u sustavu nacionalnih kurikulumskih dokumenata u Hrvatskoj. Prijedlozi i interpretacija rezultata analiza trebala bi olakšati i osigurati konzistentnu implementaciju samog kurikuluma u praksu. Sugestije su usmjerene prema nastavnoj praksi i sugeriraju nastavnicima nužnost učestalijeg poučavanja geografskih vještina i inzistiranje na

višim dimenzijama znanja, obzirom da je uočeno da učenici postižu niže rezultate u ovom segmentu. Cilj intervjua sa sudionicima/polaznicima PISA istraživanja je odgovoriti na pitanja koliko ozbiljno i odgovorno učenici i nastavnici pristupaju istraživanju (misli se na učenike i njihove nastavnike u pripremanju za ispitivanje), koji su načini provedbe tog vanjskog vrjednovanja, koje su (negativne) konotacije istraživanja prepoznate pri rješavanju ispita. Opisanim pristupom komparativna metoda omogućila je usporedbu kurikuluma geografije u promatranim državama, a metoda intervjua dobivanje detaljnijih informacija o provedbi PISA istraživanja.

1.4. Dosadašnja istraživanja

Brojna su istraživanja vezana uz metodičko-didaktičke pristupe u geografiji u promatranim europskim državama. Radovi hrvatskih znanstvenika najviše su usmjereni na analizu promjena nastavnog programa, oblika rada, nastavnih sredstva i nastavnih metoda u nastavi geografije. Znanstveni članak kojim je i potaknuti ovaj rad, *Kurikulumi geografije za obavezno obrazovanje u 11 europskih država-komparativna analiza* (Curić, Jakovčić i Vuk, 2007), jedan je od znanstvenih radova koji analizira i komparira kurikulume za obvezno obrazovanje 11 europskih država: Švedske, Finske, Norveške, Engleske, Škotske, Irske, Nizozemske, Njemačke, Austrije, Slovenije i Mađarske. U radu se važnost stavlja na trajanje obveznog obrazovanja, naziv nastavnog predmeta, organizaciju predmeta, položaj u kurikulumnom području, ciljeve predmeta, razrede i obrazovne cikluse, status predmeta prema kriteriju obvezan ili neobvezan predmet, nastavni plan itd.

Važni su i radovi koji analiziraju ljudske potencijale, stavove nastavnika i profesora geografije o nastavnim programima, udžbenicima i evaluaciji. Metodologija ovih radova i njihovi rezultati uvelike pridonose budućem razvoju edukacijske geografije. U dosadašnjim radovima obrađeni su rezultati ispita vanjskog vrednovanja učeničkih postignuća iz geografije u cijelosti, zatim rezultati u domeni opća geografija, uspješnost predviđanja obrazovnih postignuća učenika osnovnih škola Republike Hrvatske i rezultati učenika iz Hrvatske u međunarodnim projektima PISA i TIMSS³. Analizirajući rezultate učenika osmih razreda na ispitu vanjskog vrednovanja iz geografije u školskoj godini 2007./2008., Vuk i Vranković

³ Istraživanje TIMSS—međunarodno istraživanje trendova u znanju matematike i prirodoslovlja (Trends in International Mathematics and Science Study) provodi se u sklopu organizacije IEA (International Association for the Evaluation of Educational Achievement—Međunarodno udruženje za vrednovanje obrazovnih postignuća). TIMSS i PIRLS istraživanja osmišljena su kako bi upoznala odgovorne u obrazovanju s rezultatima učenja matematike, prirodoslovlja i čitanja s razumijevanjem. Tim se istraživanjima objektivno i standardizirano, vrlo osjetljivim instrumentima, mjere stečena znanja.

(2009) u radu *Obrazovna postignuća učenika osmih razreda iz geografije u šk. god. 2007./2008. i stavovi profesora geografije o poučavanju geografskih vještina* zaključuju da je prosječna riješenost ispita 42,7 posto, što je bliže donjoj granici prihvatljivosti razine postignuća. Učenici su znatno bolje rješavali zadatke u kojima se ispitivalo činjenično znanje od onih u kojima se ispitivalo proceduralno znanje, u čemu su bili najslabiji. Vranković, Vuk i Šiljković (2011a) u radu *Vanjsko vrednovanje postignuća učenika osmih razreda iz domene opća geografija* analiziraju postignuća učenika osmih razreda na ispitu vanjskog vrednovanja iz domene opća geografija i zaključuju da razina postignuća nije zadovoljavajuća jer je postotak riješenosti ispitnih čestica kojima su se ispitivala znanja i vještine iz opće geografije samo četrdeset posto, postignuća su niža u odnosu na domenu geografija Europe za 1,9 postotnih poena, a u odnosu na domenu geografija Hrvatske za 9,1 postotni poen. Ostvareni rezultati u ispitivanju činjeničnih znanja značajno su bolji od rezultata konceptualnih i proceduralnih znanja kao i rezultati u zadacima zatvorenoga u odnosu na one u zadacima otvorenoga tipa. U opsežnom djelu *Kvalitativna analiza ispita vanjskoga vrjednovanja obrazovnih postignuća učenika osmih razreda provedenih 2008. godine: geografija i integracija postignuća učenika iz geografije Hrvatske na ispitima vanjskoga vrednovanja i percepcije učenika o geografiji kao nastavnom predmetu u osnovnoj školi nastavnih sadržaja iz integracije geografije i povijesti* (Vranković, Vuk i Šiljković, 2011b) autori na uzorku od petsto ispita analiziraju svaku ispitnu česticu i postignuća uspoređuju s rezultatima ispitane populacije (21 485 učenika) kako bi se dobio što bolji uvid u ostvarena obrazovna postignuća učenika te u povezanost rezultata u pojedinim ispitnim česticama s ocjenama iz geografije na kraju sedmog razreda. U djelu su, uz kratki osvrt na nastavni plan i program te određivanje obrazovnih standarda, izrečene i smjernice za unapređivanje rada svih sudionika koji će sastavljati i analizirati ispitne zadatke te su na temelju kvalitativne analize netočnih učeničkih odgovora sugerirane korekcije u poučavanju nastavnog predmeta geografije. Uz utvrđivanje razine učeničkih postignuća ispitana su i mišljenja učitelja, učenika i roditelja o nastavnim programima i predmetima u projektima valorizacije nastavnih planova i programa osnovne škole 1974. i 1988. koje je provodio Zavod za školstvo (Zavod za unapređivanje osnovnog obrazovanja), zatim u projektu Evaluacija nastavnih programa i razvoj modela kurikuluma za obvezno obrazovanje u Hrvatskoj kojeg je 2003. proveo Centar za istraživanje i razvoj obrazovanja te u projektu Vanjsko vrjednovanje obrazovnih postignuća učenika osmih razreda osnovnih škola u RH u školskoj godini 2007./2008. u organizaciji Nacionalnog centra za vanjsko vrednovanje obrazovanja (Vranković, Vuk i Šiljković, 2011b).

1.5. Osnovne hipoteze

Sukladno postavljenim zadacima i ciljevima u radu su provjeravane sljedeće hipoteze:

1. Predmetni kurikulum geografije je strukturiran tako da svi dionici obrazovnog sustava imaju jasne smjernice o poučavanju, učenju i vrednovanju geografije.
2. Geografija kao nastavni predmet ne razlikuje se značajno po nastavnom planu, ciljevima, ishodima, konceptima i ulozi u odgojno obrazovnom sustavu Finske, Poljske, Slovenije, Rumunjske i Hrvatske.
3. Učenici iz Finske ostvaruju najbolje rezultate u PISA istraživanjima u svim dimenzijama pismenosti.
4. Sudionici PISA istraživanja u Hrvatskoj nisu dovoljno informirani niti motivirani za PISA ispitivanja.

2. KURIKULUM

U ovom poglavlju definirano je značenje riječi kurikulum te pobliže objašnjene vrste kurikulumuma s naglaskom na predmetni kurikulum koji je tema ovog diplomskog rada. Prilikom pregleda i analize literature utvrđeno je kako postoji nesklad u zapisu riječi. U istraženim školskim kurikulumima i dodatnoj literaturi najčešće je korišten zapis kurikulum, a uz njega se pojavljuju curriculum i kurikulum. Osim nesklada u zapisu riječi kurikulum primijećen je nesklad u njenom pojmovnom određenju. Definicija kurikulumuma razlikuje se u pojedinim državama ovisno o tradiciji i normama jezika države u kojoj se koristi.

2.1. Definicija kurikulumuma

Kurikul(um) dolazi u hrvatsko pedagoško nazivlje iz engleskog jezika, ali sam korijen riječi je latinskog podrijetla. U latinsko-hrvatskom rječniku stoji da je „curriculum, i, n. utrkivanje, natjecanje, tečaj (nebeskih tijela, života), život, trkalište“. Općenito znači hod, ali kroz pouku (obuku). Osim toga kurikulum ne označava samo pouku (obuku), dakle učenje, studiranje, odnosno plan i program učenja i plan i program studiranja nego i obrazovanje (dakle plan i program obrazovanja) pa onda i sve ono što je s tim povezano. „Imenica curriculum izvedena je iz latinskog glagola currere-trčati, teći, hitjeti, hrliti, brzati, ploviti, broditi koji je izrastao iz indoeuropskoga korijena kers (trčati), a ... ima i značenje tečaj života, život“ (Jukić, 2010). Nekolicina autora u svojim djelima navodi da je riječ kurikulum latinskog porijekla te da označava „tijek, slijed, koji opisuje relativno optimalan put djelovanja i dolaska do nekog cilja“ (Previšić, 2007). Ono što je vrlo bitno napomenuti da je kurikulum usmjereni pristup kretanja do najpovoljnijih rezultata postavljenih u nekom području rada, koji sadrži nekoliko osnovnih procesa: planiranje organizaciju, izvođenje i kontrolu same realizacije planiranog rada. Svi navedeni procesi sa samim koracima realizacije konačnog cilja se i sami koriste pri izradi zadanog kurikulumuma.

Kurikulum se kao pojam razvijao kroz povijest te su se mijenjala njegova značenja. U kasnoj antici je predstavljao opseg znanja i vještina koje mladi trebaju usvojiti kako bi se pripremili za život i rad u svojoj društvenoj sredini te je u istom značenju od 18. st. u njemačkom govornom području nazivan „nastavnim planom“. U pedagogiji se naziv „curriculum“ pojavljuje na prijelazu iz 16. u 17. stoljeće (Previšić, 2007) kad je smatran redosljedom učenja nastavnih sadržaja po godištim. Percepcija kurikulumuma kao nastavnog

plana i programa proširilo se 20-ih godina dvadesetog stoljeća te uključuje i određenje ciljeva učenja i poučavanja, nastavnih sadržaja i tema, metoda rada, medija i postupaka vrednovanja (Palekčić i dr., 1999). Pedesetih godina 20. st. događa se značajno razdvajanje europskog i američkog poimanja nastavnog plana i programa i kurikulumuma (Previšić, 2007) koje je i danas uvelike utječe na definiranje i razliku tih dvaju pojmova. Sedamdesetih i osamdesetih godina smanjuje se interes za kurikulum te se ponovno govori o nastavnim planovima (Palekčić i dr., 1999). Nakon 1980-ih godina pristupilo se metodološkoj izradi kurikulumuma pri čemu se proučavanje kurikulumuma proširuje na istraživanje uvjeta u kojima se odvijaju učenje i poučavanje te na razmatranje kurikulumuma, njegove strukture, izrade i primjene. Počinje sve više dominirati znanstveni pristup koji se unapređuje i danas (Previšić, 2007; Pastuović, 1999).

U modernoj hrvatskoj literaturi, kurikulum suvremenog odgoja, obrazovanja i škole podrazumijeva „znanstveno zasnivanje cilja, zadataka, sadržaja, plana i programa, organizaciju i tehnologiju provođenja te različite oblike evaluacije učinaka” (Previšić, 2007). Kako su različite definicije kurikulumuma usmjerene na različite njegove razine, jer ga neki razmatraju na razini nastave, neki na razini odgojno-obrazovne ustanove, a u novije vrijeme je riječ i o stvaranju svjetskog kurikulumuma, u suvremenoj se literaturi sve češće, umjesto definicija kurikulumuma, uvode ključni pojmovi i riječi, kategorije i dimenzije znanja. Definiciju kurikulumuma koju su u Didaktici definirali L. Bognar i M. Matijević, glasi: „CURRICULUM-pedagoški pojam koji obuhvaća definirane ciljeve i sadržaje učenja, metode, situacije i strategije, te načine evaluacije. Potrebno je također spomenuti i definiciju kurikulumuma koju u udžbeniku Didaktika i kurikulum navode M. Cindrić, D. Miljković i V. Strugar, a glasi: „Kurikulum je dokument koji sadrži opsežno planiranje, organiziranje i vrednovanje procesa učenja i učeničkih postignuća s obzirom na jasno postavljene ciljeve. Kurikulum navodi ciljeve učenja, nastavne sadržaje, metode, strategije, sredstva i uvjete u kojima se ti ciljevi mogu postići te provjeru stupnja njihova ostvarenja“ (Cindrić, Miljković i Strugar, 2012).

Kurikulum kao pojam relativno kasno ulazi u hrvatsku pedagošku terminologiju, a u samim počecima njegovo značenje je označavalo redosljed učenja nastavnih sadržaja po godištima, što se može ponegdje očitovati i poistovjetiti s današnjim nastavnim planom i programom pojedinih predmeta. Zbog razumijevanja i umjesto njega primjenjivao se pojam nastavnoga plana i programa pri čemu se pod nastavnim planom smatrao „školski dokument u kojem se u obliku tablice propisuju odgojno-obrazovna područja, odnosno nastavni predmeti koji se proučavaju u određenoj školi, zatim redosljed proučavanja tih područja ili predmeta po razredima ili semestrima te tjedni broj sati za pojedino područje ili predmet”, a pod nastavnim

programom „školski dokument kojim se propisuje opseg, dubina, redosljed nastavnih sadržaja u pojedinom nastavnom predmetu” (Težak, 1996). Da pojmovi nisu istovjetni dokazuje potreba za pronalaženjem točnijeg terminološkog određenja. U drugoj polovici 20. stoljeća na UNESCO-ovu institutu u Hamburgu, i to pod vodstvom američkog znanstvenika S. B. Robinsohna, provedena je svojevrsna reafirmacija pojma „curriculum“ u europskoj pedagoškoj teoriji i praksi (Previšić, 2005). Slično shvaćanje zadržalo se u hrvatskome Nastavnom planu i programu za osnovnu školu, s tom razlikom što se, uz navedeno u nastavnom planu, dodatno razlučuje plan izvannastavnih aktivnosti po razredima, plan realizacije posebnih programa učenja stranih i klasičnih jezika, dopunskoga i dodatnog rada te sata razrednika, a u nastavnom su programu razlučeni obvezni i izborni nastavni predmeti te posebni programi učenja stranih i klasičnih jezika pa je za svaku kategoriju navedeno da uključuje pripadne ciljeve, zadaće, odgojno-obrazovne sadržaje i rezultate, odnosno odgojno-obrazovna postignuća koje treba postići poučavanjem/učenjem (Jukić, 2010). Kako je značenje engleske riječi curriculum složeno, odlučeno je da se prihvati fonetski i grafijski kao kurikulum (Milat, 2005).

2.2. Povijesni kontinuitet razvoja nacionalnog okvirnog kurikuluma u Hrvatskoj

Tijekom svojeg povijesnog razvoja, obrazovni sustav u Hrvatskoj karakterizira usmjerenost na sadržaje propisane nastavnim planovima i programima, a nacionalni ili predmetni kurikulumi će se tek početi razvijati nakon sredine 2000-te godine. Rad u predškolskom i osnovnoškolskom obrazovanju je određen, osim nastavnim planovima i programima, *Programskim usmjerenjem odgoja i obrazovanja djece predškolske dobi*⁴ koji predstavlja stručnu podlogu za provođenje različitih programa odgoja i obrazovanja djece predškolske dobi u organiziranim izvan obiteljskim uvjetima. U tom razdoblju se obrazovna politika svojim djelovanjem usmjerava na osuvremenjivanje i promjene u obliku pomaka usmjerenosti sa sadržaja na odgojno-obrazovne ishode (ishode učenja) i razvoju kompetencija. Jedan od prvih dokumenata, *Hrvatska u 21. stoljeću* (Kregar, 2001), koji je kroz reformu javne uprave upozoravao i na potrebnu provedbu kurikularne reforme koja uključuje promjene sadržaja obrazovanja i načina poučavanja i učenja. Također, u dokumentu koje je izdalo Ministarstvo obrazovanja i športa (2005), *Plan razvoja sustava odgoja i obrazovanja 2005.–2010. godine*, spominje se potreba za učinkovitom promjenom u planiranju razvoja sustava odgoja i obrazovanja. Do kraja 2005. godine došlo je do stvaranja *Hrvatskoga nacionalnoga*

⁴ Glasnik Ministarstva prosvjete i kulture, br. 7/8

obrazovnoga standarda kao skupa norma za poboljšanje kakvoće obrazovanja kao temelja gospodarstva i društva zasnovanih na znanju i primjeni znanja (MZOŠ, 2005). Nakon toga, Ministarstvo je donošenjem novoga *Nastavnog plana i programa za osnovnu školu* započelo s promjenama na osnovnoškolskoj razini u dijelu koji se odnosi na programske sadržaje (MZOŠ, 2006). Novim nastavnim planom za osnovnu školu su određene odgojno-obrazovna postignuća učenika na razini pojedinog predmeta, ali se također pokušalo utjecati na načine izvedbe odgojno-obrazovnog procesa. Srednjoškolska razina u ovome periodu nije promijenjena (osobito gimnazijskog programa) te je ostala istom od sredine 1990-ih. Promjena se dogodila 2007. godine, kada je donesena *Strategija za izradbu i razvoj nacionalnog kurikuluma za predškolski odgoj, opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje*, a sadrži stručno utemeljene prijedloge za izradu, razvoj i implementaciju nacionalnoga kurikuluma za predškolski odgoj, opće obvezno obrazovanje i srednjoškolsko obrazovanje (MZOŠ, 2007).

Nacionalni okvirni kurikulum (2011.) je dokument kojim se pokušalo ostvariti usklađivanje različitih razina i vrsta odgoja i obrazovanja. NOK, između ostalog, definira odgojno-obrazovna područja, međupredmetne teme i odgojno-obrazovne cikluse. Također u NOK-u se na razini odgojno-obrazovnih područja definiraju očekivana učenička postignuća za svaki odgojno-obrazovni ciklus.

Veliku ulogu u razvoju kvalifikacija temeljenih na kompetencijama i ishodima učenja su navedene u *Strategiji razvoja sustava strukovnog obrazovanja u Republici Hrvatskoj 2008.–2013.*, koju izdaje Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih (ASOO). Ciljevi Strategije su određivanje pravca razvoja strukovnog obrazovanja i načina njihove realizacije, utvrđivanje parametara promjena strukovnog obrazovanja, promicati jednaka prava i uvjete učenja za sve, unaprijediti kvalitetu strukovnog obrazovanja i izgraditi mehanizme usporedivosti i priznavanja hrvatskih strukovnih kvalifikacija u Europi. ASOO je uz potporu niza IPA⁵ projekata pokrenuo proces utvrđivanja metodologije i izrade standarda zanimanja, kvalifikacija te kurikuluma za stjecanje pojedinih kvalifikacija u strukovnom obrazovanju, čija je eksperimentalna provedba započela u školskoj godini 2013./2014 (MZOŠ, 2008). U tom razdoblju, paralelno se radilo i na izradi *Hrvatskoga kvalifikacijskog okvira* kao instrumenta kojim se utvrđuje povezivanje Hrvatskog kvalifikacijskog okvira s Europskim kvalifikacijskim okvirom, čime se izjednačava okvir visokog obrazovanja hrvatskog s ostatkom europskog

⁵ IPA (eng. Instrument for Pre-Accession Assistance) Instrument prepristupne pomoći kojim je Republika Hrvatska kao zemlja kandidatkinja prije ulaska u Europsku uniju bila korisnica.

prostora, odnosno posredno s nacionalnim kvalifikacijskim sustavima drugih zemalja (MZOŠ, 2009).

2.2.1. Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije

Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije donesena je 2014. i predstavlja dokument kojim se obrazlaže kako je temelj obrazovanja koncept cjeloživotnog učenja koji potiče pojedinca iz bilo koje dobne skupine da uči, omogućuje mu stalan pristup obrazovanju i priznavanje različitih oblika učenja (NN 124/2014).

Strategija obrazovanja je promovirana u prijašnjim dokumentima naše obrazovne politike i prije nego li je stupila na snagu, a to su sljedeći dokumenti: *Plan razvoja sustava odgoja i obrazovanja 2005.-2010.* (MZOŠ, 2005), *Strategija obrazovanja odraslih* (MZOŠ, 2007) i *Zakon o obrazovanju odraslih* (NN 17/07), te niz podzakonskih akata vezanih uz obrazovanje odraslih. O cjeloživotnom obrazovanju i učenju govori *Deklaracija o znanju HAZU-a* (HAZU, 2002) i dokument HAZU-a, *Deklaracija o znanju-Hrvatska temeljena na znanju i primjeni znanja* koji svojim sadržajem apelira na postojeće probleme i nudi spremnost Akademije na operativnu pomoć kroz razvojni forum (HAZU, 2004). Tijekom 2011. godine, HAZU je zaključcima okruglog stola *Znanje-temelj konkurentnosti i razvoja* i izjavom *Važnost znanja i primjene znanja za izlazak iz krize i razvoj Hrvatske* ukazala na potrebu smišljene skrbi o ljudskim potencijalima, nove i proširene misije i uloge sveučilišta u cjeloživotnom učenju i nužnosti preobrazbe obrazovnog i istraživačkog sustava kao osnove za društveni i gospodarski razvoj zemlje (HAZU, 2011).

Analizom navedenih dokumenata i zakona, uočljivo je da je u proteklih 15 godina obrazovna politika pokušala usmjeriti strateški razvoj ranog predškolskog, osnovnoškolskog i srednjoškolskog sustava odgoja i obrazovanja kroz razvoj kompetencija. Također je postojala volja za promjenom načina poučavanja učenja te jasnim usmjerenjem definiranja odgojno-obrazovnih ishoda (ishoda učenja). Nakon donošenja *Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije* osigurat će se kontinuitet spomenutog strateškog razvoja, a konačni cilj će postati provedba cjelovite kurikularne reforme, što znači povezivanje sastavnica odgojno-obrazovnog sustava u jedinstvenu cjelinu temeljenu na zajedničkim odgojno-obrazovnim vrijednostima, načelima i ciljevima.

2.2.2. Cjelovita kurikularna reforma i ekspertna radna skupina

Cjelovita kurikularna reforma prva je mjera kojom je započela realizacija Strategije obrazovanja, znanosti i tehnologije prihvaćene u Hrvatskome saboru u listopadu 2014. Zajedno s Ciljem 3. dijela Strategije koji se odnosi na rani i predškolski, osnovnoškolski i srednjoškolski odgoj i obrazovanje, Cjelovita kurikularna reforma vjerojatno predstavlja i najsloženiju promjenu predviđenu Strategijom. Promjene predložene Cjelovitom kurikularnom reformom predstavljaju smislene, sustavne i korjenite promjene sustava odgoja i obrazovanja Republike Hrvatske. Ove se promjene nastavljaju na brojne vrijedne pokušaje i inicijative u prethodnih 25 godina, stoga iz njih preuzimaju određena dobra rješenja i razvojne pravce (NN br. 124./2014).

Kako bi se provela kurikularna reforma, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta je 18. prosinca 2014. godine objavilo Javni poziv za voditelja i članove Ekspertne radne skupine (ERS) za provođenje Cjelovite kurikularne reforme. Ministar znanosti, obrazovanja i sporta prof. dr. sc. Vedran Mornar 28. siječnja 2015. godine donio je Odluku o osnivanju Ekspertne radne skupine za provođenje Cjelovite kurikularne reforme kojom je imenovao voditelja i šest članova Ekspertne radne skupine za provođenje Cjelovite kurikularne reforme na razdoblje do 31. siječnja 2016. godine. Ekspertna radna skupina počela je s radom početkom 2015. godine da bi već u prosincu iste godine, Ministar Mornar donio Odluku o izmjeni i dopuni Odluke o osnivanju ERS-a kojom se rad skupine u istom sastavu na način da se riječi do 31. siječnja 2016. godine zamjenjuju s riječima „do 29. veljače 2016. godine“. U razdoblju od 29. veljače 2016. do 11. ožujka 2016., ERS ne postoji, a već nakon 11. ožujka, Ministar znanosti, obrazovanja i sporta prof. dr. sc. Predrag Šustar donosi Odluku o osnivanju Ekspertne radne skupine za provođenje Cjelovite kurikularne reforme čime je osnovana nova Ekspertna radna skupina. Ovoj odluci nije prethodio javni poziv i skupina je imenovana u istom sastavu. Skupina je imenovana bez preciznog roka, odnosno do „završetka javnog savjetovanja o kurikulumskim dokumentima“. Zbog takvih odluka, Ekspertna radna skupina je 27. svibnja 2016. godine podnijela Zahtjev za razrješenjem zbog nemogućnosti daljnjeg rada i obavljanja povjerenih zadaća te nedostatka primjerene razine podrške od strane Ministarstva koja bi ukazivala na mogućnost dovršetka dionice A i početka dionice B Cjelovite kurikularne reforme. Ministar Šustar donosi Odluku kojim je stavljena izvan snage Odluka o osnivanju Ekspertne radne skupine za provođenje Cjelovite kurikularne reforme i od 17. lipnja 2016., ERS ne postoji sve do 22. svibnja 2017. Tog dana objavljena je odluka ministra Pavo Barišića

o imenovanju sedam članova i voditeljice (dr. sc. Jasminka Buljan Culej) Ekspertne radne skupine za provođenje kurikularne reforme.

Nakon promjene vlasti, sastava i naziva (djelokruga) Posebnog stručnog povjerenstva te ministra obrazovanja, početkom 2018. godine Ministarstvo znanosti i obrazovanja, na prijedlog Posebnoga stručnog povjerenstva za provedbu Strategije obrazovanja, znanosti i tehnologije i koordinaciju strategija i djelovanja na području obrazovanja i znanosti objavilo je Javni natječaj za izbor kandidata za voditelja i dvanaest članova Ekspertne radne skupine za provođenje kurikularne reforme, a potom više izmjena tog natječaja i ukidanje dijela natječaja. Na temelju tog javnog natječaja, nakon više od tri mjeseca, 17. travnja 2018. donesena je Odluka o imenovanju 12 (16) članova Ekspertne radne skupine za provođenje kurikularne reforme. Radna skupina je još i danas aktivna. Tom odlukom stavljena je izvan snage odluka o imenovanju sedam članova i voditeljice ERS-a iz 2017. godine.

2.2.3. Nacionalni okvirni kurikulum

Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obavezno i srednjoškolsko obrazovanje je objavljen 2011. godine, predstavlja osnovne sastavnice predškolskoga, općega obveznoga i srednjoškolskoga odgoja i obrazovanja, uključujući odgoj i obrazovanje za djecu s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama. Nacionalni okvirni kurikulum temeljni je dokument u kojemu su prikazane sastavnice kurikulumskoga sustava: vrijednosti, ciljevi, načela, sadržaj i opći ciljevi odgojno-obrazovnih područja, vrjednovanje učeničkih postignuća te vrjednovanje i samovrjednovanje ostvarivanja nacionalnoga kurikulumu.

U razdoblju rada prve Ekspertne radne skupine, nastao je prijedlog Okvirnog nacionalnog kurikulumu prema kojemu su svi nacionalni kurikulumski dokumenti oblikovani s idejom o djetetu i mladoj osobi kao o središnjem sudioniku odgojno-obrazovnoga procesa. Nacionalni kurikulumski dokumenti imaju jasnu i unaprijed određenu strukturu. Razvojni su i otvoreni dokumenti koje je moguće promijeniti kao odgovor na potrebe djece i mladih osoba, odgojno-obrazovnih radnika i ustanova te pod utjecajem novih znanstvenih i tehnoloških spoznaja i spoznaja iz odgojno-obrazovne prakse. Predloženi sustav sastojao se od niza kurikulumskih reformiranih dokumenata: ONK (Okvirni nacionalni kurikulum) koji je bio krovni nacionalni kurikulumski dokument te na općoj razini određivao elemente kurikulumskoga sustava za sve razine i vrste do visokoškolskoga odgoja i obrazovanja. Nižu razinu od ONK-a činili su razinski

kurikulumi (Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje, Nacionalni kurikulum za osnovnoškolski odgoj i obrazovanje, Nacionalni kurikulum za strukovno obrazovanje, Nacionalni kurikulum za gimnazijsko obrazovanje, Nacionalni kurikulum za umjetničko obrazovanje), zatim nacionalni dokumenti područja kurikuluma (Dokument jezično-komunikacijskoga područja kurikuluma, Dokument matematičkoga područja kurikuluma, Dokument prirodoslovnoga područja kurikuluma, Dokument tehničkoga i informatičkoga područja kurikuluma, Dokument društveno-humanističkoga područja kurikuluma, Dokument umjetničkoga područja kurikuluma, Dokument tjelesnoga i zdravstvenoga područja kurikuluma), kurikulumi međupredmetnih tema, zatim predmetni kurikulumi. Posebno mjesto u sustavu imala su tri okvira (sl. 1).

Sl. 1. Sustavni prikaz dokumenata nacionalnog okvirnog kurikuluma

Izvor: Nacionalni okvirni kurikulum,

https://www.azoo.hr/images/stories/dokumenti/Nacionalni_okvirni_kurikulum.pdf, 16. 12.

2018.

Nakon prestanka rada prve Ekspertne radne skupine završen je rad na konačnom oblikovanju kurikulumskih dokumenata nakon javne rasprave. Javnoj raspravi prethodio je proces savjetovanja s kritičkim prijateljima, koordinacijski proces između radnih skupina za izradu svih kurikulumskih dokumenata te stručna rasprava. Dokumenti su javno objavljeni na www.kurikulum.hr. Nakon izgubljenog vremena u kojemu je više pozornosti bilo posvećeno imenovanju ekspertnih radnih skupina i članova Posebnog stručnog povjerenstva nego oblikovanju kurikulumskih dokumenata i pripremi sustava za njihovu implementaciju, a

dolaskom prof. dr. sc. Blaženka Divjak na mjestu Ministrice znanosti i obrazovanja, krajem 2018. godine ponovljena je javna rasprava (savjetovanje sa zainteresiranom javnošću), imenovane skupine za doradu/izradu predmetnih kurikuluma i kurikuluma međupredmetnih tema, no ostali kurikulumski dokumenti nisu „bili na dnevnom redu“. Ostali su na razini prijedloga iz 2016. godine. Predmetni i kurikulumi međupredmetnih tema objavljeni su sustavno tijekom siječnja i veljače 2019. godine u narodnim novinama, a sadržaju pojedinih dokumenata prethodi Odluke o donošenju predmetnih kurikuluma i kurikuluma međupredmetnih tema. Ti će se dokumenti frontalno implementirati u nastavnoj praksi od 2019./2020. školske godine u prvim i petim razredima osnovne škole te 1. razredima gimnazija, a fizika, kemija i biologija u sedmim razredima osnovne škole.

3. GEOGRAFIJA KAO NASTAVNI PREDMET U ODGOJNO-OBRAZOVNOM SUSTAVU RH

Geografija kao zasebni predmet i s vlastitim smjericama učenja i poučavanja pridonosi ostvarivanju svih temeljnih vrijednosti odgojno-obrazovnoga sustava. Stjecanjem znanja i kompetencijama iz geografije, učenik⁶ usvaja potrebne kompetencije za uspješan nastavak školovanja, ali i početak karijere vezan uz geografiju ili blisko zanimanje. Učenikovo znanje koje je stečeno tijekom poučavanja geografije, osvještava kod učenika odgovorno ponašanje, kako u interakciji s ljudima tako i sa samom prirodom koja ga okružuje. Vrlo bitno je napomenuti da predmetni kurikulum priprema i poučava učenika kako da argumentirano i svjesno zastupa vlastite stavove i mišljenja. Poučavanje geografije se u svojim temeljima zasniva na prostornom određivanju identiteta pojedinca, što znači da učenik treba vremenom odrediti/razviti vlastiti identitet u pogledu lokalnog, regionalnog, nacionalnog, nadnacionalnog i globalnog identiteta građanina svijeta. Socijalna osjetljivost i ekološka samosvijest su bitne osobine koje trebaju razvijati solidarnost kod učenika. Usvajanjem vrijednosti predmetnim kurikulum geografije, potiče se učenika na prihvaćanje kulturnih i drugih razlika te uvažavanje istih uz međusobno razumijevanje i poštivanje. Usvojena znanja i primjena stečenih kompetencija omogućuju i pripremaju učenika na poduzetno djelovanje, što znači razumnu procjenu mogućnosti, rizika i ograničenja u svakodnevnom i profesionalnom životu. Mjesto predmeta geografije u cjelokupnome kurikulumu razlikuje se tijekom obaveznog obrazovanja. U prvom ciklusu obrazovanja, geografska znanja i vještine stječu se integrirano u predmetu Priroda i društvo, a od kraja drugoga ciklusa, odnosno od petoga razreda, geografija se uči i poučava kao zaseban i obvezan nastavni predmet.

Odlukom Ministarstva znanosti i obrazovanja, odnosno ministrice obrazovanja, prof. dr. sc. Blaženke Divjak, krajem siječnja 2019. godine objavljena je odluka o donošenju kurikuluma za nastavni predmet Geografija za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj. Odluka se primjenjuje se za učenike 5. razreda osnovne škole i 1. razreda gimnazije od školske godine 2019./2020., za učenike 6. i 2. i 3. razreda gimnazije od školske godine 2020./2021., za učenike 7. razreda osnovne škole i 4. razreda gimnazije od školske godine 2021./2022 i za učenike 8. razreda osnovne škole od školske godine 2022./2023. Struktura dokumenta se razlikuje od prijašnjih dokumenata obrazovne politike, posebice nastavnih programa. Prvenstveno se to odnosi na odgojno-obrazovne ishode koji su novom Odlukom

⁶ Koristi se pojam učenik, koji označava učenike i učenice, ali je zbog jednostavnosti pisanja korišten samo pojam učenik.

navedeni po razredima i razvrstani prema konceptu u kojem se ostvaruju (A-Prostorni identitet, B-Prostorne organizacije i procesi, C-Održivost). Ishodi nisu razvrstani prema redoslijedu poučavanja jer je redoslijed poučavanja u autonomiji učitelja. U tablici ispod pojedinih ishoda navedeni su sadržaji, aktivnosti, okruženje i iskustva učenja te poveznice s nastavnim predmetima i međupredmetnim temama. U tablici ispod pojedinih ishoda navedeni su i ilustrativni primjeri sadržaja, aktivnosti, okruženja i iskustva učenja te poveznice s nastavnim predmetima i međupredmetnim temama. Također, uz pojedine ishode navedene su i preporuke koje predstavljaju dodatnu podršku za lakše orijentiranje u zahtjevima koji se postavljaju učenicima te za planiranje učenja i poučavanja u konkretnoj situaciji, posebice u organizaciji istraživačkog i terenskog rada.

3.1. Odgojno-obrazovni ciljevi učenja i poučavanja geografije

Prema novoj Odluci, učenje i poučavanje geografije omogućava usvajanje znanja potrebnog za uspješan nastavak školovanja i početak profesionalne karijere. Stečenim znanjem, učenik bi postao odgovorna osoba, a to znači odgovorno ponašanje i djelovanje u zajednici prema drugima i prema prirodi. Osim toga, učenik bi kroz usvajanje geografskih vještina i znanja spoznao važnost identiteta u globaliziranom sustavu, razvija identitet od osobnoga, lokalnog, regionalnog do nacionalnog, uz poštivanje različitosti. Također, razvija socijalnu osjetljivost i ekološku svijest uz veću solidarnost. Odgojno-obrazovni ciljevi učenja i poučavanja geografije pripremaju učenika da koristi geografsku pismenost i logičko mišljenje te kritičkim promišljanjem pronalazi potrebna rješenja za određeni prostorni problem. Stečeno znanje i razvijene kompetencije pogoduju poduzetnom djelovanju učenika uz procjenu mogućnosti, ali ih i pripremaju na cjeloživotno učenje (NN 7/2019).

3.2. Što su to koncepti i kako utječu na kreiranje predmetnog kurikulumu geografije

Kako je već ranije spomenuto, geografija je znanstvena disciplina u interdisciplinarnim područjima znanosti pa su u predmetnom kurikulumu njezini koncepti formirani u odnosu na makrokoncepte prirodoslovnoga područja i društveno-humanističkoga područja. Prema Odluci učenje i poučavanje je temeljeno na četiri glavna koncepta: prostorni identitet, prostorne organizacije i procesi, održivost te prostorni obuhvat.

Koncept prostornoga identiteta se smatra i osnovnim geografskim konceptom, jer u osnovi obuhvaća prostor kao okvir svih geografskih istraživanja, a uključuje stanovništvo i njegove kulturne fenomene i način života koji proizlazi iz prostornog identiteta. Složeniji koncept od prostornog je koncept prostorne organizacije koji obuhvaća razumijevanje različitih elemenata prirodne osnove i društvene nadgradnje. To znači prepoznavanje i razumijevanje različitih mogućih društvenih obrazaca i prirodne osnove te njihova međusobna interakcija i utjecaj tijekom vremena. Koncept održivosti podrazumijeva razvoj u skladu s ograničenim izvorima energije i sirovina te, općenito, s prirodom u kojoj je čovjek važan čimbenik različitih ekosustava. Spomenuti koncept se može promatrati s tri aspekta: društvenog, ekološkog i ekonomskog. I posljednji koncept je koncept prostornog obuhvata i on povezuje sve ostale koncepte u smislenu cijelu, jer sve geografske pojave i procesi se odvijaju u određenoj prostornoj i vremenskoj razini (NN 7/2019).

3.3. Sadržaj i važnost temeljnih geografskih koncepata

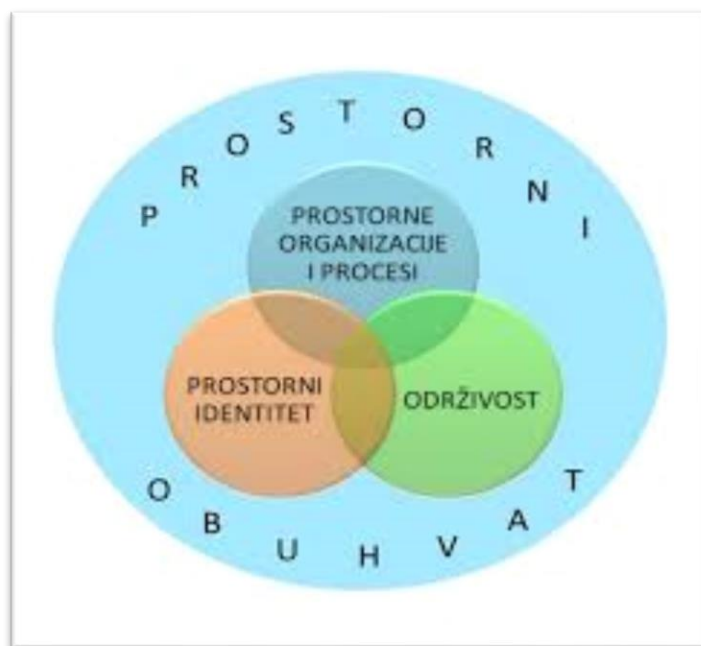
Temeljni geografski koncept je prostorni identitet, a on polazi od razumijevanja geografskoga prostora u cijelosti. To znači da prostor koji navedeni koncept obuhvaća je sfera i prostor neposrednog istraživačkog interesa, a sastoji se od prostora u kojem ljudi žive i u kojem djeluju te su u interakciji sa samim okolišem koji ih okružuje. Interakcijom ljudi i prirode, stvara se identitet pojedinih prostornih cjelina, a to su zajednice koje u njemu žive sa svojim prepoznatljivim obilježjima: jezik, kultura, religija, način življenja i djelatnosti. Osim toga, sadržaj prostornog identiteta obuhvaća i razumijevanje mjesta u kojem zajednica živi, a to su različiti krajolici, podneblja i prirodni resursi koji određuju budući način življenja ljudi u promatranome prostoru i odnosu prema okolišu u kojem žive. Promatrani prostor pridobiva određenu ulogu (prostor za stanovanje, za odmor, za rad ili dr.), a spomenutom klasifikacijom uz primjenu geografskih znanja i vještina, čovjek radi na skladnom i funkcionalnom razmještanju funkcija unutar prostora.

Jedan od triju osnovnih koncepata koji sačinjavaju prostorni obuhvat (sl. 2) su prostorne organizacije i procesi. Prostorne organizacije i procesi se sastoje od više međusobno povezanih sastavnica: prostorna distribucija i obrasci, međuovisnosti i promjene. Sadržaj prostorne distribucije obuhvaća poznavanje i razumijevanje geografskoga razmještanja elemenata prirodne osnove, naseljenosti i naselja, gospodarskih djelatnosti, a obrasci predstavljaju i prepoznaju pravilnosti u promatranim distribucijama i objašnjavaju uzroke tih pravilnosti.

Primjenom prostorne distribucije i obrazaca se lakše razumije i uočava klasifikacija pojedinih geografskih procesa ili pojava. Preostale dvije sastavnice su međuovisnost i promjene, one u geografiji imaju važnu ulogu, jer poznavanje istih olakšava razumijevanje uzročno-posljedičnih veza i odnosa između prirodne osnove i društvenog utjecaja na istu osnovu. Razumijevanje i primjena koncepta prostornih organizacija i procesa je pretpostavka za oblikovanje i upravljanje prostorom, a to u konačnici pridonosi razvoju prostornoga mišljenja, a time i stjecanju temeljnih kompetencija.

Održivost je posljednji od triju osnovnih konceptata koji svoj geografski pristup temelji na istraživačkim metodama u rješavanju problematike održivosti promatranog geografskog prostora koje se sastoji od međusobne interakcije okoliša, stanovništva i gospodarskih djelatnosti. Koncept održivosti bi trebao kroz svoj sadržaj osigurati i povećati svjesnost stanovništva na njihov utjecaj preobrazbe okoliša kroz fizionomske i kulturno-geografske promjene. Utjecajem i svjesnošću, stanovništvo bi trebalo djelovati ka osiguranju povećanja kvalitete života pojedinca i zajednice, koja neće biti na štetu okoliša i prouzročiti gubitak identiteta prostora i zajednice. Održivost je bitna sastavnica u poučavanju geografskih znanja i vještina, jer priprema učenike za održivo razmišljanje i djelovanje s ciljem očuvanja okoliša za buduće generacije.

I posljednji koncept je prostorni obuhvat, a prema vlastitim osnovnim značajkama proučava prostor. Prostorni obuhvat obuhvaća tri spomenuta koncepta koja su zorno prikaza na slici (sl. 2), a sadržajno ih obuhvaća i integrira. Tako da je prostorni obuhvat sve ono što se događa u prostoru, kao i sam prostor što se u stručnoj literaturi koristi pod pojmom geografske stvarnosti. Prostorni obuhvat može obuhvaćati široki geografski prostor s uključenim velikim i teško uračunljivim varijablama, ali također se može odnositi i na puno manje prostorne obuhvate gdje se osnovna načela prostornog obuhvata i dalje primjenjivati. Predmetni kurikulum geografije naglašava veliku važnost razumijevanja svih konceptata, jer se učenje i poučavanje geografije odvija u različitim prostornim obuhvatima, od sredine samoga čovjeka, krajolika, regije, države, kontinenta pa do cijeloga svijeta i njegovog položaja u Svemiru. (NN br.7/2019)

Sl. 2. Shematski prikaz konceptata u geografiji

Izvor: Predmetni kurikulum Geografije za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj. *Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (NN 7/2019)*, 25. 2. 2019.

3.4. Glavne sastavnice predmetnog kurikuluma geografije za osnovne škole i gimnazije

Prilikom analize predmetnog kurikuluma geografije, ključni dio sadržaja čine odgojno-obrazovni ishodi, koji predstavljaju očekivanja učenika u određenom konceptu u određenoj godini poučavanja geografije. Ishodi svojim sadržajima obuhvaćaju znanja, vještine i stavove. Bitno je napomenuti da su u kurikulumu ishodi u konceptima raspoređeni od jednostavnijih u ranijim ciklusima poučavanja geografije pa prema složenijim. Ishodi su za osnovnu školu navedeni po razredima, a za srednju školu samo za gimnazijski smjer i to prema ukupnom nastavnom planu Geografije od 274 sati.

Ranije u radu su spomenuti koncepti i njihovi sadržaji, a prema njima su i razvrstani odgojno-obrazovni ishodi što se u kurikulumu označava s A-prostorni identitet, B-prostorne organizacije i procesi, C-održivost. Postoji mogućnost da se određeni ishodi ostvaruju u više konceptata, ali u tome slučaju, ishod pripada onome konceptu kojem je više vezan svojim sadržajem i opisom. Kako bi se zadržala autonomija i kreativnost učitelja prilikom realizacije ishoda, ishodi stoga nisu razvrstani prema redosljedju poučavanja. U tablici ispod pojedinih ishoda navedeni su ilustrativni primjeri sadržaja, aktivnosti, okruženja i iskustva učenja te

poveznice s nastavnim predmetima i međupredmetnim temama. Međupredmetne teme: Učiti kako učiti, Osobni i socijalni razvoj te Uporaba informacijske i komunikacijske tehnologije nisu posebno napisane zato što njihova očekivanja treba ostvarivati u sklopu svih odgojno-obrazovnih ishoda i na svim razinama učenja i poučavanja Geografije.

Preporuke ispod pojedinih ishoda predstavljaju dodatnu podršku za lakše orijentiranje u zahtjevima koji se postavljaju učenicima te za planiranje učenja i poučavanja u konkretnoj situaciji. Najveći dio primjera odnosi se na učenički istraživački i terenski rad koji je u predloženom kurikulumu naglašen. Svaki učenik tijekom ciklusa od dvije nastavne godine treba izraditi najmanje jedan istraživački rad. Prilikom odabira teme istraživačkog rada, učenikova i učiteljeva nit vodilja mora biti reprezentativnost teme i njezinog sadržaja sa sadržajem ishoda određenog razreda u dvogodišnjem ciklusu. Tema istraživačkog rada bi se vezala uz određeni ishod, a u ostvarivanju odgojno-obrazovnih ishoda, učenik koristi informacijsku tehnologiju (IKT⁷), grafičke metode te se služi geografskom kartom za sadržaje koji se mogu pokazati na njoj.

Na primjerima iz vlastitog okruženja se stavlja naglasak na geografske promjene, endogene i egzogene procese kao i utjecaj čovjeka na prirodu. Osim toga, u novom kurikulumu se stavlja više naglasak na autonomiju učitelja u pojedinim odlukama, kao što su odabir tema i redoslijed izvođenja tema. Prilikom ocjenjivanja učenika, odgojno-obrazovni ishodi na razini „dobar“ služe kao okvir za procjenu ostvarenosti i razumijevanja dubine i širine ishoda na kraju razreda. Razina usvojenosti „dobar“ je pokazatelj učitelju i smjernica daljnje planiranje poučavanja i učenja, ali i osnova za planiranje i provedbu vrjednovanja jer prikazuje jasnoću i dosljednost u interpretaciji razvoja znanja, vještina kod učenika. Ostale razine usvojenosti, zadovoljavajuća, vrlo dobra i iznimna, opisane su u metodičkom priručniku Geografije za pojedini razred.

Usporedbom objavljenog predmetnog kurikulumuma geografije s prijašnjim prijedlogom, nalazimo veliki dio sličnosti, ali sadržajno je novi kurikulum usmjeren prema dubini obrazovnih ishoda čime se želi postignuti veća razina usvojenosti ishoda za promatrano gradivo i njihova primjena. Razlika između predloženog i konačnog predmetnog kurikulumuma geografije je ta što u konačnoj verziji razina usvojenosti odgojno-obrazovnih ishoda je detaljnije opisana i tako kroz sve razrede odnosno koncepte. Također se u konačnoj verziji nalazi sadržaj za

⁷ Skraćenica za Informacijsko-komunikacijsku tehnologiju.

ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda, to su glavni pojmovi i njihov kratak opis vezano uz točno promatrani koncept.

Novi kurikulum u svojem sadržaju je izmijenjen i u tome, što kroz cijelo osnovno školsko obrazovanje, učenici bi trebali usvojiti odgojno-obrazovne ishode vezano uz osnove elemente geografije i to na primjerima iz vlastitog okruženja. Naglasak se u svakom obrazovnom ciklusu stavlja na Hrvatsku, a na kraju (sedmi i osmi razred) se stavlja u kontekst Europske unije i položaja u svijetu. Srednjoškolski odgojno-obrazovni ishodi su više orijentirani prema analiziranju, istraživačkom radu vezano uz gradivo, čime se potiče na višu primjenu znanja (Bloomova taksonomija). Učenici kroz ishode upoznaju globalne pokazatelje razvoja društva i njihovi utjecaji na prirodu oko sebe.

3.5. Odgojno-obrazovni ishodi, sadržaji i razine usvojenosti po razredima i konceptima

Analizom odgojno-obrazovnih ishoda, sadržaja i razina usvojenosti iz Odluke, razlika između razreda je primjetna pa su tako u petom razredu osnovne škole, sadržaji odgojno-obrazovnih ishoda podijeljeni prema konceptima, prvo prostorni obuhvat, zatim prostorne organizacije i procesi te održivost.

Sadržaji odgojno-obrazovnih ishoda prema prostornom identitetu opisuju oblik Zemlje s pomoću globusa, zatim gibanje Zemlje-rotacija i globus-model Zemlje i njegovo korištenje. Nadalje, sadržaji prostornog identiteta opisuju globalnu raspodjelu kopna i mora, razlikuje kontinente Staroga i Novoga svijeta, opisuje geografski položaj Europe i položaj Hrvatske unutar Europe. Prostorni identitet se usmjerava na Hrvatsku, odnosno sadržaji opisuju državne granice, oblik teritorija i državne simbole Republike Hrvatske. Opisuju geografski i prometni položaj Hrvatske, zatim obilježja prirodno-geografskih regija i upravno-teritorijalnih jedinica Hrvatske.

Koncept prostorne organizacije i procesi u petom razredu sadrže ishode koji povezani s postavljanjem istraživačkog pitanja i hipoteze (prikupljanje, obrada i prikaz rezultata istraživanja, odnosno predstavljanje istraživačkog rada). Tema istraživanja je povezana sa sadržajem iz petog razreda. Sadržaji ishoda su zatim vezani uz geografske karte, a učenici imenuju vrste geografskih karata prema mjerilu i sadržaju, načini izrade geografske karte, elementi geografske karte, korištenje geografske karte. Nakon toga, sadržaji ishoda su povezani

uz pojam orijentacije, određivanje glavne i sporedne strane svijeta u prostoru i na geografskoj karti, zatim tradicionalni i suvremeni načini orijentacije. Učenik se orijentira pomoću topografske karte, plana grada ili naselja i kompasa i prepoznaje elemente prirodne i društvene osnove svojega zavičaja na topografskoj karti/planu grada. Sadržaj za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda u konceptu prostorne organizacije i procesa navodi definiciju reljefa, imenuje ravnine i neravnine na Zemlji, zatim opisuje građu Zemlje, pomicanje razlomljenih dijelova Zemljine kore i djelovanje vanjskih i unutarnjih procesa na izgled reljefa s pomoću crteža (endogeni i egzogeni procesi). Zatim se sadržaj ishoda odnosi na reljefna obilježja panonskog i dinarskog prostora Hrvatske i opisuje povezanost reljefnih obilježja, naseljenosti i ljudskih djelatnosti u promatranom zavičajnom prostoru.

Posljednji koncept je održivost i njegov sadržaj odgojno-obrazovnih ishoda opisuje raspodjelu i kruženje vode na Zemlji. Objašnjava važnost vode za život na Zemlji (na primjerima iz Hrvatske i svijeta) te opisuje vlastiti doprinos u racionalnome korištenju pitke vode.

U šestom razredu, sadržaji obrazovno-odgojnih ishoda prema prostornom identitetu opisuju stvaranje suvremene hrvatske države te utjecaj susjednih prostora i naroda na oblikovanje hrvatskoga identiteta. Zatim se opisuje upravno-teritorijalnu organizacija Hrvatske i navodi primjere građanskih prava.

Sadržaj koncepta prostorne organizacije i procesi najvećim dijelom opisuje demografska obilježja Hrvatske i svijeta (popis stanovništva, broj stanovnika, razmještaj stanovništva, gustoća naseljenosti), i opisuje Hrvatsku kao depopulacijski prostor. Osim toga, sadržaji ishoda opisuju opće kretanje stanovništva Hrvatske i svijeta (prirodno i prostorno kretanje stanovništva: obilježja, vrste, uzroci i posljedice migracija). Zatim se ishodi usmjeravaju na teritorij Hrvatske i uspoređuju sa svijetom, opisuju se demografska obilježja– biološka, narodnosna, vjerska, obrazovna i gospodarska struktura stanovništva te demografski problemi proizašli iz biološke i gospodarske strukture stanovništva na primjerima iz Hrvatske i svijeta. Sadržaji ishoda zatim opisuju razlike između urbanih i ruralnih naselja, identificira sustav naselja kao oblik prostorne organizacije i imenuje gradska naselja Hrvatske-makroregionalna i regionalna središta. Značajno za šesti razred su i ishodi koji opisuju atmosferu, položaj i važnost troposfere, zatim se navode najvažniji klimatski elementi (tlak zraka, vjetar, padaline,...) i utjecaj pojedinih klimatskih čimbenika na klimatske elemente i vrijeme.

Također, u šestom razredu se postavlja istraživačko pitanje, a tema istraživanja je povezana sa sadržajem ishoda iz šestog razreda.

Koncept održivosti i sadržaj njegovih ishoda opisuje pojam i važnost baštine, zatim prirodnu i kulturnu baštinu Hrvatske (Hrvatska baština na UNESCO-ovom popisu). Sadržaj ishoda potom opisuje gospodarsku razvijenost države, pokazatelje gospodarske razvijenosti (važnost pojedinih djelatnosti za gospodarski razvoj zavičaja i Hrvatske) i opisuje važnost gospodarskog razvoja Hrvatske na principima održivosti. Tu se misli na vrste tla, biljni i životinjski svijet u Hrvatskoj, utjecaj čovjeka na bioraznolikost na primjerima iz zavičaja i Hrvatske. Zatim se koncept održivosti i njegov sadržaj ishoda usmjerava na prirodna bogatstva, sirovine i izvore energije, na obnovljive i neobnovljive izvore energije, važnost selektiranja i recikliranja otpada.

U sedmom razredu, sadržaji obrazovno-odgojnih ishoda prema prostornom identitetu opisuju geografski pojam i položaj Euroazije, odnosno geografski položaj i smještaj Europe navodi primjer utjecaja Europljana na druge dijelove svijeta. Zatim se ishodi ostvaruju na pojmu Europe, pokazuju se i imenuju države Europe s glavnim gradovima (broj stanovnika, političko uređenje, položaj u europskom prostoru, itd.), ali se isto imenuju važne europske integracije i opisuju područja njihova djelovanja. U tom dijelu koncepta, sadržaj se usmjerava na Europsku uniju, nastanak, najvažnije institucije, značenje i utjecaj njenih institucija na pojedinca i države. Zatim se sadržaji odgojno-obrazovnih ishoda usmjeravaju na demografska obilježja Europe kroz povijest i u sadašnjosti (biološki, jezični, vjerski, narodnosni te gospodarska struktura europskog stanovništva). Potom se sadržaj nastavlja na prirodno-geografska i društveno-geografska obilježja europskih regija, gdje se izdvajaju velike prirodne regije Europe. Srednja Europa (Alpe, Karpati, Pribaltička i Panonska nizina, Njemačko i Češko sredogorje) i Hrvatska kao dio Srednje Europe. Nakon toga je regija Sredozemlje, odnosno opis osnovnih obilježja mediteranskoga kulturno-civilizacijskog kruga i utjecaj na mediteranski dio Hrvatske. U tom dijelu se izdvajaju geografske posebnosti Italije i njezino značenje u regiji i Europi. Nakon toga slijedi Jugoistočna Europa, prometna važnost, čimbenici gospodarskoga razvoja, etnička i vjerska heterogenost država i uspoređuje se položaj hrvatskog stanovništva u državama Jugoistočne Europe s naglaskom na važnost tolerancije. Zatim je Sjeverna Europa na redu, njezina prirodno-geografska obilježja, razlika nordijskih i baltičkih država (razlikovati na geografskim kartama i usporediti gospodarsku razvijenost). I navesti specifičnosti nordijskog civilizacijskog kruga. Posljednja regija je Istočna Europa i Ruska

Federacija, njihova prirodno-geografska obilježja i društveno-gospodarski te vojno-politički utjecaj u Europi i svijetu.

Sadržaji prostorne organizacije i procesa opisuje osnovna geološka, geomorfološka, hidrološka i klimatsko-vegetacijska obilježja Europe s pomoću geografskih i tematskih karata te klimatskim dijagramima. Tu se posebno izdvaja geografski položaj i važnost Zapadne Europe, gospodarsko značenje Sjevernog mora, industrijalizacija (nastanak i tijek), zatim utjecaj kolonijalizma na države Zapadne Europe s naglaskom na geografske posebnosti Francuske i Ujedinjenog Kraljevstva i njihov utjecaj na Europu i svijet. I na kraju učenik uz učiteljevu pomoć postavlja temu istraživanja koje je povezano sa sadržajem ishoda sedmog razreda.

Koncept održivosti u sedmom razredu nije naveden.

U osmom razredu, sadržaji obrazovno-odgojnih ishoda prema prostornom identitetu uspoređuju geografski smještaj i položaj Azije s drugim kontinentima, opisuju prirodna i društveno-geografska obilježja Azije. Ističe se zatim problemi Jugozapadne i Srednje Azije (važnost nafte i plina, aridnost i gospodarenje vodama, migracije). Izdvajaju se Indija, Kina i Japan te njihove osnovne geografske posebnosti i demografska obilježja. Zatim se opisuju osnovna prirodno i društveno-geografska obilježja Afrike. Navodi imena regija Afrike uz pomoć geografske karte te navodi uzroke i posljedice siromaštva Afrike. Spominju se i bolesti i epidemije, ali i uzroci i posljedice dezertifikacije na primjeru Sahela. Nakon Afrike, slijedi prirodno i društveno-geografska obilježja Amerika te kriteriji regionalne podjele uz pomoć geografskih karata. I na kraju je regija Australije i Oceanije sa svojim prirodno i društveno-geografskim obilježjima, gdje se izdvaja Hrvatsko iseljništvo u Australiji i na Novom Zelandu. Veliku važnost prostornog identiteta čine sadržaji vezani uz globalizaciju, njezini pozitivni i negativni segmenti te uloga i utjecaj multinacionalnih kompanija i važnih svjetskih organizacija na svjetsko gospodarstvo i Hrvatsku.

Prostorna organizacija i procesi u svojem sadržaju imenuju elemente topografske karte, mjerilo i njegovo korištenje te orijentacija pomoću kompasa, topografske karte, plana i određivanje geografskog smještaja. Zatim se navode planete Sunčeva sustava te međuodnos Zemlje s drugim nebeskim tijelima. Opisuju se gibanja Zemlje i njihove posljedice na život na Zemlji. Sadržaji ishoda su potom vezani uz građu i starost Zemlje, tektoniku ploča, potom se razlikuju klimatski tipovi prema Koppenovoj klasifikaciji uz primjenu klimatskog dijagrama. I na kraju koncepta prostorne organizacije su sadržaji vezano uz suvremene migracijske tokove,

probleme angloameričkih i latinskoameričkih gradova, potom problem iskorištavanja šumskih površina na primjeru Kanade i Brazila te Hrvatsko iseljništvo u Sjevernoj i Južnoj Americi.

Koncept održivosti sadrži prirodno-geografska obilježja polarnih područja (Arktika i Antarktika) te mogućnost održivog gospodarenja prirodnim resursima.

Za prvi razred gimnazije, prostorni identitet nije naveden, nego je prvi sljedeći koncept prostorne organizacije i procesi. Spomenuti koncept u prvom razredu sadrži poučavanje učenika u postavljanju istraživačkog pitanja, prikupljanja podataka, njihove obrade i donošenja zaključka (predstavljanje istraživačkog rada vezano uz odgojno-obrazovne ishode prvog razreda). Veliki dio sadržaja se odnosi na geološku prošlost Zemlje, fosile i njihov nastanak, genetske tipove reljefa te objašnjava endogene i egzogene procese i oblike. Potom se sadržaj usmjerava na klimatske modifikatore i elemente, obrazlaže se utjecaj klimatskih modifikatora na klimatske elemente uz pomoć tabličnog, grafičkog i kartografskog prikaza. Uz navedene ishode usko je povezano i sinoptička karta, odnosno njezina analiza i sposobnost predviđanja vremena. Zatim učenik analizira prirodno-geografska i društveno-gospodarsko značenje mora, pojavu i značenje voda na kopnu i to sve na primjerima Hrvatske i Svijeta uz pomoć geografskih karti i IKT-a. I na kraju koncepta, sadržaj se odnosi na analiziranje vrste tla, bioraznolikost i utjecaj čovjeka na živi svijet na primjerima Hrvatske i svijeta.

Koncept održivosti svojim sadržajem objašnjava georaznolikost (sveukupna raznolikost krajolika, oblika i procesa na površini Zemlje i u njenoj unutrašnjosti) i važnost zaštite geobaštine na primjerima iz Hrvatske i svijeta. Veliki dio sadržaja je usmjeren na analiziranje uzroka i posljedica globalnog zatopljenja, zatim ugrožavanja i onečišćenja okoliša i kategorizacija zaštite prirodnih područja u Hrvatskoj i njihova obilježja.

U drugom razredu, sadržaji obrazovno-odgojnih ishoda prema prostornom identitetu analiziraju utjecaj multinacionalnih kompanija, ekonomskih integracija i međunarodnih organizacija u svjetskome gospodarstvu te utjecaj prometa i trgovine na proces globalizacije na različitim prostornim razinama.

Koncept prostorne organizacije i procesi analizira razmještaj i kretanje broja stanovnika te gustoću naseljenosti, odrednice općega i prirodnoga kretanja stanovništva, migracije i njezini uzroci, demografske strukture na različitim prostornim razinama. Zatim se analiziraju suvremeni demografski procesi na svim prostornim razinama, objašnjava tipovi populacijskih politika i trajanje života u različitim dijelovima svijeta. Nakon toga se sadržaji ishoda

usmjeravaju na analizu i usporedbu morfoloških i funkcionalnih struktura naselja, usporedba ruralnog i urbanog naselja. Učenik na temelju vlastitog istraživanja određuje nodalno-funkcionalna strukturu naselja u kojem živi. Nakon toga, ishodi opisuju razvoj urbanih naselja, socioekonomsku strukturu naselja i obilježja kulturno-genetskih tipova gradova. Zatim se ishodi usmjeravaju na istraživanje lokacijskih čimbenika gospodarske djelatnosti na primjerima Hrvatske i svijeta, te se analizira gospodarska struktura na različitim prostornim razinama i uspoređuje važnost pojedinih sektora djelatnosti. U tom dijelu sadržaja, ishodi objašnjavaju važnost energetske izvora i mineralnih sirovina te njihov prostorni raspored. Naglasak se stavlja na obnovljive izvore energije i energetske potencijale u Hrvatskoj i svijetu. Svi spomenuti segmenti dovode do sadržaja ishoda u kojima se objašnjava pojava industrijalizacije, njezina povijest, uzroci i posljedice.

Koncept održivost sadrži u drugom razredu objašnjava važnost ponovnoga recikliranja i promjena načina korištenja otpada. U konceptu održivost se također primjenjuju geografska znanja i vještine na primjeru korištenja zemljišnih knjiga, katastra, katastarskih općina i katastarskih čestica, čime se želi primijeniti provedba stečenih kompetencija u rješavanju pitanja iz svakodnevnog života.

U trećem razredu, sadržaji obrazovno-odgojnih ishoda prema prostornoj organizaciji i procesu prvo provode geografsko istraživanje i konačnici njegovo predstavljanje. Zatim se analizira klima kroz prošlost i objašnjava utjecaj čovjeka na promjenu klime odnosno na globalno zatopljenje te aktivnost međunarodnih zajednica u rješavanju toga problema. Nakon toga sadržaji ishoda opisuju postanak morskog dna, njegova obilježja, glavne reljefne oblike u podmorju, utjecaj tektonike, vulkanizma i živoga svijeta na oblikovanje otoka i formiranje obale. Sljedeći sadržaji ishoda objašnjavaju geografsku raspodjelu subekumenskog okoliša, život u njemu te njihova valorizacija na primjerima Hrvatske i svijeta. Potom se naglasak stavlja na Hrvatsku odnosno ishodi objašnjavaju suvremene promjene u gradskim naseljima i njihovoj okolici. Posebno se istražuje demografska struktura Hrvatske, njezina neodrživost te izrada argumentirane populacijske politike.

Koncept održivosti objašnjava iskorištavanje mora i podmorja te analizira održivo upravljanje resursima spomenutog geografskog prostora s primjerima Hrvatske i svijeta. Zatim se ishodi usmjeravaju na urbana područja, točnije na analizu grada kao organiziranog sustava. Opisuju se elementi gradskih sustava, njegovi problemi, prenaseljenost i zbrinjavanje otpada. Nakon toga se ishodi orijentiraju na megaprojekte, npr. gradnja hidroelektrane, te pozitivni i

negativni učinci na okoliš. I na kraju koncepta, sadržaji ishoda se ostvaruju na temama gospodarenje otpadom, gospodarenje svim vrstama otpada, otpadnih voda itd. Stavlja se naglasak na važnosti energetske održivosti i ekološkog osvješćivanja na primjerima iz zavičaja pojedinca i Hrvatske.

U četvrtom razredu, sadržaji obrazovno-odgojnih ishoda prema prostornom identitetu opisuju narod, nacionalni identitet i suverenitet te utjecaj globalizacije na nacionalni identitet. Još se spominju i multikulturalnost te ljudska prava u Hrvatskoj i svijetu.

Koncept prostorne organizacije i procesi sadrži ishode vezane uz postavljanje istraživačkog pitanja, prikupljanja i obrade podataka te predstavljanje rezultata istraživanja. Zatim se sadržaji ostvaruju na temu geopolitičke, gospodarske i kulturno-civilizacijske podijele svijeta s naglaskom na rješavanje kriznih žarišta. Nakon toga slijedi sadržaji ishoda koji opisuju pojavu, razvoj i oblike turizma. Analizira njegov utjecaj na socioekonomske i prostorne promjene u Hrvatskoj i svijetu. Naglasak se stavlja na održivi turizam gdje se i ostvaruje očekivanje međupredmetne teme Održivi razvoj. Zatim ishodi analiziraju funkcije i važnost prometa kroz povijest, povezanost prometa i trgovine. Analizira se povezanost svijeta na svim promatranim aspektima, trgovina, financije, tehnologija itd. Sadržaji ishoda na temu radno i slobodno vrijeme te potrošačka praksa su dio geografskog znanja s kojim učenici prepoznaju njihove posljedice u prostoru. Potom se istražuju države, njihov nastanak (enklave i eksklave) te neriješena granična pitanja s primjerima iz Hrvatske i svijeta. I na kraju su sadržaji ishoda vezani uz zdravlje ljudi, analizira se utjecaj prirodno i društveno-geografskih čimbenika na pojavu i širenje bolesti. Zadnji ishodi su vezani sadržajem uz istraživanje Sunčevog sustava, odnosno istraživanje svemira i mogući utjecaji iz svemira na život na Zemlji.

Koncept održivosti ima kratak sadržaj ishoda, a odnosi se na istraživanje važnosti poljoprivrede i utjecaja prirodno i društveno geografskih čimbenika na sami razvoj i mogućnosti. Naglasak se stavlja na održivoj poljoprivredi oko koje se treba razviti i rasprava.

Usporedbom objavljenog predmetnog kurikulumu geografije s prijašnjim prijedlogom, nalazimo veliki dio sličnosti, ali sadržajno je noviji kurikulum usmjeren prema dubini obrazovnih ishoda čime se želi postignuti veća razina usvojenosti ishoda za promatrano gradivo i njihova primjena. Razlika između predloženog i konačnog predmetnog kurikulumu geografije je ta što u konačnoj verziji razina usvojenosti odgojno-obrazovnih ishoda je detaljnije opisana i tako kroz sve razrede odnosno koncepte. Također se u konačnoj verziji nalazi sadržaj za

ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda, to su glavni pojmovi i njihov kratak opis vezano uz točno promatrani koncept.

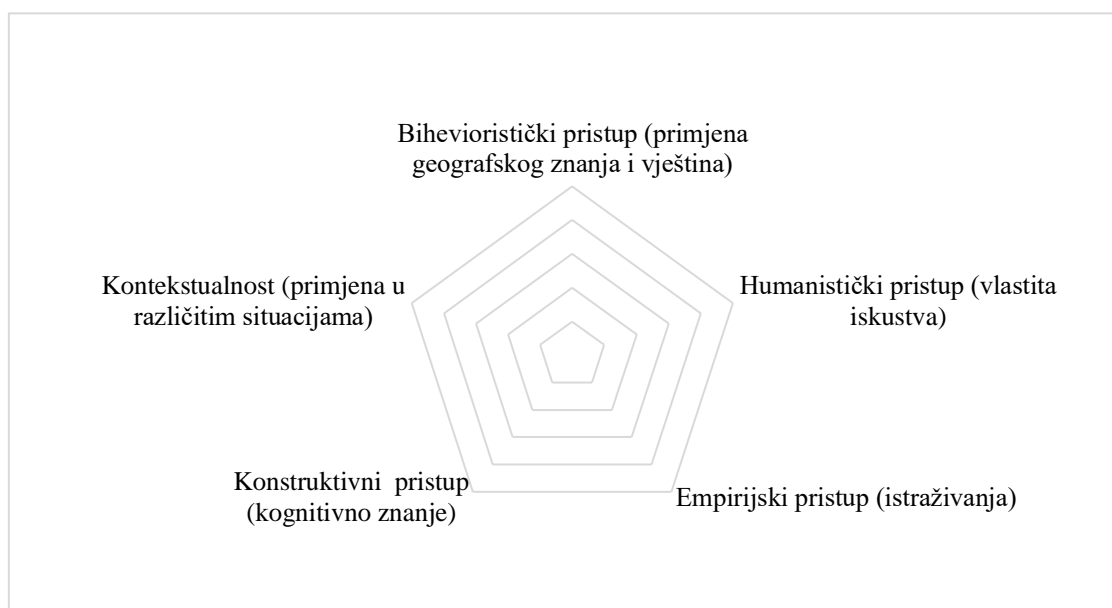
Predloženi kurikulum u svojem sadržaju je izmijenjen i u tome, što kroz cijelo osnovno školsko obrazovanje, učenici bi trebali usvojiti odgojno-obrazovne ishode vezano uz osnove elemente geografije i to na primjerima iz vlastitog okruženja. Naglasak se u svakom obrazovnom ciklusu stavlja na Hrvatsku, a na kraju (sedmi i osmi razred) se stavlja u kontekst Europske unije i položaja u svijetu. Srednjoškolski odgojno-obrazovni ishodi su više orijentirani prema analiziranju, istraživačkom radu vezano uz gradivo, čime se potiče na višu primjenu znanja (Bloomova taksonomija). Učenici kroz ishode upoznaju globalne pokazatelje razvoja društva i njihovi utjecaji na prirodu oko sebe.

4. ANALIZA KURIKULUMA GEOGRAFIJE ODABRANIH EUROPSKIH DRŽAVA

U poglavlju, odgojno-obrazovni ishodi, sadržaji i razine usvojenosti po razredima i konceptima, izneseni su obrazovni ishodi hrvatskog predmetnog kurikulumu iz geografije kao osnova za usporedbu predmetnog kurikulumu geografije u Hrvatskoj s kurikulumima geografije u odabranim europskim državama. Kako bi analiza bila potpuna, potrebno je odrediti i analizirati status geografije kao nastavnog predmeta u pojedinim državama prema položaju u kurikulumu, organizaciji, trajanju obrazovanja, satnici, nazivu predmeta, obveznosti, ciljevima i sadržajima obrazovanja.

4.1. Finska

U Finskoj se obrazovanje smatra temeljnim pravom svih građana, a glavni cilj finske obrazovne politike jest pružiti svim građanima jednake mogućnosti za obrazovanje, bez obzira na dob, nacionalnost, mjesto stanovanja, financijsku situaciju ili jezik sporazumijevanja. Finska vlada određuje opće ciljeve osnovnog obrazovanja i raspodjelu nastavnog plana između različitih predmeta. Nacionalni odbor za obrazovanje, koji izvještava Ministarstvo obrazovanja i kulture, odlučuje o ciljevima i sadržaju nastave te ih bilježi u nacionalnoj jezgri nastavnog plana i programa. Elementi poučavanja geografije spomenuti su na slici (sl. 3), a prikazuju različite pristupe u geografiji koje bi svaki učenik na kraju obrazovnog ciklusa i tijekom života trebao primjenjivati. Pet navedenih elemenata poučavanja nisu samo smjernice učeniku i učitelju, već su i važne smjernice prilikom pisanja i stvaranja vizije budućeg predmetnog kurikulumu geografije u Finskoj (Halinen, 2018).

Sl. 3. Elementi poučavanja geografije u finskom kurikulumu

Izvor: Prevedeno i prilagođeno na hrvatski jezik iz Curriculum reform in Finland 2016., https://www.oph.fi/download/151294_ops2016_curriculum_reform_in_finland.pdf, 16. 12. 2018.

4.1.1. Uloga geografije kroz obrazovne cikluse u finskom obrazovnom sustavu

Prije početka obveznog obrazovanja dijete sudjeluje u jednoj godini predškolskoga obrazovanja, koje su općine (lokalne upravne jedinice) dužne pružiti. Obvezno obrazovanje djeteta počinje s navršenih sedam godina. Osnovno školsko obrazovanje sastoji se od devet razreda i gotovo svi učenici završavaju uspješno osnovnoškolsko obrazovanje. Srednjoškolska razina obuhvaća opće (gimnazijsko) i strukovno obrazovanje. Oba programa imaju trogodišnji nastavni plan, a obrazovanje je uglavnom besplatno, iako učenici moraju platiti nastavne materijale (udžbenike, radne bilježnice, itd.). Srednjoškolsko obrazovanje završava ispitom-maturom prema kojem se određuje prihvatljivost učenika za određene studijske smjerove obrazovanja.⁸ Osim samoga kurikuluma koji daje smjernice nastavnicima u izvršavanju i provođenju samoga kurikuluma geografije, bitno je napomenuti da finski nastavnici osim geografije, najčešće kao drugi predmet poučavaju biologiju, za razliku od obrazovnog sustava Republike Hrvatske gdje većina učitelja uz primarnu geografiju poučava povijest ili obrnuto.

⁸ https://en.wikipedia.org/wiki/Education_in_Finland

Nakon što smo spomenuli osnove obrazovnog sustava u Finskoj, potrebno je spomenuti i ulogu geografije u cijelom procesu obrazovanja.

Obavezno školovanje u Finskoj traje devet godina te većina učenika završava svoje osnovno obrazovanje uz mali postotak ponavljanja pojedinog razreda. Geografski sadržaji različito su raspoređeni tijekom školovanja pa se od 1. do 4. razreda uče u okviru integrirane grupe predmeta „environmental sciences“, što se u našem nastavnom programu može usporediti s predmetom „Priroda i društvo“. „Environmental sciences“ integrirana je predmetna skupina koja obuhvaća područja biologije, geografije, fizike, kemije i zdravlja. Sadržaj i pristupi koji se koriste u navedenim predmetima, odabiru se na temelju učenikove razvojne razine. Koncepti povezani s okolišnim i prirodnim znanostima mogu biti organizirani kao moduli u kojima se ispituje svijet koji ih okružuje te stavljaju učenika u kontekst djelovanja kao članovi zajednice. Proučavanje tih modula pomaže učenicima da razumiju vlastito okruženje i interakciju između pojedinca i okoliša.⁹

4.1.2. Geografski sadržaji i ishodi tijekom osnovnoškolskog obrazovanja

U 5. i 6. razredu, geografski sadržaji uče se u okviru predmeta biologija i geografija, a učenici trebaju usvojiti i primjenjivati temeljne kompetencije koje se odnose na zaštitu prirode i očuvanje životnog okoliša. U ovome razdoblju obrazovanja, učenik mora razumjeti fenomene povezane s aktivnošću ljudskih bića i prirodnog svijeta te interakciju tih fenomena u različitim regijama. Cilj nastave geografije jest proširiti znanje učenika o svjetskim državama, od Finske, Europe pa do ostatka svijeta. Učenik kroz nastavu treba osvijestiti bogatstvo prirodnih i kulturnih sredina širom svijeta i naučiti ih cijeniti. Geografski sadržaji i ishodi moraju stvoriti temelj interkulturene tolerancije i internacionalizma. Također mora podržavati rast učenika kao aktivnog građanina koji se zalaže za održivi način života.

Od 7. do 9. razreda geografija je samostalan nastavni predmet. Geografija kao samostalan predmet mora kroz nastavu razviti kod učenika određene geografske kompetencije, čime bi učenik bio sposoban analizirati pojedine regionalne razlike na promatranim primjerima Europe ili svijeta. Cilj poučavanja geografije je razvijanje sposobnosti učenika da ispituje prirodne i društvene pojave na promatranome primjeru, a samom interakcijom učenika i prostora, usmjerava se učenika na praćenje aktualnih događaja u svijetu te procjeni njihovog utjecaja na prirodu i ljudsku aktivnost. Geografski ishodi moraju služiti kao most između

⁹ <https://minedu.fi/en/basic-education>

prirodnoznanstvenih i društveno-znanstvenih koncepata. Cilj nastave je osposobiti učenike za analiziranje uzročno-posljedičnih odnosa te prirodnoznanstvenih, kulturnih, društvenih i ekonomskih pojava koje se javljaju u svijetu. Treba napomenuti da je geografija zastupljena i u srednjoškolskom obrazovanju, a nalazi se u prirodoslovnom i društvenom području kurikulumu (Cantell, Hilander i Tani, 2018).

Tab. 1. Odgojno-obrazovni ishodi u predmetnom kurikulumu geografije u Finskoj

Geografski sadržaji u obrazovnom sustavu Finske	
Osnovno obrazovanje	Geografski sadržaji
1. do 4. razred (7-11 godina)	Kućno okruženje, zavičaj, Finska, Nordijske zemlje
5. do 6. razred (11-13 godina)	Europa, različita prirodna okruženja
7. do 9. razred (13-16 godina)	Usporedba najmanje dva izvaneuropska kontinenta, Europa, Finska
Srednjoškolsko obrazovanje	Geografski sadržaji
Smjer 1 (obavezno)	Fizička geografija
Smjer 2 (obavezno)	Antropološko/kulturna geografija
Smjer 3 (specijalizacija)	Rizici i opasnosti
Smjer 4 (specijalizacija)	Izborni predmet
Zatraženi smjer	Škola može odlučiti koja će biti geografska tema

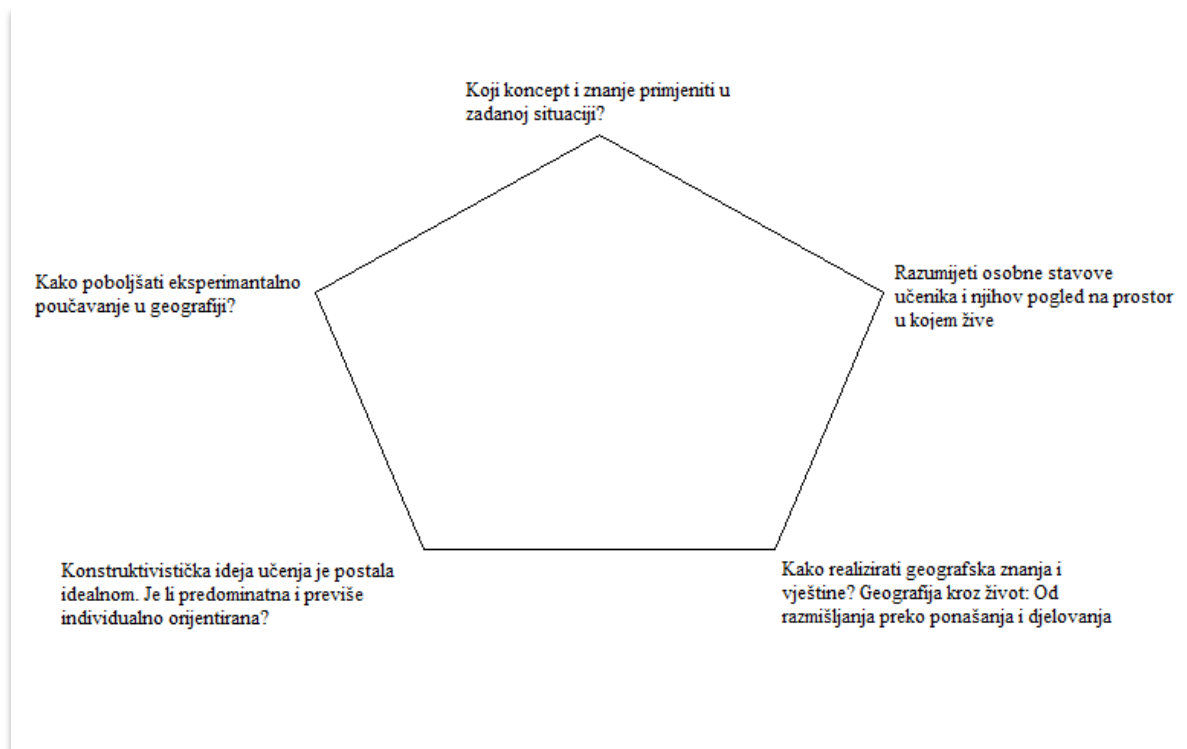
Izvor: Cantell, Hilander i Tani, 2018.

4.1.3. Geografski ishodi i ciljevi tijekom srednjoškolskog obrazovanja

U srednjoškolskom obrazovanju, geografija je samostalan predmet, ali je usko povezana s prirodom što je refleksija na obrazovanje u osnovnoj školi. Geografija kroz vlastite ishode mora razviti kod učenika svjesnost o međusobnoj povezanosti između prirode i ljudske aktivnosti. Učenici također trebaju ispitivati svijet oko sebe kao mjesto različitih kultura i običaja te međusobnog utjecaja i prilagođavanja u promatranom prostoru. Geografska nastava integrira teme prirodnih i društvenih znanosti (najčešće teme iz biologije, ali je jako zastupljena i

korelacija s ostalim predmetima). Cilj nastave je da učenici postanu sposobni analizirati prostorne elemente koji određuju značajke ekoloških pitanja i shodno tome tražiti rješenja koja su u skladu s održivim razvojem. Geografska nastava u srednjoj školi mora pomoći učenicima u razumijevanju lokalnog, regionalnog i globalnog geografskog prostora, ali također naučiti učenike rješavanju problema na navedenim razinama ili stvaranja potencijalnih rješenja takvih problema. Cilj je da učenici primjenjuju geografsko znanje i percipiraju čimbenike koji utječu na mijenjanje svijeta, oblikuju opravdana mišljenja, zauzimaju stajalište o promjenama koje se javljaju na lokalnim područjima i u svijetu kao cjelini i aktivno pridonose promicanju dobrobiti prirode i ljudi (Cantell, Hilander i Tani, 2018).

Kroz kurikularne reforme, koje su u finskom obrazovnom sustavu periodične (reforme obrazovanja provode se svakih desetak godina), stratezi i vizionari razvoja kurikuluma geografije identificiraju izazove u daljnjem poučavanju geografije (sl. 4). Slika 4. prikazuje pet budućih izazova u poučavanju geografije u Finskoj koji su ujedno i vizija razvoja poučavanja geografije, ali i njezino kurikularno određenje unutar samoga nacionalnog kurikuluma.

Sl. 4. Budući izazovi u poučavanju geografije u Finskoj

Izvor: Prevedeno i prilagođeno na hrvatski jezik iz Curriculum reform in Finland 2016., https://www.oph.fi/download/151294_ops2016_curriculum_reform_in_finland.pdf, 16. 12. 2018.

4.2. Poljska

U poljskom obrazovnom sustavu osnovnoškolsko obrazovanje smatra se temeljem obrazovanja. Zadatak škole je postepeno uvoditi dijete u svijet znanja, razvijati i vježbati odgovornost prema sebi i okruženju. Škola, kao ustanova, mora pružiti sigurne uvjete i prijateljsku atmosferu za učenje, uzimajući u obzir individualne mogućnosti i potrebe obrazovanosti učenika. Najvažniji cilj obrazovanja u osnovnoj školi je skrb za integralni biološki, kognitivni, emocionalni, društveni i moralni razvoj učenika.

Osnovno školovanje traje osam godina i podijeljeno je u dvije obrazovne faze:

1. Prvi stupanj obrazovanja koji uključuje razdoblje od prvoga do trećega razreda osnovne škole-rano obrazovanje,
2. Druga obrazovna faza uključuje razdoblje obrazovanja od četvrtog do osmog razreda osnovne škole (Eurydice, 2018).

Svaki školski sat traje 45 minuta, a svoju važnu ulogu u nacionalnom kurikulumu ima i geografija kao zasebni predmet od petog razreda osnovne škole. Osnovna je zadaća geografije kao školskog predmeta razvijanje odgojnih vrijednosti. Geografija je u kurikulumu definirana kao predmet koji sintetizira znanja učenika o prirodnom okruženju s društveno-ekonomskim i humanističkim znanjem. Ovaj pristup mora učenik koristiti kako bi mogao kombinirati spoznaje o skladu prirodnog svijeta s racionalnošću znanstvene spoznaje i sposobnosti funkcioniranja geografskog okruženja i vrednovanja aktivnosti u njemu. Jedan od najvažnijih zadataka geografije u osnovnom školskom obrazovanju jest stvaranje i oblikovanje patriotskih stavova i osjećaja ponosa, a odnosi se na stjecanje znanja o prirodnoj baštini i kulturi Poljske i njenog mjesta u Europi i svijetu. Razvijena svijest o vrijednosti teritorijalnog identiteta, oblikovana u procesu učenja geografije vlastite regije i domovine, temelj je za razumijevanje drugih nacija i kultura bez straha od gubljenja vlastitog identiteta u suvremenom svijetu (MEN, 2016).

4.2.1. Geografski ishodi i ciljevi tijekom osnovnoškolskog obrazovanja

Geografski ishodi i ciljevi tijekom osnovnoškolskog obrazovanja grupirani su u tri područja (kompetencije): geografsko znanje, vještine i primjena znanja u praksi te oblikovanje stavova (tab. 2).

Tab. 2. Geografski ishodi u kurikulumu geografije u Poljskoj

Ishodi učenja-opći zahtjevi	
I. Geografsko znanje	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Razvijanje osnovnog geografskog vokabulara koji omogućuje opisivanje i objašnjavanje pojava i procesa koji se javljaju u geografskom prostoru, 2. Upoznavanje odabranih geografskih regija Poljske i svijeta, njihovih glavnih geografskih elemenata, 3. Upoznavanje s glavnim elementima geografskog okruženja Poljske, vlastite regije i neposrednog okruženja „male domovine“, kao i odabranih država i regija Europe i svijeta, 4. Učenje o različitim oblicima ljudske aktivnosti u prirodi, njihovim uvjetima, posljedicama i potrebi za racionalnim upravljanjem prirodnim resursima, 5. Razumijevanje raznolikosti prirodnog, društveno-ekonomskog i kulturnog u svijetu, 6. Utvrđivanje odnosa između elemenata prirodnog okoliša i socioekonomskog utjecaja čovjeka, kao i odnosa i ovisnosti u geografskom okruženju na lokalnoj, regionalnoj i globalnoj razini, 7. Utvrđivanje pravilnosti prostornih različitosti uvjeta prirodnog okoliša, života i različitih oblika ljudske aktivnosti, 8. Integriranje prirodnih predmeta s društveno-ekonomskim i humanističkim predmetima. 	
II. Geografske vještine	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Provoditi opažanja i mjerenja na terenu, analizirati dobivene podatke i formulirati zaključke na temelju njih, 2. Korištenje topografskih planova, karata, fotografija, crteža, dijagrama, statističkih podataka, izvornih tekstova i informacijsko-komunikacijske tehnologije u svrhu stjecanja, obrade i prikazivanja geografskih podataka, 3. Tumačenje karata različitih sadržaja, 4. Određivanje odnosa i ovisnosti između pojedinih elemenata prirodnog, društveno-ekonomskog i kulturnog okruženja, formuliranje zakonitosti, stvaranje generalizacija, 5. Procjena socio-kulturnih i ekonomskih fenomena i procesa koji se javljaju u Poljskoj i u različitim dijelovima svijeta, 6. Postavljanje pitanja, formuliranje hipoteza i predlaganje rješenja problema vezanih uz geografski prostor, 7. Upoznavanje s novim izazovima i racionalnim aktivnostima zaštite okoliša i živog svijeta u njemu, 8. Konstruktivno sudjelovanje i razvijanje komunikacije s drugima, 9. Korištenje stečenih geografskih znanja i vještina u životu svaki dan. 	
III. Oblikovanje stavova	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Prepoznati svoje potencijale i talente te razvijati svoje geografske interese, 2. Kombinirati znanstvenu spoznaju s razmišljanjem o ljepoti i harmoniji svijeta prirode i kulturne baštine čovječanstva, 3. Razviti svijest o prirodnom i kulturnom okruženju i razumijevanje potrebe za racionalnim upravljanjem u tome okruženju, 4. Razvijanje osjećaja identiteta i patriotskog stava, ali i identiteta zajednice i građanskog identiteta, 	

5. Razvijanje divljenja prema ljepotama izvorne prirode i ponosa zbog postignuća nacije (objekti prirodne i kulturne baštine vlastite regije, poljski krajolici, prirodne, kulturne i turističke vrijednosti i uspjesi poljskih tvrtki na međunarodnoj sceni),
6. Oblikovati pozitivne stavove prema okolišu, domovini i planetu Zemlji,
7. Razvijanje stava suodgovornosti za geografski prostor, oblikovanje prostornog poretka i budućih društveno-kulturnih i gospodarskih odnosa u zavičaju („mala domovina“, vlastita regija),
8. Prevladavanje stereotipa i oblikovanje stava poštovanja, razumijevanja, prihvaćanje i poštivanja drugih kultura, istovremeno zadržavajući osjećaj dobrobiti vrijednosti kulturne baštine vlastite nacije i vlastitog identiteta.

Izvor: Prevedeno na hrvatski jezik iz Podstawa programowa kształcenia ogólnego, 2016., <https://www.ore.edu.pl/wp-content/uploads/2017/05/geografia.-pp-z-komentarzem.-szkola-podstawowa.pdf>, 16. 12. 2018.

U petom, šestom i osmom razredu geografija se poučava 26 nastavnih sati godišnje (tab. 3). U sedmom razredu godišnji fond sati je 60 jer se poučavaju geografske teme o Poljskoj (poljski prirodni okoliš u Europi, društvo i gospodarstvo Poljske u Europi, odnosi između elemenata geografskog okruženja u odabranim područjima Poljske, vlastita regija - „Mala domovina“). Prema navedenoj satnici i geografskim temama možemo zaključiti da Poljaci pridodaju izrazitu važnost u poučavanju geografskih tema o nacionalnom prostoru čime žele kod učenika stvoriti i oblikovati patriotske stavove i osjećaj ponosa, posebice o prirodnoj baštini i kulturi Poljske i njenog mjesta u Europi i svijetu.

Tab. 3. Nastavni plan geografije tijekom osnovnoškolskog obrazovanja i geografske teme u poljskom obrazovnom sustavu

Razred i broj sati geografije u školskoj godini	Geografske teme i sadržaji kroz osnovnoškolsko obrazovanje
5. razred (26 sati)	Karta Poljske, Poljski krajolici, Raspodjela kopna i mora Zemlji, Krajolici svijeta.
6. razred (26 sati)	Gibanja Zemlje, Geografske koordinate, Geografija Europe, susjedi Poljske.
7. razred (60 sati)	Poljski prirodni okoliš u Europi, Društvo i gospodarstvo Poljske u Europi, Odnosi između elemenata geografskog okruženja u odabranim područjima Poljske, Moje vlastita regija: „Mala domovina“.
8. razred (26 sati)	Geografija Azije, Regionalna geografija Afrike, Regionalna geografija Sjeverne i Južne Amerike, Regionalna geografija

	Australije, Regionalna geografija Antarktike.
--	--

Izvor: Osuch, 2017.

U poljskom predmetnom kurikulumu geografije detaljniji prikaz geografskih sadržaja i njihov redoslijed predstavljaju nastavne teme (odjeljci). Svaka tema sastoji se od više podtema (podnaslova) (tab. 4). Za cijelo je osnovnoškolsko obrazovanje planirano osamnaest tema (koje su u tablici označene rimskim brojevima). Za bolje razumijevanje i kreiranja godišnjeg izvedbenog plana i programa geografije kurikulum sadrži i broj sati po temama (tab. 5).

Tab. 4. Odjeljci i nastavne teme u kurikulumu geografije u Poljskoj

Odjeljci s geografskim temama	
I.	Karta Poljske: općeniti geografski, turistički prikaz (tiskani i digitalni), podjela karata, legenda karte, sadržaj karte.
II.	Regije Poljske: Visoke Tatre, planine (Krakowsko-Częstochowska), nizine (Nizina Środkowomazowiecka), jezero (Pojezierze Mazurskie), primorje (Pobrzeże Słowińskie), grad (Varšava), industrijsko područje (Silesian Upland), ruralno područje (Wyżyna Lublin).
III.	Kopno i more (oceani) na Zemlji: raspodjela kopna i mora (oceana), prve geografske ekspedicije.
IV.	Krajolici svijeta: vlažna ekvatorijalna šuma i umjerena šuma, savana i stepa, vruća i ledena pustinja, tajga i tundra, mediteranska šuma, alpska orogeneza (Himalaje); klimatsko-vegetacijske zone u svijetu.
V.	Gibanja Zemlje: Zemlja u Sunčevom sustavu; rotacija i revolucija; posljedice gibanja Zemlje.
VI.	Geografske koordinate: širina i dužina; matematički i geografski položaj točaka i područja; meridijani i paralele.
VII.	Geografija Europe: mjesto i granice kontinenta; politička podjela Europe; glavna obilježja prirodnog okoliša u Europi; reljefni fenomeni koji se javljaju na granicama litosfernih ploča; diverzifikacija stanovništva i starenje društava; najveće europske metropole; diverzifikacija izvora energije u europskim zemljama; poljoprivreda, industrija i usluge u odabranim europskim zemljama; turizam u južnoj Europi.
VIII.	Poljske susjedne države: promjene u industriji Njemačke; Litvanska i Bjeloruska kulturna baština; prirodni okoliš i turističke atrakcije Češke i Slovačke; pitanja političkog, društvenog i gospodarskog stanja Ukrajine; prirodna i socioekonomska raznolikost Rusije; odnos između Poljske i susjeda.
IX.	Poljska na karti Europe: geografski položaj Poljske; posljedice tektonskih pokreta i glacijacije na reljefu Europe i Poljske; promjenjivost klime Poljske; Baltičko more; glavne poljske rijeke i njihovi sustavi i usporedba s rijekama Europe i njihovim sustavima; glavne vrste tla u Poljskoj; šume u Poljskoj; prirodna baština Poljske, mineralne sirovine Poljske.

- X. Društvo i poljsko gospodarstvo u Europi: raspodjela stanovništva, demografska struktura Poljske (dob, nacionalnost, vjera, obrazovanje, zapošljavanje); migracije Poljaka tijekom suvremenih migracijskih pokreta u Europi; raznolikost poljskih gradova; sektori poljskog gospodarstva; poljska poljoprivreda; promjene u strukturi poljske industrije; diverzifikacija usluga i njihova uloga u razvoju gospodarstva; razvoj komunikacijskih usluga (telekomunikacije, internet); pomorsko gospodarstvo; turistička privlačnost Poljske.
- XI. Odnosi između elemenata geografskog okruženja na primjeru odabranih područja Poljske. Utjecaj razvoja industrijskih zona na pojavu poplava; utjecaj prirodnih uvjeta (mineralnih resursa, vjetra, vode i insolacija) i energije na okoliš; razvoj velikih gradova i utjecaj na preobrazbu prigradskog područja (suburbanizacija); migracijski procesi prema dobnoj strukturi i promjenama gustoće naseljenosti u ruralnim područjima; ekonomske promjene nakon 1989. i promjene u strukturi zaposlenosti; utjecaj prometa na razvoj poslovanja; vrijednosti prirodnog okoliša i kulturne baštine za razvoj turizma.
- XII. Vaša regija: izvori informacija o regiji; dominantne značajke prirodnog okoliša, demografske strukture i gospodarstva; turističke atrakcije; međunarodna suradnja.
- XIII. „Mala domovina“: područje, geografsko okruženje, atraktivnost, identitet.
- XIV. Odabrani problemi i geografska područja Azije: Azija kao kontinent geografskih kontrasta; pacifički „vatreni prsten“; monsunske klime u Južnoj Aziji; Japan-uspješna ekonomija unatoč nepovoljnim prirodnim i socio-kulturnim uvjetima; Kina-distribucija stanovništva, demografski problemi i važnost u globalnoj ekonomiji; Indija je zemlja velikih razvojnih mogućnosti i socijalnih i ekonomskih kontrasta; Bliski istok-kultura regije, nafta, područje oružanih sukoba.
- XV. Odabrani problemi i geografske regije Afrike, geografski položaj Afrike i utjecaj geografskog smještaja na cirkulaciju zraka i raspodjelu atmosferskih tlakova; zonalnost klime i utjecaj na vrstu biljaka i tla; prirodni uvjeti i utjecaj čovjeka u zoni Sahela - problem održavanja ekološke ravnoteže; razvoj turizma u Keniji; poljoprivreda i suvremene plantaže u zapadnoj Africi; uzroci pothranjenosti u Etiopiji; tradicionalno i moderno gospodarstvo u Africi.
- XVI. Odabrani problemi i geografska područja Sjeverne i Južne Amerike; sjeverna granica usjeva i šuma u Kanadi; ciklone i poplave u Sjevernoj Americi; problemi razvoja Amazone; socijalno i gospodarsko stanje domicilnog stanovništva; sirotinjske četvrti u velikim gradovima; megalopolis; Silicijska dolina kao primjer tehnopolisa; ekonomski značaj Sjedinjenih Država u svijetu.
- XVII. Geografska područja Australije i Oceanije te problem njihovog definiranja, prirodni okoliš; raspodjela stanovništva i gospodarstvo.
- XVIII. Geografija polarnih regija: prirodno okruženje; znanstvena istraživanja; poljski istraživači.

Izvor: Prevedeno na hrvatski jezik iz Podstawa programowa kształcenia ogólnego, 2016., <https://www.ore.edu.pl/wp-content/uploads/2017/05/geografia.-pp-z-komentarzem.-szkola-podstawowa.pdf>, 16. 12. 2018.

Nakon pregleda svih osamnaest tema možemo zaključiti kako njihov raspored i naslovi prate geografske teme koje su već spomenute u tablici broj 3. Svaki odjeljak sastoji se od niza

geografskih podtema koje bi se trebale poučavati u zadanom obrazovnom ciklusu. Uzmimo za primjer peti razred osnovnoškolskog obrazovanja. U petom razredu, predmet geografija se poučava 26 sati na godišnjoj razini, što znači da se geografija u tjednom rasporedu osnovnog obrazovanja poučava samo jedan školski sat. Na kraju petog razreda, učenici bi trebali znati geografsko znanje, vještine i razviti stavove koji se spominju u geografskim temama u odjeljcima od I.-IV. To znači da bi učitelj trebao na odjeljak I. (Karta Poljske: općeniti geografski, krajobrazni, turistički prikaz (tiskani i digitalni), vrsta karte, legenda karte, sadržaj karte) utrošiti dva nastavna sata. Na odjeljak II. (Krajolici Poljske: Visoke Tatire, planine (Krakowsko-Częstochowska), nizine (Nizina Śródkowomazowiecka), jezero (Pojezierze Mazurskie), primorje (Pobrzeże Słowińskie), grad (Varšava), industrijsko područje (Silesian Upland), ruralno područje (Wyżyna Lublin) trinaest nastavnih sati itd. Dakle, paralelno čitanje tablica četiri i pet može otkriti koje su geografske teme te koja je širina i dubina učenja i poučavanja planirana. Kao što je ranije spomenuto i vidljivo je iz priloženih tablica, tijekom sedmog razreda pridaje se velika važnost geografiji Poljske, od njezinih svjetskih do lokalnih geografskih odnosa i čimbenika u prostoru.

Tab. 5. Nastavni plan i program geografije po pojedinim razredima osnovnoškolskog obrazovanja u Poljskoj

Razred i godišnji broj sati	Dimenzija određenog dijela obrazovanja
Peti razred (26 nastavna sata)	Odjeljci I.-IV., uključujući I. (2 sata), II. (13 sati), III. (2 sata), IV. (9 sati).
Šesti razred (26 nastavna sata)	Odjeljci V.-VIII., uključujući V. (5 sata), VI. (4 sata), VII. (11 sati), VIII. (6 sati).
Sedmi razred (60 nastavna sata)	Odjeljci IX.-XIII., uključujući IX. (13 sati), X. (22 sata), XI. (14 sati), XII. (7 sati), XIII. (4 sata).
Osmi razred (26 nastavna sata)	Odjeljci XIV.-XVIII., uključujući XIV. (8 sati), XV. (7 sati), XVI. (7 sati), XVII. (2 sata), XVIII. (2 sata).

Izvor: Prevedeno na hrvatski jezik iz Podstawa programowa kształcenia ogólnego, 2016., <https://www.ore.edu.pl/wp-content/uploads/2017/05/geografia.-pp-z-komentarzem.-szkola-podstawowa.pdf>, 16. 12. 2018.

4.2.2. Geografski ishodi i ciljevi tijekom srednjoškolskog obrazovanja

Novi nastavni plan i program za srednju školu uvodi temeljne promjene u razumijevanju funkcije i odgojne uloge geografije. Primarna i glavna pretpostavka razumijevanja funkcije i uloge geografije je korištenje obrazovnog potencijala njezinih kognitivnih i obrazovnih vrijednosti. Glavni cilj geografije kao predmeta je integriranje učenikovog znanja o prirodnom okolišu, socio-ekonomskim, humanističkim sferama, i stvaranje teorijskog i analitičkog pogleda na svijet. Stoga se poučavanje geografije treba koristiti za integriranje znanja iz različitih područja geografije u cilju razumijevanja veze između čovjeka i prirodnog okoliša u kojem živi, ali i za razumijevanje i nove poglede u odnosima čovjeka i prirode.¹⁰ Kurikulum geografije stvara okvir za razvijanje različitih vještina, uvođenjem praktičnih znanja korisnih u svakodnevnom životu, kao i ostvarivanje važne zadaće - oblikovanja stavova učenika. Kurikulumi geografije u srednjim školama napravljeni su za dva smjera, jedan se odnosi na učenike koji uče geografiju na osnovnoj razini, a drugi na učenje geografije u proširenoj razini (tab. 6).

Tab. 6. Geografski ishodi na osnovnoj i proširenoj razini srednjoškolskog obrazovanja u Poljskoj

Osnovna razina	Proširena razina
I. Geografsko znanje	I. Geografsko znanje
<ol style="list-style-type: none">1. Učenje geografskih pojmova.2. Upoznavanje s različitim izvorima i metodama prikupljanja geografskih informacija.3. Razumijevanje glavnih geografskih fenomena i procesa, raznolikosti prirodnog okoliša i oblika ljudske aktivnosti u okolišu, njihovih uvjeta i posljedica.4. Razumijevanje odnosa između elemenata geografskog prostora (prirodnih, društveno-gospodarskih i kulturnih) na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i globalnoj razini.5. Razumijevanje pravilnosti u funkcioniranju prirodnog okoliša, života ljudi i gospodarstva te njihove međuovisnosti.	<ol style="list-style-type: none">1. Usvajanje specijaliziranih geografskih pojmova.2. Upoznavanje s geoinformacijskim alatima za analizu geografskih podataka.3. Razumijevanje mogućnosti korištenja geografskih informacijskih sustava (GIS) u učenju o svijetu i otkrivanje sve složenijih problema geografskog okruženja.4. Proširivanje znanja potrebnih za razumijevanje suštine fenomena te prirode i dinamike procesa koji se odvijaju u geografskom okruženju na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i globalnoj razini.5. Prepoznavanje odnosa između elemenata geografskog prostora (prirodnih, društveno-

¹⁰ <http://www.gimnazjum.rzgow.pl/index.php/przedmiotowo/item/291-podstawa-programowa-geografia-iii-etap-edukacyjny>

<p>6. Razumijevanje načela racionalnog upravljanja prirodnim resursima.</p> <p>7. Integriranje znanja prirodnih, socio-ekonomskih i humanističkih znanosti.</p>	<p>gospodarskih i kulturnih) na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i globalnoj razini.</p>
<p>II. Geografske vještine</p>	<p>II. Geografske vještine</p>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Uporaba planova, karata, fotografija, zračnih i satelitskih snimaka, crteža, dijagrama, statističkih podataka, izvornih tekstova, informacija i komunikacijskih tehnologija (ICT) i geografskih informacijskih sustava (GIS) za potrebe stjecanja, obrade i prezentacije geografskih informacija. 2. Tumačenje karata različitih sadržaja i izrada jednostavnih karata pomoću GIS alata. 3. Određivanje odnosa između pojedinih elemenata prirodnog, društveno-ekonomskog i kulturnog okruženja. 4. Usporedba procesa političkih, društveno-kulturnih i ekonomskih promjena u Poljskoj s ostalim dijelovima svijeta. 5. Postavljanje pitanja, formuliranje hipoteze i predlaganje rješenja za probleme koji se odnose na promatranu geografsku sredinu. 6. Predviđanje učinaka društveno-ekonomskih i gospodarskih aktivnosti u geografskom okruženju. 7. Upotreba stečenih znanja i geografskih vještina u svakodnevnom životu u skladu s načelima održivog razvoja. 8. Definiranje osnovnih pojmova o kartama i njihova primjena. 9. Analiziranje socio-ekonomskih utjecaja na promatrani geografski prostor. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Opažanja i mjerenja na terenu, razvoj i predstavljanje rezultata, analiziranje prikupljenih podataka i oblikovanje zaključaka na temelju istih. 2. Analizirati i objasniti pojave i procese i geografsku raznolikost prirodnog, društveno-ekonomskog i kulturnog svijeta. 3. Formulirati ekološki stav o funkcioniranju prirodnog okoliša, gospodarstva i života ljudi te međuovisnostima u sustavu priroda-čovjek-menadžment. 4. Predlaganje novih rješenja za probleme i racionalizaciju ljudskih aktivnosti u geografskom okruženju. 5. Razvijanje višestruke percepcije geografskog prostora. 6. Valorizacija prirodnih pojava i procesa i vrednovanje utjecaja ljudskih aktivnosti na okoliš. 7. Suradnjom u grupi razvijati vještine komuniciranja s drugima tijekom provedbe obrazovnih projekata. 8. Korištenje stečenih znanja i vještina u geografskim analizama stanja i predviđanja promjene geografskog prostora. 9. Korištenje geografskih informacijskih sustava (GIS) za analizu i prikaz prostornih podataka. 10. Odabir odgovarajuće vrste karata i analiziranje društveno-ekonomskih fenomena koji se pojavljuju u određenoj međuovisnosti i geografskom okruženju.

Izvor: Prevedeno na hrvatski jezik iz Podstawa programowa kształcenia ogólnego, 2016., <https://www.ore.edu.pl/wp-content/uploads/2017/05/geografia.-pp-z-komentarzem.-szkola-podstawowa.pdf>, 16. 12. 2018.

Kao i u osnovnoškolskom obrazovanju, tako i u srednjoškolskom obrazovanju ishodi su raspoređeni prema odjeljcima koji predstavljaju jedan dio geografske teme, pri čemu se razlikuju ishodi na osnovnoj od ishoda na proširenoj razini. Na osnovnoj razini se izdvojeno je 16 odjeljaka od kojih se za regionalnu geografiju odnose 14., 15. i 16. odjeljak. U proširenoj (naprednoj) razini ima više odjeljaka, njih 21, a odjeljci od 11. do 21. odnose se na regionalnu geografiju (tab. 7).

Tab. 7. Ishodi učenja u osnovnoškolskom kurikulumu geografije (detaljni pristup) u Poljskoj

Osnovna razina		Proširena razina	
I.	Izvori geografskih informacija, geoinformacijskih tehnologija i metoda prezentacije prostornih podataka: karte, promatranja, mjerenja, fotografije, satelitske snimke, numerički podaci, dijagrami, grafički i kartografski prikaz prostornih podataka.	I.	Metode geografskih istraživanja i geoinformacijske tehnologije: intervjui, ankete, kartografska analiza, upotreba informacijskih i komunikacijskih tehnologija i geoinformacija za stjecanje i stvaranje prostornih skupova podataka, njihovo analiziranje i prikazivanje.
II.	Zemlja u svemiru: nastajanje svemira, Sunčev sustav, nebeska tijela, oblik Zemlje, posljedice Zemljinih gibanja.	II.	Suvremena istraživanja svemira i astronomska promatranja: istraživačka postignuća, Mjesečeve mijene, pomrčina Sunca i Mjeseca, određivanje geografskih koordinata na temelju Sunčeve sjene i izračunavanje vremenske razlike.
III.	Atmosfera: klimatski čimbenici, raspodjela temperature zraka, atmosferski tlak i padaline, cirkulacija zraka, vjetrovi i tipovi vjetra, vremenska prognoza, klimatske zone i vrste klime.	III.	Dinamika atmosferskih i hidroloških procesa: vertikalni sastav atmosfere, fenomeni i procesi u atmosferi, prostorna raznolikost klimatskih elemenata, klimatske zone i vrste klime, strujanje morske vode, izvori i podzemne vode, riječni sustavi, vrste jezera.
IV.	Hidrosfera: vodni resursi na Zemlji, morske struje, riječna mreža, podzemne vode, ledenjaci.	IV.	Dinamika geoloških i geomorfoloških procesa: najznačajniji događaji u povijesti Zemlje, nastanak minerala i upotreba stijena, vremenske prilike, erozija, akumulacija, potresi, sastav tla.
V.	Litosfera: tektonika litosfernih ploča, endogeni i egzogeni procesi koji oblikuju površinu Zemlje i vrste stijena.	V.	Suradnja i sukobi: političke organizacije, oblici društvene i gospodarske suradnje,
VI.	Pedosfera i biosfera: proces postanka tla, vrste tla, međuovisnost tla i vegetacije.		
VII.	Politička podjela i diverzifikacija gospodarskog razvoja u svijetu: geopolitička karta svijeta, procesi integracije i dezintegracije u svijetu, oružani sukobi i		

<p>terorizam, osnovne mjere i pokazatelji socioekonomskog razvoja.</p> <p>VIII. Promjene u stanovništvu i urbanizacijski procesi u svijetu: naseljavanje, razmještaj stanovništva i gustoća naseljenosti, demografske i društvene strukture, migracije, urbanizacijski procesi, ruralni razvoj.</p> <p>IX. Uvjeti za razvoj globalne ekonomije: uloga pojedinih sektora gospodarstva u razvoju civilizacije, procesi globalizacije, međunarodna suradnja, razvoj ekonomije znanja i informacijskog društva.</p> <p>X. Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo: čimbenici razvoja poljoprivrede, uključujući promjene poljske poljoprivrede, područja uzgoja i stočarstva u svijetu i Poljskoj, struktura poljoprivrednog zemljišta u svijetu i Poljskoj, šumarstvo, ribarstvo (more i kopno, akvakultura).</p> <p>XI. Industrija i graditeljstvo: čimbenici razvoja rudarstva, prerade sirovina i energetike, tradicionalne i industrije naprednih tehnologija, faktori lokacije industrije, deindustrijalizacije i reindustrijalizacije, struktura proizvodnje energije i energetske bilance svijeta, razvojni čimbenici i uloga graditeljstva.</p> <p>XII. Usluge: diverzifikacija uslužnog sektora, uloga komunikacijskih, obrazovnih, financijskih i turističkih usluga u socioekonomskom razvoju svijeta, važnost načina prijevoza u svijetu i Poljskoj, međunarodna trgovina, privlačnost turističkih regija u svijetu.</p> <p>XIII. Čovjek i geografsko okruženje-sukobi interesa: utjecaj ljudskih aktivnosti na atmosferu na primjeru smoga, hidrološki utjecaj na geografsko okruženje, utjecaj</p>	<p>političke, društvene i ekonomske posljedice oružanih sukoba.</p> <p>VI. Transformacija društvenih struktura i mreža naseljenosti: jezične i vjerske strukture, kulturni krugovi, uzroci, tijek i učinci migracije, socio-etička kohezija, tipologija gradova i njihova funkcija u prostoru.</p> <p>VII. Trendovi gospodarskog razvoja: podjela i klasifikacija gospodarstva; odnosi industrijskih grana i aktivnosti, promjene u strukturi i sektorima gospodarstva.</p> <p>VIII. Diverzifikacija poljoprivredne ekonomije: vrste poljoprivrede i glavnih poljoprivrednih regija u svijetu, industrijalizacija poljoprivrede i ekološka poljoprivreda, uzgoj genetski modificiranih biljaka.</p> <p>IX. Transformacije industrijskog sektora: faktori lokacije tradicionalne industrije i naprednih tehnologija, područja koncentracije industrije, promjene u korištenju pojedinih energenata, nuklearna energija.</p> <p>X. Uloga tradicionalnih i suvremenih usluga u socioekonomskom razvoju: promet, komunikacija, obrazovanje, istraživanje i razvoj, financijske i turističke usluge.</p> <p>Regionalna geografija</p> <p>XI. Odnosi između pojedinih regija na promatranim područjima Poljske: planine, nizine, jezera i priobalje.</p> <p>XII. Tipologija krajolika Poljske: obala, jezera, riječne doline, močvarna područja, šume, planine, ruralno, prigradsko i stambeno područje, naselje, gradovi.</p> <p>XIII. Politička i kulturna raznolikost Poljske: kulturna područja, životni standard, prednosti i nedostaci življenja na ruralnom i urbanom području, uključivanje u društvene aktivnosti, izborne preferencije, društveno sudjelovanje,</p>
--	--

<p>poljoprivrede, rudarstva i turizma na okoliš, cestovni promet i degradacija okoliša.</p> <p>Regionalna geografija</p> <p>XIV. Regionalna diverzifikacija prirodnog okoliša Poljske: podjela na prirodno-geografske regije, geološka struktura i sirovine, oblikovanje reljefa, vodna mreža, klimatski uvjeti, oblici zaštite prirode.</p> <p>XV. Socioekonomska raznolikost Poljske: raspodjela stanovništva i demografske struktura, migracijska bilanca, struktura zaposlenosti i nezaposlenost, urbanizacija i mreža naselja, uvjeti za razvoj poljoprivrede, industrijsko restrukturiranje, proizvodnja električne energije, prometna mreža, vanjska trgovina, turistička atraktivnost.</p> <p>XVI. Baltik i njegovo pomorsko gospodarstvo: prirodno okruženje, ekonomski učinci.</p>	<p>siromaštvo i socijalna isključenost, prokreativno ponašanje.</p> <p>XIV. Odnosi između elemenata geografskog prostora u vlastitoj regiji: metode i alati istraživanja, geoinformacijske tehnike, izvori podataka, promatranje prostora.</p> <p>XV. Zonalna raznolikost prirodnog okoliša na Zemlji: zoniranje prirodnih fenomena, specifičnost prirodnog okoliša u ekvatorijalnim, tropskim, suptropskim, umjerenim i polarnim zonama, međuovisnost elemenata prirodnog okoliša, prirodni čimbenici koji mijenjaju zonalnost klime.</p> <p>XVI. Problemi okoliša suvremenog svijeta: tropski cikloni, vrtlozi, oluje, poplave, tsunami, erozija tla, vulkani, potresi, urušavanje dijelova litosfere, klimatske promjene, pustinja, promjena ledenjaka, ograničeni vodni resursi na Zemlji, prijetnje geološkoj raznolikosti i bioraznolikosti.</p> <p>XVII. Utjecaj okoliša na gospodarsku aktivnost na primjeru odabranih područja: oblikovanje površine, plodnost tla, klima i vodni resursi za poljoprivredu, biološki resursi mora na razvoj ribarstva i stanje morskih ekosustava, mineralni resursi za razvoj industrije i struktura vanjske trgovine, ublažavanje prirodnih ograničenja čovjeka u cilju održivog razvoja područja, promjena važnost prirodnog okoliša u socioekonomskom razvoju regija.</p> <p>XVIII. Politički problemi suvremenog svijeta: suvremene promjene na političkoj karti svijeta, međunarodni sukobi-uzroci, posljedice, uzroci i učinci terorizma, odnosi između zapadne civilizacije i civilizacije islama.</p> <p>XIX. Odabrani socijalni problemi suvremenog svijeta: demografski problemi, učinci migracija, izbjeglički problemi, trgovina</p>
---	--

	<p>ljudima u svijetu, ropstvo, iskorištavanje dječjeg rada i radnika u zemljama s niskim troškovima rada, nezaposlenost, vjerski progoni i netrpeljivost.</p> <p>XX. Diverzifikacija kvalitete života i razine zadovoljavanja ljudskih potreba u odabranim zemljama svijeta: prehrambene potrebe, osjećaj sigurnosti, prijetnje sigurnosti ljudi, raspodjela bolesti, obrazovne potrebe.</p> <p>XXI. Gospodarski problemi suvremenog svijeta: nesrazmjeri u razvoju zemalja i njihove posljedice, utjecaj transnacionalnih korporacija na društvo i gospodarstvo na lokalnoj i regionalnoj razini, problem zaduženosti zemalja i građana.</p>
--	---

Izvor: Prevedeno na hrvatski jezik iz Podstawa programowa ksztalcenia ogolnego, 2016., <https://www.ore.edu.pl/wp-content/uploads/2017/05/geografia.-pp-z-komentarzem.-szkola-podstawowa.pdf>, 16. 12. 2018.

Odjeljci su strukturirani tako da poučavanje učenika napreduje od općih geografskih znanja prema sve kompleksnijim geografskim znanjima i vještinama. Na osnovnoj razini u prvoj godini određen je jedan sat tjedno za poučavanje geografije, u drugome razredu su dva nastavna sata, u trećem je, kao u prvome, jedan nastavni sat, dok u četvrtoj godini srednjoškolskog obrazovanja geografija uopće na osnovnoj razini nije niti zastupljena. Proširena (napredna) razina u prvom i drugom razredu ima po jedan nastavni sat tjedno, u trećem razredu dva nastavna sata tjedno, a u četvrtoj godini 1,5 nastavnih sati tjedno. Takva raspodjela sati u okvirnom planu za osnovni i prošireni opseg određuje detaljni raspored sadržaja obrazovanja. U zagradama se nalazi približan broj sati u kojima bi se trebali ostvariti određeni geografski sadržaji odjeljaka (tab. 8).

Tab. 8. Raspodjela i raspon odjeljaka za osnovnu i proširenu razinu učenja i poučavanja geografije u srednjim školama u Poljskoj

Razred	Osnovna razina	Proširena razina
Prvi razred	Odjeljci I.-VI. (ukupno 26 sati), uključujući: Odjeljak I.-3 sata, II.-3, III.-6, IV.-4, V.-7, VI.-3.	Odjeljci I.-IV. (ukupno 26 sati), uključujući: Odjeljak I.-3 sata, II.-3, III.-10, IV.-10.
Drugi razred	Odjeljci VII.-XIII. (ukupno 52 sata), uključujući: odjeljak VII.-5 sati, VIII.-12, IX.-5, X.-6, XI.-7, XII.-7, XIII.-10.	Odjeljci V.-X. (ukupno 26 sati), uključujući: odjeljak V.-2 sata, VI.-6, VII.-3, VIII.-3, IX.-6, X.-6.
Treći razred	Odjeljci XIV.-XVI. (ukupno 26 sati), uključujući: odjeljak XIV - 12 sati, XV - 12, XVI - 2.	Odjeljci XI.-XIV. (ukupno 52 sata), uključujući: odjeljak XI.-8 sati, XII.-13, XIII.-11, XIV.-20.
Četvrti razred	-	Odjeljci XV.-XXI. (ukupno 40 sati), uključujući: odjeljak XV.-3 sata, XVI.-9, XVII.-5, XVIII.-5, XIX.-6, XX.-6, XXI.-6. Tehničke srednje škole: Odjeljci XV.-XVIII. (ukupno 22 sata), uključujući: XV.-3 sata, XVI.-9, XVII.-5, XVIII.-5.
Samo tehničke škole	-	Odjeljci XIX.-XXI. (ukupno 18 sati), uključujući: odjeljak XIX.-6 sati, XX.-6, XXI.-6.

Izvor: Prevedeno na hrvatski jezik iz Podstawa programowa kształcenia ogólnego, 2016., <https://www.ore.edu.pl/wp-content/uploads/2017/05/geografia.-pp-z-komentarzem.-szkola-podstawowa.pdf>, 16. 12. 2018.

4.3. SLOVENIJA

Koncept tradicionalne geografije s podjelom na opću i regionalnu geografije osnovna je karakteristika nastavnog programa geografije u Sloveniji. Slovenska nezavisnost 1991. godine donijela je promjene i u obrazovni sustav, počevši od reforme osmogodišnjeg osnovnog školstva. Kao kandidat za Europsku uniju, Slovenija je trebala provesti nekoliko reformi, jedna od njih je bila i reforma školskog sustava. Reformom se slovensko školstvo uskladilo sa školskim sustavima drugih europskih zemljama. Slovenija je u osnovnoj školi uvela devet razreda, a od 1999. godine geografija uvedena je u nastavne programe od prvog razreda (Priroda i društvo), dok je geografija kao samostalan i obvezni predmeti počinje učiti u šestom

razredu. Prema nastavnom planu geografija se uči i poučava četiri godine, od šestog do devetog razreda (tab. 9).¹¹

Geografija je u osnovnoj školi osmišljena tako da pomaže učeniku u stjecanju znanja, vještina i sposobnosti. Ima veliku važnost u usmjeravanju učenika i razumijevanju vlastitog okruženja te ga poučava pravilnoj procjeni i održivom razvoju geografskog prostora u kojem se nalazi. Geografsko znanje sastavni je dio osnovnog obrazovanja jer sadrži znanje o domovini i svijetu, zaštiti okoliša i racionalnom upravljanju. Nastava geografije daje temelje za razumijevanje odnosa između čovjeka i prirode, posebno za razumijevanje okoliša. Uloga školske geografije je razvijanje interesa za događanja u vlastitom i tuđem prostoru te poticanje odgovornog odlučivanja o važnim problemima, kao što je zaštita okoliša. *Učni načrt* preporučuje različite metode i oblike rada, nastavna sredstva, problemski pristup i korelaciju s ostalim predmetima, kroskurikularne teme i interdisciplinarnost. Izbor i kombinacija nastavnih metoda i oblika rada prepušten je nastavnicima pri čemu se vodi računa o interesima i sposobnostima učenika.

Tab. 9. Broj sati i geografske teme u slovenskom obrazovnom sustavu

Razina obrazovanja	Geografske teme
Osnovnoškolsko obrazovanje	
6. razred (35 nastavna sata)	Planet Zemlja Regionalna geografija Europe i Azije Regionalna geografija Amerika, Afrike, Australije i polarnih područja Slovenija-naša domovina
7. razred (70 nastavna sata)	
8. razred (52,5 nastavna sata)	
9. razred (64 nastavna sata)	
Srednjoškolsko obrazovanje	
1. razred (70 nastavna sata)	Opća geografija Regionalna geografija planeta Zemlje Regionalna geografija Europe i Slovenije Slovenija + priprema za maturu
2. razred (50 nastavna sata)	
3. razred (50 nastavna sata)	
4. razred (40+35) nastavna sata)	

Izvor: Prevedeno na hrvatski jezik iz Program osnovna šola. Geografija. Učni načrt, 2011., http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_geografija.pdf, 18. 12. 2018.

U slovenskom obrazovnom sustavu, geografija treba razvijati 10 kompetencija (sl. 5). Navedene geografske kompetencije su prema svojem sadržajnom obuhvatu vrlo slične

¹¹ http://www.mss.gov.si/si/solstvo/osnovnosolsko_izobrazevanje/osnovna_sola/

kompetencijama koje su propisane hrvatskom nacionalnom okvirnom kurikulumu iz 2010. Također treba napomenuti da njihov sadržaj nije samo usko vezan uz geografski pristup, već su kroz svoju interdisciplinarnost usko povezane s ostalim predmetima školskog obrazovanja, a to su primjerice: digitalna pismenost-informatika, upotreba matematike i logike, lingvističko sporazumijevanje-materinski jezik, itd. Geografske kompetencije su buduće smjernice koje bi svaki učenik trebao na kraju vlastitog obrazovnog ciklusa apsolvirati i primjenjivati. Osim toga, one predstavljaju i buduće smjernice prilikom kreiranja geografskih ishoda koji bi se trebali primjenjivati u poučavanju učenika (MiZS, 2018).

Osim kompetencija u *Učnom načrtu* određeni su opći ciljevi koje bi trebali učenici usvojiti, a odnose se na geografsko razumijevanje, vještine i razvijanje vlastitih stavova (tab. 10).

Sl. 5. Geografske kompetencije u slovenskom obrazovnom sustavu

Izvor: Prevedeno i prilagođeno na hrvatski jezik iz Učni načrt. Program osnovna škola. Geografija,

http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_geografija.pdf, 16. 11. 2018.

Tab. 10. Opći zahtjevi usvajanja geografskog znanja i vještina u Učnom načrtu (kurikulumu geografije) u Sloveniji

Opći zahtjevi
1. Učenici razvijaju poznavanje i razumijevanje:
<ol style="list-style-type: none"> 1. Lokacija i prostora (lokalni, regionalni, planetarni aspekt) kako bi mogli postaviti lokalne nacionalne i međunarodne događaje u geografski okvir i razumjeti osnovne prostorne odnose. 2. Glavni prirodni sustavi na Zemlji (reljef, tlo, voda, klima, flora, fauna) u povezanom krajoliku, kako bi razumjeli međudjelovanje u ekosustavima i njihovu međusobnu povezanost. 3. Glavni socioekonomski sustavi na Zemlji (poljoprivreda, naselja, gospodarstvo, energija, stanovništvo i drugi), kako bi dobili osjećaj za prostor. 4. Raznolikost ljudi i društava na Zemlji kako bi cijenili kulturno bogatstvo čovječanstva. 5. Značajni geografski fenomeni i procesi u zavičaju (u rodnom gradu, općini, lokalnoj sredini), državi (regionalna razina) i svijetu (planetarna razina) s aspekta vremenskih promjena kako bi se shvatilo da je sve u stalnoj mijeni (aspekt procesa). 6. Problemi, izazovi i mogućnosti u okviru planetarne međuovisnosti.
2. Učenici razvijaju geografske vještine u nastavi geografije
<ol style="list-style-type: none"> 1. Korištenje verbalnih, kvantitativnih i simboličkih podataka, kao što su tekstovi, slike, tablice, dijagrami i karte (kartografska, numerička i funkcionalna pismenost), 2. Prikupljanje i korištenje izvora informacija terenskim metodama i tehnikama (crtež panoramske slike, tematske karte, kartiranje, mjerenje itd.), 3. Prikupljanje i tumačenje sekundarnih izvora informacija (generalizacija, analiza, sinteza, interpretacija ili evolucija originalne informacije) te korištenje statističkih podataka, 4. Korištenje komunikacijskih tehnologija, praktičnih i društvenih vještina za istraživanje geografskih tema na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i planetarnoj razini, 5. Osnovno geografsko istraživanje Slovenije i Hrvatske te njihova sposobnost uspješnog sudjelovanja u donošenju odluka o njihovom razvoju, 6. Kompetentnost za prepoznavanje potrebe održivog razvoja i odgovornosti za očuvanje fizičkih i bioloških životnih uvjeta za buduće generacije, 7. Pravilno postupanje u slučaju prirodnih katastrofa.
3. Učenici iz nastave geografije razvijaju vrijednosti koje doprinose
<ol style="list-style-type: none"> 1. Razvijanje pozitivnih osjećaja prema domovini, osjećaj pripadnosti narodu i državi, i ljubav prema domicilnoj prirodnoj i kulturnoj baštini, 2. Interes za društvene potrebe, rješavanje zajedničkih održivih prostornih pitanja na lokalnoj, nacionalnoj, regionalnoj i planetarnoj razini, 3. Vrijednovanje raznolikosti i ljepote prirodnog okoliša s jedne strane i različitih životnih uvjeta i društvene potrebe s druge strane, 4. Brinuti se za živote budućih generacija (održivi razvoj), 5. Povezivanje različitih aspekata obrazovanja, poput kognitivnih, emocionalnih, etičkih, estetskih,

6. Razumijevanje važnosti odnosa i vrijednosti pri odlučivanju o intervencijama (gospodarske, društvene, i dr.) i djelovanju u prostoru,
7. Spremnost za odgovorno korištenje geografskih znanja i vještina u osobnom, profesionalnom ili stručnom aspektu javnog života,
8. Razvijati osjećaj o očuvanju okoliša i vlastitog zdravlja,
9. Spremnost na pomoć drugima u slučaju prirodnih nepogoda,
10. Poštivanje prava na ravnopravnost svih ljudi, očuvanje kvalitete društvenih međuodnosa i okruženja za buduće generacije,
11. Rješavanje lokalnih, regionalnih i planetarnih problema prema načelima održivog razvoja i načela Svjetske deklaracije o ljudskim pravima.

Izvor: Prevedeno i prilagođeno na hrvatski jezik iz Učni načrt. Program osnovna škola. Geografija,

http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_geografija.pdf, 16. 11. 2018.

4.3.1. Geografski ciljevi i očekivanja tijekom osnovnoškolskog obrazovanja

Tab. 11. Operativni ciljevi i sadržaji učenja i poučavanja geografije u osnovnoškolskom obrazovanju u Sloveniji

Razred	Ciljevi i očekivana učenička postignuća u nastavi geografije
	Učenik će: <ul style="list-style-type: none"> • Definirati što je geografija i što je predmet proučavanja geografije, • Razumjeti značenje geografskog znanja i njegova primjena u privatnom životu, • Razumjeti način i organizaciju sadržaja za poučavanje, • Saznati osnovne informacije o položaju i gibanju Zemlje u svemiru, • Opisati oblik i unutrašnjost Zemlje, • Imenovati i pokazati glavne kontinente i mora/oceane na globusu ili geografskoj karti, • Iz grafičkih prikaza saznati koliki je postotak raspodjele kopna i voda (mora), • Poredati oceane po veličini, • Na izabranim primjerima opisati uvijete života ljudi na moru, otocima i kontinentu, • Poredati kontinente po veličini, njihov geografski položaj, raščlanjenost obale i prevladavajući reljefni oblici na njima, • Uz pomoć slika prepoznati prevladavajuće reljefne oblike na promatranoj zemljinoj površini, • Na izabranom primjeru opisati utjecaj reljefnih oblika na životne uvjete ljudi, • Pokazati na geografskoj karti polove, ekvator i početne meridijane, • Orijentirati u prirodi uz pomoć kompasa i geografske karte,

<p>6. razred</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Opisati načine prikazivanja zemljine površine odnosno reljefa na geografskim kartama i globusu i njihova primjena, • Izraditi svoj kartu reljefa i panoramsku skicu vlastitog zavičaja, • Opisati, nacrtati i obrazložiti rotaciju Zemlje oko svoje osi, • Nabrojati i opisati posljedice rotacije Zemlje, • Opisati gibanje Zemlje oko Sunca, • Opisati posljedice revolucije Zemlje i nagnutost zemljine osi, • Razumjeti uzroke promijene duljine dana i noći u ljeti i zimi, • Objasniti uzroke nastanka toplotnih pojasa, • Odrediti položaj svakog toplotnog pojasa na geografskoj karti, • Usporediti osnovne temperaturne i padalinske karakteristike nabrojanih toplinskih pojasa i njihov utjecaj na floru i faunu, • Na fotografiji prepoznati važnost flore za svaki toplotni pojas, • Na izabranim primjerima opisati uvijete života za svaki toplotni pojas, • Posjetiti barem jednu prirodno-geografsku regiju u Sloveniji (interdisciplinarna ekskurzija), • Saznati ljepote i geografsku raznolikost Slovenije u okviru ekskurzije ili terenskog istraživanja, • Naučiti o vrijednostima i jedinstvenosti slovenskog krajolika, razvija ljubav i poštovanje prema slovenskoj prirodnoj i kulturnoj baštini i pripadnosti slovenskoj državi, • Razvijati sposobnost korištenja jednostavnih metoda geografskog istraživanja kao što su promatranje, mjerenje, jednostavna analiza, intervjuiranje, kartiranje, upotreba statističkih i drugih izvora i literature na terenu.
	<p>Učenik će:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Odrediti geografski položaj na karti i saznati međusobnu povezanost kontinenta Europe i Azije, • Pokazati na geografskoj karti granicu između Europe, Azije i Afrike, • Na karti pokazati površine Europe i Azije i usporediti njihove veličine, • Nabrojati najveće geografske regije, • Imenovati i opisati sve klimatske i vegetacijske pojaseve Europe i Azije, usporediti međusobno i odrediti koji predstavlja najbolje uvijete za život ljudi, • Imenovati velike prirodno-geografske regije Europe i Azije, • Opisati uzroke i posljedice različite gustoće naseljenosti, • Opisati na tematskoj karti jezičnu i vjersku raznolikost Europe i Azije i njihove posljedice, • Na izabranim primjerima opisati način života ljudi u Europi i Aziji, • Odrediti geografski položaj Europe te imenovati veće poluotoke i otoke, gorja, nizine i mora, • Na geografskoj karti imenovati i pokazati države Južne Europe, • Razumjeti posljedice gibanja mora i opisati karakteristike morske vode,

<p>7. razred</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Na primjeru analizirati uzroke onečišćenja mora, • Uz pomoć klimadijagrama i slikovnih prikaza saznaje o klimatskom i vegetacijskom podneblju karakteristično za Južnu Europu, • Objasniti uzroke tektonike ploča i njihov utjecaj na potrese i vulkanizam, • Opisati posljedice vulkanskih erupcija i potresa na život ljudi, • Opisati načine na koje čovjek poboljšava prirodne uvjete u poljoprivredi, • Na izabranom primjeru opisati značaj gospodarstva s naglaskom na turizam, • Na tematskoj karti i uz pomoć stručne literature procijeniti važnost prometne povezanosti Sredozemlja nekada i sada, • Na geografskoj karti opisati narodnu i vjersku raznolikost te traži uzroke na neravnomjernu naseljenost stanovništva, • Odrediti geografski položaj Srednje Europe, • Na geografskoj karti pokazati značajne regije i obrazložiti geostrateški utjecaj Srednje Europe na život ljudi, • Pomoću statističkih podataka odrediti veličinu država, broja stanovnika, narodnosnu i vjersku strukturu stanovništva, • Uz pomoć geografske karte odrediti Panonsku nizinu, • Na zadanom primjeru analizirati poteškoće ljudi i života uz rijeke (poplave, onečišćenje, i dr.), • Na geografskoj karti odrediti geografski položaj Alpi i imenovati države kroz koje se Alpe rasprostranjuju, • Opisati promjenu Alpi po utjecajem ledenjaka i utjecaj na formiranje riječnih dolina, • Objasniti važnost tunela i prolaza u prometnom povezivanju alpskih pokrajina, • Zaključiti zašto se podneblje i vegetacija mijenjaju s promjenom nadmorske visine, • Na geografskoj karti odrediti geografski položaj Zapadne Europe i nabrojati države, • Na geografskoj karti i uz pomoć slikovnih prikaza objasniti značenje glavnih pokrajina Zapadne Europe, • Opisati morsku obalu i gibanja mora te utjecaj na naseljenost ljudi na tim područjima, • Razumjeti gospodarsku usmjerenost nekada i sada, • Analizirati utjecaj geografskih čimbenika na naseljenost, • Odrediti na geografskoj karti geografski položaj Sjeverne Europe i imenovati države koje se tu nalaze, • Opisati klimatske čimbenike i reljefne oblike u Sjevernoj Europi te međusobnom usporedbom odrediti najpogodnije mjesto za naseljenost, • Pomoću klimadijagrama objasni podneblje i vegetaciju te utjecaj na način života ljudi, • Objasniti utjecaj ledenog razdoblja na preoblikovanje reljefa i posljedice na život ljudi, • Objasniti trajanje dana i noći u polarnim krajevima, • Odrediti značaj golfske struje na način života ljudi i prirode, • Na geografskoj karti pokazati glavne geografske regije Zapadne Europe i Sjeverne Azije u odnosu na toplinske pojas,
-------------------------	--

	<ul style="list-style-type: none"> • Uz pomoć klimadijagrama, slikovnih prikaza i geografske karte, odrediti rasprostranjenost naseljenosti po toplinskim pojasevima, • Na geografskoj karti opisati političku i nacionalnu strukturu stanovništva Zapadne Europe i Sjeverne Azije, • Na geografskoj karti pokazati velike rijeke i njihov značaj na razmještaj stanovništva, • Na geografskoj karti pronaći države Zapadne Azije i odrediti geografski položaj promatranog prostora, • Na geografskoj karti i uz pomoć slikovnih prikaza, odrediti velike prirodno geografske regije Zapadne Azije, • Na primjerima Kine i Japana analizirati poteškoće vezane uz veliki prirodni prirast, • Na zadanim primjerima analizirati uzroke i posljedice nastale nakon prirodnih nepogoda u Istočnoj Aziji, • Na geografskoj karti objasni različitu gustoću naseljenosti, • Na geografskoj karti i uz pomoć slikovnog prikaza, odrediti geografske cjeline i odrediti ulogu Himalaje kao prirodne barijere, • Na geografskoj karti pronaći najbitnije države Južne i Jugozapadne Azije, • Opisati utjecaj monsunske klime na život ljudi, • Na geografskoj karti i uz pomoć slikovnih prikaza opisati razlike između pokrajina indijskog potkontinenta i posljedice na prirodnu raznolikost i smještaj stanovništva, • Razumjeti veliki gospodarski potencijal Indije, • Na primjeru Indije opisati pitanja vezana uz vjersku raznolikost, prenaseljenost i ovisnosti načina poljoprivrede o vjeroispovijesti, • Na geografskoj karti pokazati najbitnije države i prirodne cjeline koje ih odvajaju međusobno, • Odrediti značaj nafte za to područje i ostali svijet, • Objašnjava uzroke nastanka kriznih žarišta u Jugozapadnoj Aziji.
	<p>Učenik će:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pokazati geografski položaj Afrike u odnosu na ostale kontinente, • Pokazati na geografskoj karti i imenovati velike prirodno-geografske cjeline Afrike te im odrediti geografski položaj i međusobni utjecaj, • Nabrojati i opisati sve klimatske pojaseve Afrike te ih međusobno usporediti, • Usporediti količinu i raspored padalina u vegetacijskim pojasevima, • Opisati rasprostranjenost riječnih tokova i važnost rijeka za život ljudi, • Opisati uzroke i posljedice različitih gustoća naseljenosti, • Saznati o prenaseljenosti nekih afričkih regija, • Znati nabrojati doprinose Afrike tijekom društvenog i gospodarskog razvoja ljudi u svijetu, • Analizirati pitanje gladi u pojedinim dijelovima Afrike, • Na geografskoj karti pokazati i imenovati Sjevernoafričke države, • Opisati važnost rijeke Nil za ljude, nekada i sada,

<p>8. razred</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Opisati čimbenike naseljenosti i razvoja naselja Sjeverne Afrike, • Zaključiti kakvi su životni uvjeti u Sjevernoj Africi, • Opisati prirodno-geografske elemente Tropske Afrike, • Obrazložiti utjecaj nadmorske visine na život ljudi u ekvatorijalnom pojasu, • Usporediti društveno-gospodarsku usmjerenost Niske, Visoke, ekvatorijalne i Zapadne Afrike, • Na geografskoj karti odrediti geografski položaj Južne Afrike, • Usporediti krajolike Južne Afrike s pejzažima slične geografske širine sjeverno od ekvatora, • Prepoznati i razumjeti politiku rasne segregacije i njezini utjecaj na društveni razvoj, • Analizirati čimbenike koji su utjecali na europsku imperijalističku politiku i utjecaj njihove ekonomije i politike na promjenu geografskog prostora na svim razinama s posebnim naglaskom na iskorištavanje prirodnih resursa, • Pokazati na karti geografski položaj Australije i Oceanije, • Objasniti uzrok jedinstvene flore i faune u Australiji, • Na geografskoj karti i uz pomoć slikovnih prikazati geografske oblike Australije i objasniti utjecaj Velikoga razvodnog gorja na podneblje, • Razumjeti nastanak Velikoga koraljnog grebena i njegovoj važnosti, • Na geografskoj karti pokazati i usporediti klimatsko-vegetacijske pojaseve Australije, • Opisati problem vodoopskrbe u Australiji, • Opisati čimbenike geografske naseljenosti kontinenta, • Objasniti uzroke velike i male naseljenosti kontinenta, • Prepoznati i razumjeti prevladavajuće gospodarske procese u Australiji i odrediti njihov utjecaj na prostor, • Objasniti važnost prometa, • Na geografskoj karti pokazati otoke Oceanije, • Nabrojati velike skupine otočja, • Objasniti prometno i gospodarsko značenje Oceanije, • Odrediti geografski položaj Amerike, • Razlikovati pojmove Sjeverna, Srednja, Južna i Latinska Amerika, • Objasniti posljedice Kolumbovog otkrivanja Amerike, • Odrediti geografski položaj Sjeverne Amerike, • Usporediti reljefne oblike geografskih regija Sjeverne Amerike, • Usporediti klimatsko-vegetacijske pojaseve Sjeverne Amerike, • Saznati o utjecaju geografskoj položaja i reljefa na floru i faunu Sjeverne Amerike, • Procijeniti važnost klimatsko-vegetacijskih pojaseva i njihov utjecaj na gospodarstvo i naseljenost, • Opisati sastav stanovništva (dobno-spolni, vjerski) Sjeverne Amerike, • Obrazložiti prednosti i slabosti multinacionalne zajednice, • Upoznati proces asimilacije, integracije i segregacije različitih kultura,
-------------------------	--

	<ul style="list-style-type: none"> • Analizirati uzroke i posljedice različite gustoće naseljenosti Sjeverne Amerike, • Prepoznati i razumjeti prevladavajuće društvene, političke i gospodarske procese Sjeverne Amerike te njihov utjecaj na regiju, • Analizirati podatke o utjecaju tehnološkog razvoja i postindustrijskog razdoblja na razvijenost regije, • Vrijednovati značenje prometnog povezivanja između istočne i zapadne obale, • Objasniti prirodno-geografske čimbenike Latinske Amerike, • Opisati uzroke i posljedice kolonizacije Latinske Amerike, • Na geografskoj karti pokazati i nabrojati velike geografske regije Latinske Amerike, • Na zadanom primjeru i grafičkom prikazu objasniti važnost klimatsko-vegetacijskih uvjeta na naseljenost ljudi, • Analizirati uzroke i posljedice nesmotrene ljudske intervencije u slučaju amazonske prašume.
<p>9. razred</p>	<p>Učenik će:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Na geografskoj karti pokazati geografski položaj Slovenije, • Procijeniti važnost geografskog položaja na raskrižju velikih geografskih regija Europe, jezičnih skupina, i širenja EU na području gospodarstva i prometa, • Objasniti važnost priključenja Slovenije Europskoj uniji u gospodarskom i političkom smislu, • Osvijestiti o važnosti znanja koje mu omogućuje zapošljavanje u okviru EU-a, • Predvidjeti prednosti, slabosti, prilike i prijetnje Slovenije u odnosu na podređene države EU, • Nabrojati bitna postignuća Slovenaca u Europi i svijetu, • Na geografskoj karti pokazati pet prirodno-geografskih regija Slovenije te ih međusobno usporediti s obzirom na geografski položaj, podneblje i reljefne oblike, • Objasniti glavne faze nastanka današnjega reljefa Slovenije i čimbenike koji su na to utjecali, • Opisati probleme poljoprivrede, iseljavanja i zagađenja podzemnih voda i pronaći rješenja za nastale probleme, • Na izabranom objasniti ovisnost života ljudi i reljefa, • Klima, tlo i voda, • Analizirati važnost povezivanja ljudi na etnički mješovitom prostoru, • Na geografskoj karti pokazati i podijeliti regije slovenskoga predalpskoga prostora, • Na geografskoj karti uz pomoć klimadijagrama opisati važnost reljefa i klime predalpskog prostora i usporediti s vlastitim zavičajem, • Na osnovu slikovnih priloga objasniti gospodarske mogućnosti predalpskog prostora, • Na primjeru Ljubljanske kotline, analizirati prirodno i društveno-geografske posebnosti spomenute, • Na primjeru Karavanki analizirati važnost prometne povezanosti između država, • Na zadanom primjeru obrazložiti međusobni utjecaj klime i reljefa,

	<ul style="list-style-type: none"> • Objasniti važnost vegetacije i rijeka na gospodarstvo i život ljudi alpskih regija, • Na geografskoj karti pokazati slovenske dinarske regije, • Na geografskoj karti i uz pomoć klimadijagrama opisati reljef, klimu i vodene tokove dinarsko-krških regija Slovenije, • Na primjeru Postojnske jame predstaviti mjere opreza i zaštite očuvanja prirodne i kulturne baštine, • Na geografskoj karti pokazati slovenske primorske regije, • Analizirati posljedice neriješenih pitanja granica sa susjednim državama, • Na primjeru luke Koper opisati važnost pomorske luke za Sloveniju i istaknuti povezana ekološka pitanja o važnosti Jadranskoga mora na klimu, vegetaciju, promet, turizam, ribolov i poljoprivredu, • Razumjeti najvažnije prirodne i društveno-geografske pojave i procese i njihov utjecaj na naseljenost i gospodarstvo, • Nabrojiti i objasniti čimbenike različite gustoće naseljenosti Slovenije, • Objasniti čimbenike koji utječu na rast broja stanovnika, • Usporediti rast broja stanovništva u Sloveniji s Europskom unijom, • Na primjeru statističkih podataka domaćega ili većeg obližnjeg naselja opisati narodni sastav stanovništva Slovenije, • Razumjeti i pravilno upotrebljavati geografske pojmove, • Usporediti dobno-spolni sastav stanovništva Slovenije s državama EU i državama svijeta, • Objasniti uzroke migracija stanovništva u Sloveniji i EU, • Nabrojati gospodarske djelatnosti i objasniti povezanost prirodnih i društvenih čimbenika na razvoj gospodarstva, • Objasniti važnost poljoprivrede i odrediti mogućnosti poljoprivrednih djelatnosti za različite predjele Slovenije, • Objasniti važnost industrije za čovjeka i njezin utjecaj na okoliš, • Objasniti važnost trgovine za gospodarski razvoj Slovenije i njezino povezivanje unutar EU, • Nabrojati izvore energije u Sloveniji i objasniti važnost energenata za čovjeka i društvo, • Opisati vrste prometa, njihove prednosti i slabosti te utjecaj na onečišćenje okoliša, • Na geografskoj karti pokazati bitne prometne pravce u Sloveniji i spomenuti njihovu uključenost u povezivanje s ostalim europskim prometnim koridorima, • Analizirati povezanost prometa, zaštite u prometu i gospodarstva, te utjecaj geografskih čimbenika na njih, • Vrijednovati prirodnu i kulturnu baštinu Slovenije kao temelj razvoja turizma, • Analizirati važnost turizma za čovjeka, ali i za šire društvo.
--	--

Izvor: Prevedeno na hrvatski jezik iz Učni načrt. Program osnovna škola. Geografija, http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_geografija.pdf, 16. 11. 2018.

4.3.2. Geografski ciljevi u srednjoškolskom obrazovanju geografije

Kurikulum geografije srednjih škola je koncipiran tako da pomaže učenicima u stjecanju geografskih znanja, vještina i sposobnosti s naglaskom na moderne procese. Geografija im pomaže razumjeti neposredne i šire životne sredine, ali i podiže svijest o okolišu koji ih okružuje te ih poučava tako da pravilno procijene i poštuju prostor u kojem žive i obitavaju. Geografsko znanje obuhvaća poznavanje Zemlje, domovine Slovenije, Europske unije i svijeta, zaštitu okoliša i racionalno upravljanje te osposobljava učenika za održivi razvoj, stoga je geografija srednjih škola usko povezana s komponentama osnovnog obrazovanja. U kurikulumu geografije, *Učni načrt, Geografija, gimnazija*, poučavanje geografije se opisuje kao temelj za razumijevanje odnosa između čovjeka i prirode, posebno za razumijevanje problema u lokalnom ili promatranom geografskom prostoru (MŠŠ, 2008). Poučavanje geografije osposobljava učenika za odgovorne, aktivne i suosjećajne osobe prema ljudima, prirodnom i društvenom okruženju te dovoljno kompetentne za rješavanje prostornih problema i međusobnih odnosa između prirode i čovjeka. Geografija treba razvijati pozitivne emocije prema vlastitoj domovini, osjećaj pripadnosti prema svojim ljudima i državi i ljubav prema svojoj prirodnoj i kulturnoj baštini. Upoznavanjem ljudi i njihovih vrijednosti, u zemlji i inozemstvu, pridonosi razumijevanju između naroda i poštivanju razlika. Istodobno razvija građanske kompetencije jer ga usmjerava na odgovorno obitavanje u zadanom prostoru i prepoznavanje državnih mehanizama za njegov napredak. Sadržaji i aktivne metode poučavanja i učenja geografije razvijaju sposobnost učenika da:

- Koriste jednostavne metode istraživanja u okolišu i krajoliku s kojima dobivaju i prenose informacije o jednom i drugom promatranom prostoru,
- Upotrebljavaju različite medije,
- Uređuju, tumače, koriste i evaluiraju geografske podatke.

Sadržaj i ciljevi geografije su u obrazovanju nakon osnovne škole, prilagođeni obrazovnom programu ili profesiji, potrebama i interesima učenika. Takvo geografsko znanje je temelj praktičnog znanja. Geografski ciljevi bi se trebali ostvariti kroz realizaciju unaprijed određenog sadržaja uz predloženu nastavnu aktivnost i preporuke, ovisno o potrebama i interesima učenika te škole u kojoj su obrazovani, s modernim didaktičkim metodama i sa širokim izborom alata za učenje i medija, a što je češće moguće izravno promatranje geografskih procesa i fenomena u prostoru gdje se pojavljuju (MŠŠ, 2008).

Tab. 12. Ishodi učenja i preporučeni sadržaji u nastavi geografije u srednjoškolskom obrazovanju u Sloveniji

Razred	Ishodi učenja	Primjeri nastavnih aktivnosti i preporuke
<p>1. razred: Čovjek i njegovo okruženje</p>	<p>Učenik će:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Promatranjem slikovnih izvora prepoznati i razlikovati različite vrste krajolika, • Prepoznati na primjeru vlastitog okruženja, Slovenije ili odabrane regije svijeta elemente krajolika i njihovi međusobni utjecaji, • Koristiti jednostavne metode terenskog istraživanja i dobivati geografske informacije, • Orijehtirati se u prirodi pomoću karte, položaja Sunca i GPS-a, • Prikazati zadane krajolike na karti, • Objasniti i koristiti informacije koje se mogu pročitati iz različitih vrsta geografskih karata, • Usporediti karakteristike vlastite zemlje s karakteristikama drugih odabranih regija, • Uz pomoć pisanog materijala, IT-a, terenskog rada prezentirati karakteristike krajolika u kojem žive, • Procijeniti važnost pojedinca u odabranim slučajevima, utjecaj okoline (prirodno okruženje) na život osobe i njegovu djelatnost, • Prepoznati utjecaj čovjeka na okolinu u kojoj živi, • Opisati i interpretirati odabrane primjere prirodnih katastrofa i njihov utjecaj na krajolik stanovništvo, • Predvidjeti negativne posljedice nesmotrenosti ljudske intervencije na okoliš s posebnim naglaskom na posljedice ljudske djelatnosti za koje obrazovati, • Djelovati i odlučivati u korist zaštite okoliša i održivo upravljanje prirodnim resursima, • Prepoznati važnost zaštićenih područja i provoditi aktivnu zaštitu na vlastitu okolinu, • Identificirati oblike i područja neočišćena na konkretnim primjerima Slovenije i svijeta; 	<ul style="list-style-type: none"> • Napraviti plakat s usporedbom pet različitih klimatskih podneblja na Zemlji, • Provesti terensko istraživanje vezano uz jedan odabrani geografski čimbenik (npr. reljef Bele Krajine), • Napraviti plan akcije ljudima i državom prilikom određene prirodne katastrofe, • Izraditi tablicu utjecaja prirodnih i društvenih čimbenika na aktivnost ljudi i odabir zanimanja, • Na temelju podataka o geografskoj duljini i širini odrediti mjesto na karti, njegovo ime, odrediti nadmorsku visinu i još pet geografskih elemenata;
	<ul style="list-style-type: none"> • Utvrditi uzroke prirodno-geografske raznolikosti slovenskih geografskih regija, 	<ul style="list-style-type: none"> • Stvoriti proračunsku tablicu u kojoj se uspoređujući slovenske regije po geografskim elementima,

<p>2. razred: Slovenske regije</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Objasniti uzroke i posljedice prema socio-geografskim raznolikostima slovenskih regija, • Objasniti uzroke i posljedice suvremenih gospodarskih i demografskih procesa u Sloveniji, • Opisati i geografski odrediti velike geografske regije Slovenije, • Odrediti geografski položaj Slovenije, • Navesti bitne karakteristike i specifičnosti geografskih regija i prema čemu se one razlikuju, i koji im je geografski položaj, • Na zadanim primjerima analizirati međuzavisnost prirodnih i socio-geografskih obilježja slovenskih regija, • Analizirati zadane grafičke prikaze i opisati glavne gospodarske djelatnosti u Sloveniji, • Objasniti moderne socio-geografske procese u Sloveniji, • Identificirati statističke i kartografske podatke i odrediti specifične djelatnosti u slovenskom gospodarstvu te procijeniti mogućnosti za njihov daljnji razvoj; 	<ul style="list-style-type: none"> • Izraditi geografski opis vlastitog mjesta i regija, • Pomoću interneta ili geografskih programa napraviti rutu putovanja između dva slovenska mjesta uz pomoć javnog prijevoza, • Izraditi na računalu ekonomsko-turističku kartu Slovenije, • Izraditi SWOT analizu za razvoj poslovanja u Sloveniji, • Napisati esej o budućem izgledu osobnog mjesta stanovanja i prostora za 30 godina;
<p>3. razred: Slovenija u Europi i svijetu</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Odrediti na krati i opisati položaj Slovenije u odnosu na Srednju, Južnu i Jugoistočnu Europu i usporediti njezine geografske prednosti, • Procijeniti ulogu slovenskog državnog teritorija u ekonomskim (osobito prometnom), političkim i kulturnim europskih tokovima i identificirati njegove tržišne prednosti, • Izraditi kratke geografskih prikaza susjednih zemalja, • Izraditi kartu Slovenije s etničkim mješovitim područjima uz granicu, • Procijeniti položaj nacionalnih manjina u odnosu na slovenski jezik i kulturu, • Procijeniti položaj Slovenaca u svijetu, • Identificirati i opisati konkretne primjere suradnje i povezivanje Slovenije s drugim zemljama: politički, ekonomski i pogranični problemi; 	<ul style="list-style-type: none"> • Odrediti glavne prometne pravce koji vode kroz Sloveniju, • Na geografskoj karti pokazati i usmeno objasniti susjedne zemlje, • Iz statističkih podataka napraviti analizu uključenosti Slovenije u Europskoj uniji na temelju 10 ekonomskih i socijalnih kriterija, • Izraditi izvješće o položaju Slovenskih manjina u Mađarskoj, Austriji i Italiji, • Napraviti kartu različitih jezičnih područja imigranata u Sloveniji;
	<ul style="list-style-type: none"> • Analizom podataka identificirati razlike u razini gospodarskog razvoja 	<ul style="list-style-type: none"> • Pomoću literature ili na internetu tražiti i obrađivati podatke o gospodarskom razvoju pojedinih regija Slovenije i

<p>4. razred: Svijet i geografski proces i u njemu</p>	<p>pojedinih regija Slovenije i analizirati uzroke i posljedice takve situacije,</p> <ul style="list-style-type: none"> • Analizirati uzroke i posljedice različitih razina ekonomskog razvoja pojedinih dijelova u odnosu na razinu razvoja Slovenije, • Objasniti uzroke i posljedice protoka ljudi i robe u geografskom prostoru, posebice migracija radne snage u EU, • Objasniti opadanje tradicionalnih i nastajanje i razvijanje modernih oblika poljoprivrede i industrije, • Objasniti problem nestašica hrane, • Opisati uzroke i posljedice brzog rasta stanovništva, • Pokazati na kratki područja brzog rasta stanovništva, • Opisati negativne posljedice brzog rasta broja stanovništva, • Otkriti uzroke i posljedice i oblike migracije, • Opisati raznolikost svjetske populacije s gledišta rase, religije, obrazovanje itd., • Procijeniti promjenu značenja različitih energetika, • Upoznati se s glavnim ekološkim problemima modernog svijeta i objasniti njihove uzroke, • Analizirati utjecaj čovjeka na stvaranje i uporabu stakleničkih plinova, nastanku ozonskih rupa, uništavanju tropskih šuma, zagađenje vode, zraka i tla, predvidjeti i opravdati posljedice, • Prepoznati trenutna žarišta krize u svijetu i objasniti uzroke nastanka tih kriza, • Analizirati učestalost bolesti u promatranim zemljama (AIDS, malarija ...), glad i uzroci, • Predložiti načine rješavanja problema modernog svijeta, • Opisati i razumjeti procese globalizacije. 	<p>napraviti proračunsku tablicu najbolje i najlošije razvijenih regija,</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nacrtati asimetrični graf s usporedbom ekonomskog razvoja pojedinih regija Slovenije, • Analizirati podatke vezano uz prehranu, bolesti, pismenost i opravdati te objasniti u kakvoj su međusobnoj korelaciji, • Iz zadanog grafikona predvidjeti daljnji rast stanovništva po kontinentima i na cijeloj Zemlji, • Napraviti izvješće s usporedbom potrošnje energije u odabranim državama i strukturama izvora energije, • Objasniti koje su posljedice uništavanja tropskih šuma, • Procijeniti uzroke i posljedice vanjskih (internacionalnih) migracija, • Predložiti rješenje za migracije i kako to riješiti na globalnoj razini.
---	---	--

Izvor: Prevedeno na hrvatski jezik iz Učni načrti. Geografija. Gimnazija i strukovna gimnazija, 2011.,

http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/ss/programi/2008/Gimnazije/UN_GEOGRAFIJA_gimn.pdf, 3. 5. 2019.

4.4. RUMUNJSKA

Treba napomenuti da je geografija i dalje važan predmet obrazovanja na svim razinama u rumunjskim školama, posebno se to ističe u srednjim školama, za razliku od ostalih promatranih država u kojima je važnost poučavanja geografije veća tijekom osnovnoškolskog obrazovanja. Zbog navedenoga geografska pismenost postala je trajna preokupacija za sve nastavnike geografije. Kao i većina socijalističkih zemalja, tako je i Rumunjska nakon 1989. godine krenula putem kapitalističkog uređenja, čime je komunistička indoktrinacija u nastavi geografije postupno uklonjena. Orijentacija obrazovne reforme u razvoju nacionalnog kurikulumu dovela je do značajnih promjena unutar kurikulumu geografije, a time i u nastavi geografije (Jucu, 2012).

4.4.1. Kurikulum geografije za osnovnu školu

Rumunjski učenici upoznaju se s geografijom, kao samostalnim predmetom, u osnovnim razinama obrazovanja (geografija je dio zajedničkog predmeta „Priroda i društvo“), a kao samostalni predmet pojavljuje se u petom razredu i taj status ima do kraja srednjoškolskog obrazovanja. U skladu s okvirnim planovima i nastavnim programima osnovnoškolskog obrazovanja, geografija je u nastavnom planu zastupljena s dva sata tjedno (2x50 minuta), što je prosječno oko 64 sata po školskoj godini. Kurikulum geografije kojeg je izradilo Ministarstvo obrazovanja ima vrlo različite teme za osnovnoškolsku razinu obrazovanja. Na primjer, kurikulum geografije za peti razred u kontekstu fizičke geografije obuhvaća teme iz vrlo širokog raspona geografskih područja kao što su matematička geografija, geomorfologija, geologija, meteorologija, klimatologija, oceanografija, hidrologija i biogeografija. Kurikulum geografije za šesti razred uključuje teme vezane za geografsku analizu kontinenata: Afriku, Amerike, Antarktiku i Australiju. U sedmom razredu obuhvaćene su teme iz geografije Europe i Azije. Geografija Rumunjske poučava se u osmom razredu i strukturirana je u tri dijela: Fizička geografija, Stanovništvo i naselja te Ekonomska geografija. Učenici osmog razreda imaju priliku koristiti temeljne informacije o Geografiji Rumunjske koji se poučavaju u četvrtom razredu (Dinca, 2011).

Tab. 13. Geografske teme kroz osnovnoškolsko i srednjoškolsko obrazovanje u Rumunjskoj

Razina obrazovanja	Geografske teme
Osnovnoškolsko obrazovanje	
5. razred	Opća geografija: Opći pojmovi (fokus: fizička i društvena geografija)
6. razred	Geografija Europe (fokus: fizička i društvena geografija)
7. razred	Geografija izvaneuropskih kontinenata (fokus: fizička i društvena geografija)
8. razred	Geografija Rumunjske (fokus: fizička i društvena geografija)
Srednjoškolsko obrazovanje	
9. razred	Fizička geografija: Zemlja-ljudski planet (fokus: fizička i društvena geografija)
10. razred	Humanistička geografija (fokus: samo društvena geografija)
11. razred	Geografija okoliša i temeljni problemi suvremenog svijeta (fokus: fizička i društvena geografija)
12. razred	Geografija Rumunjske-Temeljni problemi (fokus: fizička i društvena geografija)

Izvor: Ministarstvo obrazovanja Rumunjske,

www.edu.ro/pgeo.htm (*Minister's Orders: # 4237/08.23.1999/5th-8th grades;*

#3371/03.02.1999/9th grade; # 5086/12.05.1999; #4805/10.05.2000/11th-12th, 5. 11. 2018.

4.4.2. Kurikulum geografije za srednju školu

Nastava geografije za srednju školu obuhvaća iste geografske planove kao i osnovnoškolsko obrazovanje, ali prema kurikulumu geografije za srednju školu geografske teme bi trebale poučavati i pripremati učenike ka višem kognitivnom znanju i primjeni već postojećih znanja iz geografije. Nažalost, uz nekoliko izuzetaka, srednjoškolska geografija se poučava jedan sat tjedno, dakle, samo tijekom 34 sata godišnje. Sadržaj kurikuluma srednje škole je usko povezan s kurikulumom geografije osnovne škole, tako da kurikulumi prate bitne geografske teme koje su donesene u osnovnom obrazovanju, ali su u pojedinim aspektima proširene, kao npr., geografija Rumunjske koja se poučava učenicima u 12. razredu, logično nastavlja i razvija strukturu nastavnog plana i programa 8. razreda: Geografija Rumunjske - jedinstvo i harmonija rumunjskog područja, geografsko okruženje, stanovništvo i naselja,

rumunjsko gospodarstvo (poljoprivreda i prerađivačka industrija poljoprivrednih proizvoda, industrije, promet i načini komunikacije, turizam, trgovina i gospodarski odnosi Rumunjske i regionalnih obilježja rumunjskog područja. Za razliku od nastavnog plana i programa za 8. razred, nastavni plan i program geografije u 12. razredu na kraju predloženih tema uvodi sintezu (fizičku i društveno-ekonomsku geografiju) koja uključuje pregled složenosti rumunjskih geografskih regija (Stoian Connor, 2003).

Rumunjska je napravila potrebne reforme obrazovanja, a time je reformu kurikuluma geografije. Promjene koje su uslijedile nakon 1989. godine vrijede i danas, što znači da nije bilo aktualizacije posljednjih godina, kao što se to događalo u ostalim promatranim državama gdje se reforme provode svakih desetak godina (primjer Finske). U takvim okolnostima, kurikulumi geografije ne postoje u smislu kako smo mogli primijetiti na primjerima Finske, Poljske, Slovenije, već postoje samo unaprijed određeni školski programi i planovi za svaki razred sa zadanim temama. Ishodi učenja nisu navedeni, već se prepušta samome učitelju da prema vlastitom nahodjenju odredi ishode koji su potrebni kako bi se apsolvirale određene geografske teme u promatranome razdoblju obrazovanja.

5. VANJSKO VREDNOVANJE-PISA ISTRAŽIVANJE 2015

Najveće svjetsko obrazovno istraživanje znanja i vještina učenika u dobi od petnaest godina, PISA (Programme for International Student Assessment), koje ispituje u kolikoj su mjeri učenici znanja naučena u školi sposobni primijeniti u svakodnevnom životu i snaći se u novim i nepoznatim situacijama, 2015. godine pokazalo je da hrvatski petnaestogodišnjaci i dalje ostvaruju ispodprosječne rezultate među onima iz zemalja članica Organizacije za ekonomsku suradnju i razvoj (OECD). Istraživanje PISA 2015 u Hrvatskoj je u ožujku i travnju 2015. proveo Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja (NCVVO). PISA istraživanja provode se u trogodišnjim ciklusima, pri čemu svaki ciklus istraživanja dobiva ime po godini kad se provodi glavno istraživanje (PISA 2000, PISA 2003, PISA 2006, itd.). Svaki ciklus usredotočen je na jedno od triju ispitnih područja (čitalačka, prirodoslovna ili matematička pismenost), dok se druga dva područja ispituju manjim brojem ispitnih pitanja kako bi se prikupili podaci o trendovima. Ciklus PISA 2015 šesti je ciklus PISA-inih istraživanja (a četvrti po redu u kojemu je sudjelovala Republika Hrvatska) u kojemu se po drugi puta nakon 2006. godine prirodoslovna pismenost učenika ispitivala kao glavno područje, dok su se čitalačka i matematička pismenost ispitivale kao sporedna područja. U istraživanju sudjelovale su 72 zemlje, a ukupno je testirano 540 000 učenika koji predstavljaju oko 29 milijuna petnaestogodišnjih učenika u zemljama sudionicama. Republiku Hrvatsku predstavljalo je 5809 petnaestogodišnjih učenika i učenica iz 158 srednjih i 2 osnovne škole. Testiranje učenika po prvi je puta provedeno isključivo na računalima u svim ispitnim domenama. Osim kognitivnog testa, provedeno je anketiranje učenika, njihovih roditelja i ravnatelja njihovih škola te su tako prikupljeni podatci o velikom broju mogućih pozadinskih utjecaja na obrazovna postignuća (Braš Roth, Markočić Dekanić i Markuš Sandrić, 2017)

5.1. Obilježja PISA istraživanja

PISA je postalo istraživanje, odnosno sinonim za indikatore kvalitete obrazovnih sustava i politika. Bitno je napomenuti da PISA istraživanje doprinosi jednom od UN-ovih ciljeva održivog razvoja koji su usvojeni 2015. godine, a navedena četiri cilja se odnose na zajedničko osiguravanje pravednog i kvalitetnog obrazovanja te promicanje mogućnosti obrazovanja za svu djecu bez obzira na njihovu vjeru, rasu ili bilo koju drugu različitost. Glavna obilježja PISA istraživanja može se grupirati u nekoliko skupova.

1. Usmjerenost na obrazovnu politiku što bi značilo da dobiveni podaci nakon istraživanja omogućuju prepoznavanje uspješnih obrazovnih politika i praksi zemalja sudionica koji postižu dobre rezultate i time prikazuju državama sa slabijim rezultatima u kojem smjeru je potrebno prilagoditi ili reformirati postojeći obrazovni sustav.

2. Inovativni koncept pismenosti što bi značilo da PISA definira pismenost kao sposobnost učenika da primjenjuje znanje i vještine iz ključnih predmetnih područja i da analizira, logički zaključuje i djelotvorno komunicira kod postavljanja, rješavanja i interpretiranja problema u različitim situacijama.

3. Važnost cjeloživotnog učenja je usmjerenost učenika da kontinuirano uči tijekom cijelog života, ali i da stečeno znanje u školi može primijeniti u vlastitom okruženju.

4. Redovito praćenje kroz trogodišnje cikluse: PISA istraživanje se provodi svake tri godine, što omogućuje i daje uvid zemljama u njihovo praćenje napretka u postizanju obrazovnih ciljeva ili reformi.

5. Velika geografska pokrivenost PISA istraživanja uključuje veliki broj zemalja svijeta, članica OECD-a (35 zemalja) te zemalja partnera (37 zemalja).

6. Tri tipa rezultata su: osnovni indikatori (o znanju i vještinama učenika), kontekstualni indikatori (pokazuju kakva je veza između rezultata i samih učenika odnosno njihovih demografskih, socijalnih, ekonomskih i obrazovnih pokazatelja) i na kraju indikatori trenda (promjene u razinama postignuća tijekom vremena).¹²

5.2. Rezultati i budući indikatori

Testiranje učenika u Hrvatskoj provodilo se tijekom ožujka i travnja 2015. u 158 srednjih i dvije osnovne škole. Istraživanje je provedeno na reprezentativnom uzorku od 5809 petnaestogodišnjaka. Svaki učenik rješavao je dvosatni PISA test koji je sadržavao pitanja iz prirodoslovne pismenosti u trajanju od jednog sata, dok je drugi sat bio posvećen čitalačkoj i matematičkoj pismenosti ili sposobnosti suradničkog rješavanja problema, koje je bilo ovogodišnje dodatno ispitno područje. U ukupnom PISA istraživanju 2015. godine najbolji prosječni rezultat u prirodoslovnoj, matematičkoj i čitalačkoj pismenosti postigao je Singapur. Na vrhu ljestvice u području prirodoslovlja slijede ga Japan, Estonija, Tajvan i Finska, a visoki

¹² (OECD, 2018)

rezultat od 513 bodova ostvarila je i Slovenija (tab. 10). U području matematičkih i čitalačkih kompetencija u vrhu su Hong Kong-Kina i Kanada, odnosno, Hong Kong-Kina i Makao-Kina. Od europskih zemalja u matematici su najbolji bili učenici iz Švicarske i Estonije. U čitalačkoj pismenosti u Europi prednjače Finska, Irska i Estonija. Testovi se provode na jezicima na kojima se odvija nastava, a 2015. godine, prvi put od 2000. godine kad je provedeno prvo PISA istraživanje, testiranje i anketiranje učenika provedeno je isključivo na računalima.

Zemlje	Prosjek	RASPON RANGOVA	
		Najviši rang	Najniži rang
Singapur	556	1	1
Japan	538	2	3
Estonija	534	2	5
Kineski Tajpeh	532	2	7
Finska	531	3	7
Makao (Kina)	529	5	8
Kanada	528	5	9
Vijetnam	525	4	10
Hong Kong	523	7	10
B-S-J-G Kina	518	8	16
Južna Koreja	516	9	14
Novi Zeland	513	10	15
Slovenija	513	11	15
Australija	510	12	17
Ujedinjeno Kraljevstvo	509	12	19
Njemačka	509	12	19
Nizozemska	509	13	19
Švicarska	506	14	23
Irska	503	17	24
Belgija	502	18	25
Danska	502	18	25
Poljska	501	18	25
Portugal	501	18	25
Norveška	498	20	27
Sjedinjene Američke Države	496	21	31
Austrija	495	23	30
Francuska	495	24	30
Švedska	493	24	32
Češka	493	25	31
Španjolska	493	25	31
Latvija	490	28	32
Rusija	487	30	34
Luksemburg	483	32	34
Italija	481	32	36
Mađarska	477	34	39
Litva	475	34	39
Hrvatska	475	35	39

Sl. 6. Prosječni rezultati zemalja iz prirodoslovne pismenosti na PISA istraživanju 2015. godine

Izvor: NCVVO 2015, <https://pisa.ncvvo.hr/wp-content/uploads/2018/05/PISA-2015-kb.pdf>, 11. 12. 2018.

5.2.1. Rezultati po razinama prirodoslovne pismenosti

Zbog lakše interpretacije i boljeg razumijevanja postignuća učenika na PISA istraživanja iz prirodoslovne pismenosti su prikazani na skali znanja i sposobnosti. Sama tablica podijeljena je na sedam razina, pri čemu najniža predstavlja razinu 1, a razina 6 predstavlja najvišu razinu znanja i sposobnosti. Ukratko, veća razina predstavlja veću razinu učenikova znanja i sposobnosti, a manja razina (razina 2) se odnosi na ona minimalna učenička dostignuća prije završetka obaveznog obrazovanja budući da tek na toj razini učenici počinju samostalno zaključivati i pokazivati razumijevanje osnovnih koncepata u prirodoslovlju. Prema razinama hrvatsku učenici ostvarili su sljedeće rezultate: razina 1b-99,6 %, razina 1a-94,5 %, razina 2-75 %, razina 3-45,9 %, razina 4-18,4 %, razina 5-3,9 %, razina 6-0,4 %. Prema podacima OECD-a Hrvatska iz prirodoslovne pismenosti spada u donji dom, odnosno ispod prosjeka OECD-a. Kad je riječ o razinama znanja i sposobnosti na skali prirodoslovne pismenosti, 24,7 % hrvatskih učenika nije dostiglo razinu 2, odnosno ne posjeduje osnovna prirodoslovna znanja i vještine potrebne za svakodnevni život. Na najvišim razinama (razine 5 i 6) nalazi se tek 4 % hrvatskih učenika. Tako da je ukupni prosjek prirodoslovne pismenosti Hrvatske 475, dok je od promatranih država na prvom mjestu Finska s 531, zatim Slovenija s 513, Poljska s 501 i Rumunjska s prosjekom od 435. Podatci o razinama znanja i sposobnostima pokazuju da Finska ima 11% učenika koja nije dostigla razinu 2, na najvišim se nalazi 14%. Kod Slovenije je 15% do razine 2 i 11% na najvišim, Poljska ima 16% i 7% i Rumunjska ima 39% učenika koji nisu dostigli razinu 2 te 1% učenika na najvišim razinama (Braš Roth, Markočić Dekanić i Markuš Sandrić, 2017).

5.3. Intervju s polaznicima PISA istraživanja

5.3.1. Metoda prikupljanja podataka

Prilikom prikupljanja podataka koristili smo se metodom polustrukturiranog intervjua. Gilham (2005.) smatra kako je upravo navedena metoda prikupljanja podataka najbolji način provođenja istraživačkog intervjua, zbog svoje fleksibilnosti temeljene na strukturi i kvaliteti dobivenih podataka. Najbitnije karakteristike polustrukturiranog intervjua su te da se svim ispitanicima postavljaju ista pitanja, koja su pretežno otvorenog tipa, te da ispitivač ima mogućnost produbljivanja teme pomoću postavljanja potpitanja (Gilham, 2005). Ova je metoda prikupljanja podataka odabrana jer je ispitanicima ostavljena mogućnost opširnijih odgovora i zbog fleksibilnosti, kako ispitanici i provoditelj intervjua ne bi bili ograničeni unaprijed

zadanim popisom pitanja. Nestrukturirani, tj. dubinski intervju ne bi bio dobar odabir za ciljanu populaciju, zbog tog što se radi o mlađoj populaciji, kojoj trebaju neke smjernice. Da nije postojao popis pitanja, ispitanici bi vrlo vjerojatno skrenuli s teme i počeli pričati o nečem sasvim nevezanom za istraživanje. S druge strane, strukturirani intervju ne bi ostavio dovoljno prostora za odgovore, djelovao bi poprilično formalno i strogo, što bi opet otežavalo provedbu intervju, s obzirom na strukturu odabranih ispitanika.

Sam intervju sastojao se od dva uvodna pitanja čija je svrha bila upoznavanje s ispitanikom te lagano uvođenje u samu temu. Nadalje, ispitaniku je postavljeno još osam pitanja koja su se odnosila na sljedeće tematske cjeline: način odabira sudionika PISA istraživanja, mjesto i način provedbe PISA istraživanja, konačni pojedinačni rezultati i sveobuhvatni osobni stav i mišljenje o navedenom vanjskom vrednovanju, te dodatne informacije koje su ispitanici mogli podijeliti s provoditeljem intervju ako su ih imali. Pitanja postavljena u ovom intervjuu bila su pretežno otvorenog tipa, te su ispitanicima davala puno prostora za odgovore.

5.3.2. Sudionici

Ciljanu populaciju ovog istraživanja činile su osobe mlađe životne dobi (do 20 godina). Za odabir ispitanika koristili smo neprobabilističku metodu uzorkovanja, točnije prigodni uzorak, koji prema Milasu (2005.) koristimo ako nam je dio osnovnog znanja zbog određenih razloga pristupačniji, tj. dostupniji za istraživanje. Naime, ispitanici su birani uz pomoć poznanika koji su nas usmjerili do njih samih, jer od strane NCVVO-a nije moguće dobiti bilo koje informacije vezano uz polaznike vanjskog vrednovanja.

Intervju je proveden s četiri ispitanika koji su u trenutku provedbe intervju bili studenti na različitim studijskim smjerovima.

5.3.3. Način provedbe istraživanja

Istraživanje je provedeno u razdoblju od listopada 2018. do siječnja 2019. godine. Intervju s tri ispitanika proveden je u domovima ispitanika, a s jednim ispitanikom preko internetske veze. Prosječno trajanje intervju bilo je od 20 do 30 minuta. Odgovori ispitanika uglavnom su bilježeni ručnim vođenjem bilješki, a jedan intervju ima i pisani trag (transkript razgovora).

Prije provedbe samog intervju, ispitanici su upoznati s etičkim načelima kojih smo se kasnije i pridržavali. Prvo su ispitanici upoznati s ciljem istraživanja jer opće je mišljenje kako svi sudionici istraživanja imaju pravo znati o kakvom je istraživanju riječ. Nakon upoznavanja

s ciljem istraživanja, od ispitanika je zatražen i usmeni pristanak na intervju. U svrhu zaštite njihove privatnosti obećano im je potpuna anonimnost, te da će se dobiveni podaci koristiti isključivo u svrhu istraživanja. Također je ispitanicima bilo komunicirano da u bilo kojem trenutku istraživanja mogu odustati, ili odbiti odgovoriti na pojedino pitanje.

5.3.4. Plan analize podataka

Nakon prikupljanja podataka, informacije dobivene iz četiri intervjua uređeni su u jedan zajednički transkript. Nadalje, iz transkripta su izdvojene one izjave sudionika koje su odgovarale na pojedino istraživačko pitanje, te je nakon toga uslijedio postupak induktivne analize sadržaja. Prema Milasu (2005.) analiza sadržaja je složen postupak znanstvenog proučavanja komunikacijskih poruka, ima zadani slijed koraka koji čine istraživački nacrt, te se najčešće koristi u istraživanjima kojima se komunikacijski sadržaj nastoji samo preciznije opisati. Analiza sadržaja je koncipirana tako što su izjave ispitanika organizirane u pojedine kodove. Sam postupak kodiranja sastoji se od tri dijela: pripisivanja pojmova empirijskoj građi, pridruživanja srodnih pojmova u kategorije, te analize značenja pojmova i kategorija. Analiziranjem izjava u transkriptu izdvojene su jedinice kodiranja koje su bile dijelovi rečenica ili cijele rečenice te su dalje razvrstane tako da su grupirane i one sa sličnim značenjem. Tim grupiranim izjavama pripisani su kodovi, a kodovima su kasnije pripisane i određene kategorije.

5.3.5. Rezultati i rasprava

Kvalitativnom analizom podataka prikupljenih prilikom istraživanja došli smo do treće kategorije koja se odnosi na izjave ispitanika u vezi sudjelovanja vanjskog vrednovanja (tab. 14).

Informiranost sudionika o PISA testiranju

Prva kategorija koja je dobivena je „Informiranost sudionika o PISA testiranju“, te ona obuhvaća sljedeće kodove: informiranje o PISA testiranju od strane nastavnika i informiranje o PISA testiranju putem medija.

Kôd „informiranje o PISA testiranju od strane nastavnika“ potvrđen je većim brojem istih izjava od strane ispitanika sa sličnom rečenicom, kao npr. „preko nastavnika u srednjoj

školi“(01), „Nastavnici u srednjoj školi su me informirali o tom istraživanju...“(02). Izjave su samo dokaz da većina učenika od ranije nije imalo nikakve informacije u vezi PISA testiranja, ali niti bilo kojih općih informacija o PISA testiranju. Drugi kôd „informiranje o PISA testiranju putem medija“ potvrđen je samo jednom izjavom „čuo sam i ranije vezano za to testiranje u medijima i koliko se sjećam nije bilo pozitivnog karaktera...“(04). Navedene tvrdnje ispitanika ukazuju na važnost opće informiranosti roditelja, učenika i prosvjetnih djelatnika, a time i mogućih u budućnosti i boljih rezultata.

Informiranost sudionika o provedbi PISA testiranja

Druga dobivena kategorija nazvana je „informiranost sudionika o provedbi PISA testiranja“, te se sastoji od nekoliko kodova, a to su: informiranost sudionika o načinu odabira učenika za PISA testiranje i informiranost sudionika o rezultatima PISA istraživanja.

Kôd „informiranost sudionika o načinu odabira učenika za PISA testiranje“ potvrdio je složnost odgovora od strane sudionika, a to upućuje da je većina sudionika bila izabrana slučajnim odabirom što i same izjave potvrđuju: „Mislim da su nastavnici sami izabrali kandidate po nekim uvjetima, njima poznatim, ali koju su to bili ne znam...“(01), te „Mislim da su nas slučajnim odabirom u imeniku prozvali...“(04). Drugi kôd koji se odnosi na „informiranost sudionika o rezultatima PISA istraživanja“ donosi iste izjave sudionika s jasnim odgovorima: „...rezultati su trebali biti dostavljeni na našu adresu stanovanja, ali i školama...“(01) i „Rekli su nam da ćemo rezultate dobiti na kućnu adresu...“(02). Izjave sudionika su samo potvrdile manju zainteresiranost i pridavanje važnosti rezultatima PISA istraživanja.

Nedostatak motivacije za PISA testiranje

Treća dobivena kategorija odnosi se na „nedostatak motivacije za PISA testiranje“ U ovom istraživanju radi se konkretno o dva različita motivacijska stanja, motivacija koja je potaknuta od strane drugih osoba ili motivacija koja potaknuta od same osobe. Kodovi koju se nalaze su: nastavnici i njihova uloga (eksterna motivacija) i nedostatak motivacije za rješavanje ispita (interna motivacija).

Kôd „nastavnici i njihova uloga (eksterna motivacija) donosi izjave sudionika: „... skoro ništa u vezi samog istraživanja nam nije bilo objašnjeno...“(02) i „...gdje se nije dalo puno truda objasniti učenicima važnost toga ...“(03). Prema tome zaključuje se da su nastavnici testiranje provodili kako bi što prije riješili traženo testiranje uz minimalna prethodna

objašnjavanja i pripremanja učenika na testiranje. Drugi kôd u kategoriji se odnosio na „nedostatak motivacije za rješavanje ispita (interna motivacija)“, gdje su izjave sudionika bile sljedeće: „...većina učenika je testiranje shvatila površno...“(01) i „...znam osobno da su mnogi ispitanici bez veze rješavali samo da budu što prije gotovi...“(03). Izjave su pokazale također veliku dozu nezainteresiranosti od strane sudionika (učenika) prilikom testiranja, što je nekima tek bila izlika da taj dan nije na školskim satovima, nekima je bila izlika što nisu trebali taj dan pisati ispit itd. Motivacija u testiranju nije bila potaknuta od strane učenika, već okolnosti su bile glavni pokretač sudjelovanja što u konačnici je dovelo do rezultata prikazanih u tablici 14.

Iako bi samo istraživanje trebalo provesti na najbolje moguće načine, kako bi dobili što relevantnije i točnije podatke, ovo istraživanje ima i neka ograničenja. Kao prvo od njih potrebno je navesti metodu uzorkovanja, odnosno način na koji smo došli do ispitanika. Prema Milasu (2005.) postoje dvije vrste pristupa uzorkovanju. Prvi se zove probabilistički i temelji se na zakonima vjerojatnosti i sastavljeni su tako da svaki član populacije ima znanu i nenultu vjerojatnost izbora u uzorak. Za razliku od probabilističkog, postoji i ne-probabilistički način uzorkovanja, koji je ujedno korišten u ovom istraživanju, te su njegove osnovne karakteristike sljedeće: počiva na prosudbama istraživača i specifičnim potrebama što ih nameću istraživanja te pri njihovu korištenju nema načina da se utvrdi vjerojatnost da će neka osoba biti uključena u uzorak, kao ni to ima li svaka osoba uopće bilo kakvu vjerojatnost da bude uključena. Ne-probabilističkom uzorku upravo su navedene karakteristike ujedno i nedostaci, i zbog tog možemo razmatrati je li odabrani način uzorkovanja bio i najprikladniji. Što se same vrste uzorka tiče, u istraživanju je korišten prigodni uzorak koji se koristi ako je dio osnovnog znanja zbog određenih razloga pristupačniji, tj. dostupniji za istraživanje (Milas, 2005). Osim prigodnog uzorka, u ne-probabilističke uzorke također pripadaju i kvotni uzorak, namjerni uzorak, te uzorkovanje tehnikom „snježne grude“. Odabirom ne-probabilističke metode uzorkovanja i svjesnosti njezinih nedostataka (reprezentativnost), s obzirom na ciljnu populaciju, navedena vrsta uzorka je bila najbolje reprezentativna.

Drugi mogući nedostatak ovog istraživanja jest način provođenja samog postupka, odnosno problem intervjua. Istraživački intervjui je zapravo, razgovor dviju osoba koji je potakao intervjuer s ciljem prikupljanja informacija važnih za istraživački problem (Cannell & Kahn, 1968., prema Milas, 2005). Tijekom istraživanja, informacije od ispitanika prikupljene su provođenjem polustrukturiranog intervjua, jednog od tri osnovne vrste intervjua. Gilham (2005.) kaže kako je polustrukturirani intervjui vrsta intervjua koja se temelji na postavljanju

istih pitanja svim ispitanicima te mogućnosti produbljivanja teme postavljanjem potpitanja. U metodologiji ovog istraživanja navedeni su neki od razloga zbog kojih je bolje da smo koristili upravo tu vrstu intervjua, u usporedbi sa strukturiranim intervjuiom, te nestrukturiranim, odnosno dubinskim intervjuiom. Konkretni nedostaci i prednosti polustrukturiranog intervjua, kao jednog od načina provođenja intervjuiranja, nisu navedeni te ih je potrebno spomenuti. Gilham (2005.) kao prednosti ove vrste intervjua navodi: polustrukturirani intervjui stvara ravnotežu između same strukture intervjua, te otvorenosti i temelji se na analizi koja omogućuje različite razine strukture. Kao nedostatke polustrukturiranog intervjua Gilham (2005.) je naveo kako treba puno vremena za provedbu istog (trajanje intervjua, izrade transkripta, analize...), nadalje, dugotrajna izrada popisa pitanjima, te su potrebne određene vještine i kompetencije kako bi se takva vrsta intervjua provela. Nedostatak ove vrste intervjua koji je bio poprilično uočljiv jest vremensko trajanje realizacije samog intervjua, izrade transkripta, te konačno i analize podataka. Jedan od problema u provedbi ovog istraživanja bilo je pronalaženje sudionika PISA istraživanja, jer NCVVO zbog zaštite osobnih podataka ne navodi sudionike, nego je do tih podataka bilo moguće doći samo uz pomoć poznanika i društvenih mreža.

Rezultati dobiveni ovim istraživanjem u potpunosti odgovaraju na postavljeno istraživačko pitanje jer smo njima potvrdili neka dosadašnja istraživanja odnosno rezultate koje smo saznali nakon PISA istraživanja i javnih objava rezultata. Ovim istraživanjem također možemo potaknuti nova istraživanja na ovu temu, jer kako je i vidljivo iz rasprave, iznimno je malo istraživanja koja se bave ovom tematikom. Detaljnijim istraživanjima načina na koje ispitanici sudjeluju u testiranjima međunarodnog karaktera mogli bismo doći do značajnih spoznaja, koje bi mogle unaprijediti i poboljšati buduće načine rada i provedbu pojedinih kurikuluma predmeta ili samu provedbu testiranja.

Tab. 14. Osobna iskustva polaznika PISA istraživanja

IZJAVE	KODOVI	KATEGORIJE
<ul style="list-style-type: none"> • „...preko nastavnika u srednjoj školi ...“ (SDB01) • „Nastavnici u srednjoj školi su me informirali o tom istraživanju...“ (SDB02) 	<p>Informiranje o PISA testiranju od strane nastavnika</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • „...čuo sam i ranije vezano za to testiranje u medijima i koliko se sjećam nije bilo pozitivnog karaktera...“ (SDB04) 	<p>Informiranje o PISA testiranju putem medija</p>	<p>Informiranost sudionika o PISA testiranju</p>
<ul style="list-style-type: none"> • „...Mislim da su nastavnici sami izabrali kandidate po nekim uvjetima, njima poznatim, ali koju su to bili ne znam ...“ (SDB01) • „...Mislim da su nas slučajnim odabirom u imeniku prozvali...“ (SDB04) 	<p>Informiranost sudionika o načinu odabira učenika za PISA testiranje</p>	<p>Informiranost sudionika o provedbi PISA testiranja</p>
<ul style="list-style-type: none"> • „...rezultati su trebali biti dostavljeni na našu adresu stanovanja, ali i školama...“ (SDB01) • „...Rekli su nam da ćemo rezultate dobiti na kućnu adresu...“ (SDB02) 	<p>Informiranost sudionika o rezultatima PISA istraživanja</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • „... skoro ništa u vezi samog istraživanja nam nije bilo objašnjeno...“ (SDB02) • „...gdje se nije dalo puno truda objasniti učenicima važnost toga ...“ (SDB03) 	<p>Nastavnici i njihova uloga (eksterna motivacija)</p>	<p>Nedostatak motivacije za PISA testiranje</p>
<ul style="list-style-type: none"> • „... većina učenika je testiranje shvatila površno...“ (SDB01) • „...znam osobno da su mnogi ispitanici bez veze rješavali samo da budu što prije gotovi ...“ (SDB03) 	<p>Nedostatak motivacije za rješavanje ispita (interna motivacija)</p>	

Izvor: bilješke i transkripti polustrukturiranog intervjua s četiri sudionika PISA testiranja 2015. godine

Spomenuto PISA istraživanje provedeno je 2015. godine i kako je ranije navedeno, takvo se istraživanje provodi svake tri godine. PISA 2018 je sedmi ciklus OECD-ova Programa ispitivanja znanja i vještina učenika u kojemu je sudjelovalo više od 80 zemalja. Glavno ispitno područje u istraživanju PISA 2018 bila je čitalačka pismenost, dok su se znanja i kompetencije učenika iz matematike i prirodoslovlja ispitivala manjim brojem zadataka. U ovome ciklusu istraživanja ispitivane su i kompetencije učenika iz dodatnog inovativnog područja-globalnih kompetencija. Uzorak učenika činilo je 7380 petnaestogodišnjih učenika iz 179 srednjih i četiri osnovne škole. Osim učenika, u istraživanju sudjelovali su i njihovi roditelji te ravnatelji njihovih škola. Rezultati glavnog istraživanja PISA 2018 bit će objavljeni u prosincu 2019. godine.

6. RASPRAVA

Analizom postojećih kurikuluma geografije promatranih zemalja, ali i usporedbom PISA rezultata, saznali smo odgovore na pitanja o uspješnosti naših učenika u rješavanju PISA testova, ali time i o konkurentnosti naših učenika na svjetskom tržištu znanja. Odgovori i rezultati nam otvaraju niz novih pitanja koja trebamo riješiti i stvoriti uvjete za što bolju pripremljenost u PISA istraživanju. PISA-ina istraživanja pokazuju da više od 20 % naših učenika ne postiže niti drugu razinu znanja i sposobnosti, a to znači da time ne posjeduju niti temeljna prirodoslovna znanja koja bi im omogućila u budućnosti donošenje važnih odluka za njihov život. Rezultati su nezadovoljavajući i pokazuju trenutno stanje u našem školstvu te upozoravaju na važnost što hitnijih reformi.

Bitno je također napomenuti da PISA-ina zadaci sadrže tekst koji zahtijevaju čitanje s razumijevanjem, a to je ono što je kod naših učenika vrlo slaba vještina. Kako bi što više unaprijedili navedene vještine, potrebna je reforma školskog sustava koja će omogućiti napredak u čitalačkoj pismenosti i unaprijediti kompetencije u području STEM-a.¹³ To bi značilo da je potrebna što veća korelacija i integracija odgojno-obrazovnih ishoda između nastavnih predmeta STEM područja, ali i između predmeta jezično-komunikacijskog i prirodoslovnog područja, kako bi učenici razvijali svoje jezične kompetencije i koristili ih u izražavanju vlastitih misli, a ne da pamte i ponavljaju ono što su na nastavi naučili ili pročitali. Osim toga, spoznaje usvojene bez korelacije s ostalim predmetima stvaraju znanja koji se temelje na razini pamćenja, iznimno na razini razumijevanja, a takva znanja se najčešće brzo zaboravljaju, za razliku od konceptualnog razumijevanja i primjene, odnosno znanja na višim kognitivnim razinama (revidirana Bloomova taksonomija). Stoga je od velike važnosti da se sadržaj učenja i poučavanja geografije usmjeri na dubinu (razumijevanje pojava i procesa), a ne na širinu znanja i time razvija sposobnost primjene i rješavanje problema, umjesto reproduciranja velike količine podataka.

Velike ulogu imaju i glavni su čimbenik u realizaciji navedenih zahtjeva nastavnici, koji trebaju u danome trenutku primijeniti suvremene didaktičko-metodičke strategije, ali i kreativnost. Da bi se sve tri komponente mogle istovjetno upotrebljavati tijekom poučavanja, nastavnicima je potrebna i odgovarajuća potpora. Ona se može organizirati kroz razne stručne

¹³ Akronim sastavljen od riječi science, technology, engineering i mathematics (prirodne znanosti, tehnologija, inženjerstvo i matematika).

seminare koji bi trebali pomoći u stručnom usavršavanju i profesionalnom razvoju nastavnika. Na tim je seminarima važno prikazati rezultate dosadašnjih empirijskih istraživanja, rezultate vezane uz praćenje nastave i oblikovati smjernice budućeg razvoja geografskih kompetencija. Osim održavanja seminara, nastavnici međusobno moraju stvoriti kompaktni i interaktivni kolegij učitelja, jer samo kroz takav pristup i međusobnu interakciju moguće je unaprijediti primjenu različitih nastavnih strategija tijekom poučavanja i usmjeriti učenike na primjenu adekvatnih strategija učenja. To je moguće ostvariti kroz interaktivno sučelje (online program) koje bi sadržavalo osnovne ishode određene predmetnim kurikulumom, a postavljanjem vlastitih priprema za nastavu za određenu geografsku temu (nastavnu jedinicu) povećao bi se fond ideja za kreativnost i širina mogućih odabira kod kreiranja svakog segmenta nastavnog sata. Time bi se stvorili uvjeti za novu razinu primjene inovativnih ideja i oslobodilo više vremena za u fazi pripreme nastavnika za nastavu. Navedeno je dijelom ostvareno 2018./2019. školske godine kroz aktivnosti MZO-a, AZOO-a i drugih aktera koji su intenzivno uključeni u pripremu za frontalnu primjenu predmetnih kurikuluma i kurikuluma međupredmetnih tema u 2019./2020. i sljedećim školskim godinama. Istraživanja koja prate učinke eksperimentalne i frontalne implementacije predmetnih kurikuluma i kurikuluma međupredmetnih tema dat će odgovore na pitanje koliko je potpora bila učinkovita.

7. ZAKLJUČAK

U radu su analizirana osnovna obilježja kurikuluma geografije u četiri europske države: Finskoj, Poljskoj, Sloveniji i Rumunjskoj. Kurikulum geografije važan je segment školskog i nacionalnog kurikuluma za obvezno obrazovanje u Finskoj, Poljskoj, Sloveniji dok u Rumunjskoj nisu donijeli predmetni kurikulum iz geografije već koriste školske planove. Sličnosti između kurikuluma geografije promatranih država utvrđene su za kurikulume Finske, Poljske, Slovenije pa i Hrvatske, a s druge strane je Rumunjska. Naziv *Geografija* za nastavni predmet koristi se u svim analiziranim državama. Kao samostalan ili integrirani predmet geografija je obvezan predmet u svim proučavanim državama, a predaje se u najmanje dva ciklusa (osnovno i srednjoškolsko obrazovanje). U prvom ciklusu obrazovanja geografija je najčešće integrirani predmet, u Finskoj je dio predmeta pod nazivom „environmental sciences“, a u ostalim državama se taj predmet najbliže opisuje kao „priroda i društvo“. U drugom ciklusu obveznog obrazovanja geografija je integrirani predmet u Finskoj, dok se u višim ciklusima sluša kao zaseban predmet. Obrnuta je situacija u Rumunjskoj gdje je geografija zaseban (samostalan) predmet na osnovnoškolskoj razini, a tijekom srednjoškolskog obrazovanja se izvodi u uskoj povezanosti s biologijom.

Geografija se često ističe kao spona u povezivanju prirodnih i društvenih znanosti. Ova analiza potvrđuje tu činjenicu jer se u većini država geografija nalazi i u prirodoslovnom i u društvenom kurikularnom području, samo se izdvaja Finska gdje je geografija samo u prirodoslovnom području. U opisu predmeta analiziranih kurikuluma naglašava se važnost geografije u proučavanju životnog prostora, uloga geografije u osnovnom obrazovanju, važnost aktualizacije te razvoj stavova i vrijednosti potrebnih za preuzimanje aktivne uloge u široj društvenoj zajednici. Kurikulumi promatranih država imaju postavljene ciljeve nastavnog predmeta (geografije) koji se mogu grupirati u tri područja: stjecanje znanja, razvijanje sposobnosti i vještina. Uz sva tri navedena područja, svaki kurikulum ima u temeljima i poučavanje odgojnim vrijednostima. Sve države u svojim kurikulumima kao najvažnije ciljeve ističu stjecanje vještine razumijevanja i objašnjavanja geografskih procesa na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i globalnoj razini, zatim usvajanje znanja o prirodno-geografskim i društveno-gospodarskim obilježjima svoje države, usvajanje znanja o prirodno-geografskim i društveno-geografskim pojavama i procesima na svjetskoj razini te razumijevanje njihovih interakcija. Također velika je pozornost u kurikulumima posvećena razumijevanju načina na koji globalni procesi utječu na društvo, shvaćanju problema koji proizlaze iz nejednakog

razvoja, stjecanju znanja te razvoju svijesti o važnosti zaštite prirode, racionalnom korištenju izvora energije te važnosti održivog razvoja i suradnje u zaštiti okoliša u svijetu.

Kurikulumi svih europskih država kao najvažnije odgojne vrijednosti ističu spoznaju važnosti nacionalnih manjina u pojedinom društvu, kao i prihvaćanje različitosti među narodima i kulturama te razvoj multikulturalnosti. Učenike se potiče na aktivno sudjelovanje u stjecanju znanja, razvoj kritičkog mišljenja, usvajanje znanstvenih metoda te razvoj radnih navika. Uz te ciljeve Finska, Poljska i Slovenija u svojim kurikulumima geografije posebno naglašavaju potrebu poticanja učenika na aktivno sudjelovanje u životu lokalne zajednice, stvaranje aktivnog građanina te preuzimanje odgovornosti pri odlučivanju. U svim državama poseban naglasak stavlja se na potrebu aktualizacije nastavnih sadržaja i primjenu raznovrsnih nastavnih metoda i oblika rada. Učenike se potiče na pripremu samostalnih prezentacija, izradu referata, postera, plakata, izradu projekata. U kurikulumu Finske posebno se ističe potreba za korelacijom stečenih znanja iz geografije s ostalim nastavnim predmetima kako bi se kod učenika razvilo cjelovito znanje i razumijevanje.

Analiziranjem dokumenata kurikuluma za obvezno obrazovanje u promatranim europskim državama, plan nastave geografije nije moguće točno definirati u svim državama. Jedan od razloga je organizacija nastave u pojedinim državama te činjenica da se u pojedinim državama satnica određuje za pojedine skupine predmeta dok je na školama da odrede točnu satnicu svakog pojedinog predmeta iz te skupine. U Finskoj do točnog ukupnog broja ne možemo doći. Poznato je da finska vlada propisuje samo minimalan broj sati za svaki predmet tijekom devetogodišnjeg obrazovanja te obrazovne ciljeve koji se moraju postići do kraja pete i do kraja devete godine obrazovanja.

Duljina nastavnog sata u većini promatranih država ista je i iznosi 45 minuta, samo je Rumunjska izuzetak gdje je nastavni sat 50 minuta. Izbor nastavnih metoda, nastavnih sredstava i organizacija nastave prepušteni su nastavnicima u Finskoj, Poljskoj i Sloveniji. Također treba spomenuti i razlike među proučavanim državama u segmentu ocjenjivanja. Neki kurikulumi ne govore o evaluaciji, u nekima su propisani stupnjevi ocjenjivanja (Slovenija), a u nekima su navedene samo opće upute (Rumunjska). Međusobnom usporedbom kurikuluma odabranih država Europe uočili smo da nema velikih odstupanja i razlika, jedino se tu izdvaja Rumunjska koja niti nema kurikulume geografije nego se planira pomoću školskih planova i programa.

Predmetni kurikulum geografije u Hrvatskoj svojim sadržajem ishoda i strukturom također ne odskaje od analiziranih kurikuluma, dapače, pronalazi se mnogo sličnosti u strukturi kurikuluma sa Poljskim i Slovenskim kurikulumom. Sadržaji ishoda po razreda su slični

sadržajima Finskog, Poljskog i Slovenskog kurikulumu, primjerice, u petom razredu svi promatrani kurikulumi poučavaju učenike o planeti Zemlji, Sunčevu sustavu, vlastitom zavičaju. U sljedećim razredima poučavanje se usmjerava na upoznavanje geografskog položaja Europe, ali i vlastitih država (Finske, Hrvatske, Poljske i Slovenije), i samih država unutar Europe odnosno Europske unije i svijeta. U svim razredima, kurikulumi geografije u svojim sadržajima stavljaju naglasak na vlastitu domovinu, tolerantnost, održivi razvoj i to je zajedničko kurikulumima Finske, Hrvatske, Poljske i Slovenije. Jedina razlika hrvatskog kurikulumu geografije od Finskog i Slovenskog je u strukturi obrazovanja, naš obrazovni sustav ima osmogodišnje osnovno obrazovanje (kao i u Poljskom obrazovnom sustavu) dok u Finskoj i Sloveniji je devetogodišnje osnovno obrazovanje. A srednjoškolsko obrazovanje je u svim promatranim državama isto, odnosno traje četiri godine, razlika je jedino o načinu provedbe (npr. u Sloveniji svi učenici prve dvije godine uče po gimnazijskog programu, a druge dvije godine su određene za buduće profesionalno usmjerenje).

Literatura

- Bašić, S., 2007: *Obrazovni standardi – didaktički pristup metodologiji izrade kurikuluma*. u: *Kurikulum, teorije-metodologija-sadržaj-struktura* (ur. Previšić, V.), Zavod za pedagogiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i Školska knjiga, Zagreb, 117-155.
- Bognar, L., Matijević, M., 2005: *Didaktika*, Zagreb: Školska knjiga.
- Braš Roth, Michelle, Markočić Dekanić, Ana, Markuš Sandrić, Marina, 2017: *PISA 2015, Prirodoslovne kompetencije za život*. Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja, Zagreb.
- Cantell, H., Hilandera, M., Tani, S., 2018: *Powerful disciplinary knowledge and the status of geography in Finnish upper secondary schools: Teachers' views on recent changes*, Journal of Research and Didactics in Geography, Helsinki, 5-16.
- Cindrić, M., Miljković, D., Strugar, V., 2012: *Didaktika i kurikulum*, Zagreb: Emersion.
- Curić, Z., Vuk, R., Jakovčić, M., 2007: *Kurikulumi geografije za obvezno obrazovanje u 11 europskih država – komparativna analiza*, Metodika 8 (2), 444-466.
- Dinca, C., 2011: *Metodica predrrii geografiei*, Bukurešt: Decesfera Media.
- Gilham, B., 2005: *Research Interviewing – the range of techniques*. Maidenhead: Open University Press.
- Halinen, J., 2018: *The new educational curriculum in Finland*. u: *Improving the Quality of Childhood in Europe*, Volume 7, 75-89.
- Jukić, T., 2010: *Odnos kurikuluma i nastavnog plana i programa*, Pedagogijska istraživanja, 7 (1), 54-65.
- Jucu, I. S., 2012: *Rethinking geography in Romanian schools: curricular changes in geography learning in post-socialist Romania*. u: *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, Volume 46, 5440-5448.
- Kregar, J., 2001: *Strategija razvitka Republike Hrvatske „Hrvatska u 21. stoljeću“*, Hrvatska javna uprava, god. 3., br. 3.-4., 659-745.
- Kregar, J., Sekulić, D., Ravlić, S., & Grubišić, K., 2008: *Uvod u sociologiju*. Zagreb: Pravni fakultet, Sveučilište u Zagrebu.
- McGaw, B., 2008: *The role of the OECD in international comparative studies of achievement*. Assessment in Education: Principles, Policy & Practice, 15:3, 223-243.
- Milat, J., 2005: *Pedagoške paradigme izrade kurikuluma*, Pedagogijska istraživanja, 2 (2), 199-208.
- Milas, G., 2005: *Istraživačke metode u psihologiji i drugim društvenim znanostima*. Jastrebarsko: Naklada Slap.

Mrđenović, M., 1988: *Zemljopis u nastavnim planovima i programima*. Hrvatski geografski glasnik 50 (2), 127-136.

Osuch, W., 2017: *Geography in the reformed educational system in Poland-return to the past or a brand new quality*, Journal of Research and Didactics in Geography, Cracow.

Palekčić, M., Vollstädt, W., Terhart, W. i Katzenbach, D., 1999: Struktura nastavnih sadržaja i znanja. u: (ur. Mijatović, A.) *Osnove suvremene pedagogije*. Zagreb, HPKZ, 265–290.

Palekčić, M., 2007: Od kurikulumuma do obrazovnih standarda. u: *Kurikulum, teorije-metodologija-sadržaj-struktura* (ur. Previšić, V.), Zavod za pedagogiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i Školska knjiga, Zagreb, 39-115.

Pastuović, N., 1999: *Edukologija: Integrativna znanost o sustavu cjeloživotnog obrazovanja i odgoja*, Zagreb: Znamen.

Pejnović, D., 2008: Uloga geografije u osnovnom i srednjoškolskom obrazovanju u Hrvatskoj, u: *Hrvatsko školstvo – sadašnje stanje i vizija razvoja* (ur. Popović, S.), Zbornik radova s okruglog stola održanog 22. siječnja 2008. u Hrvatskoj akademiji znanosti i umjetnosti u Zagrebu, HAZU, Zagreb, 107-115.

Previšić, V., 2005: *Kurikulum suvremenog odgoja i škole: metodologija i struktura*, Odsjek za pedagogiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 165-171.

Previšić, V., 2007: *Kurikulum. Teorije, metodologija, sadržaj, struktura*, Zavod za pedagogiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i Školska knjiga, 367.

Stoian Connor, G., 2003: *The reform of education in Romania and its implications for the teaching of geography in secondary schools*, University of Bucharest, Romania.

Težak, S., 1996: *Teorija i praksa nastave hrvatskoga jezika 1*, Školska knjiga, Zagreb.

Vranković, B., Vuk, R., Šiljković, Ž., 2011: *Vanjsko vrednovanje postignuća učenika osmih razreda iz domene opća geografija*, Hrvatski geografski glasnik 73 (1), 271-289.

Vranković, B., Vuk, R., Šiljković, Ž., 2011: *Kvalitativna analiza ispita vanjskog vrjednovanja obrazovnih postignuća učenika osmih razreda provedenih 2008. godine: geografija i integracija nastavnih sadržaja iz geografije i povijesti*, Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja, Zagreb.

Vuk, R., Vranković, B., 2009: *Obrazovna postignuća učenika osmih razreda iz geografije u šk. god. 2007./2008. i stavovi profesora geografije o poučavanju geografskih vještina*, Metodika 10 (2), 354-370.

Vuk, R., Vranković, B., Šiljković, Ž., 2012: *Postignuća učenika iz geografije Hrvatske na ispitima vanjskog vrednovanja i percepcije učenika o geografiji kao nastavnom predmetu u osnovnoj školi*, Hrvatski geografski glasnik 74 (1), 213-229.

Žepić, M., 1991: *Latinsko-hrvatski rječnik*, Zagreb: Školska knjiga.

Izvori

Agencija za odgoj i obrazovanje,

https://www.azoo.hr/images/stories/dokumenti/Nacionalni_okvirni_kurikulum.pdf (16. 12. 2018.)

Curriculum reform in Finland, Finnish national board of education, 2016,

https://www.oph.fi/download/151294_ops2016_curriculum_reform_in_finland.pdf (16. 12. 2018.)

Eurydice, The Polish education system in brief, 2018, http://eurydice.org.pl/wp-content/uploads/2017/10/Education-System-in-Poland_2017_2018_EN.pdf,

(30. 6. 2019.)

Glasnik Ministarstva prosvjete i kulture, br. 7/8, Programsko usmjerenje odgoja i obrazovanja predškolske djece, 1991.,

https://mzo.hr/sites/default/files/migrated/programsko_usmjerenje_odgoja_i-obrazovanja_predskolske_djece.pdf, (30. 6. 2019.)

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Deklaracija o znanju i Hrvatska temeljena na

znanju i primjeni znanja 2004., http://novebojeznanja.hr/011_137_HAZU_Deklaracija_o_znanju_-_Hrvatska_temeljena_na_znanju_i_primjeni_znanja.pdf, (30. 6. 2019.)

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Važnost znanja i primjene znanja za izlazak iz krize i razvoj Hrvatske 2011.,

http://info.hazu.hr/upload/file/Dokumenti/Izjava%20HAZU_Vaznost%20znanja%20i%20primjena%20znanja%20za%20izlazak%20iz%20krize%20i%20razvoj%20Hrvatske.pdf, (30. 6. 2019.)

Kurikulum geografije u poljskom srednjoškolskom sustavu obrazovanja,

<http://www.gimnazjum.rzgow.pl/index.php/przedmiotowo/item/291-podstawa-programowa-geografia-iii-etap-edukacyjny>, (22. 9. 2019.)

Ministerstwo edukacji narodowej, Podstawa programowa kształcenia ogólnego z

komentarzem, Skola podstawowa Geografia, <https://www.ore.edu.pl/nowa-podstawa-programowa-geografia.pdf>, (30. 6. 2018.)

Ministarstvo za izobraževanje, znanosti in šport,

http://www.mss.gov.si/si/solstvo/osnovnosolsko_izobrazevanje/osnovna_sola/, (22. 9. 2019.)

Ministarstvo za školstvo in šport, Učni načrt, Geografija, gimnazija,
http://portal.mss.edus.si/msswww/programi2018/programi/media/pdf/un_gimnazija/un_geografija_strok_gimn.pdf, (30. 6. 2019.)

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske, Plan razvoja sustava odgoja i obrazovanja 2005. - 2010.,
<https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//2016/Sjednice/Arhiva//85-05a.pdf>, (30. 6. 2019.)

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Strategija obrazovanja odraslih, 2007,
[http://novebojeznanja.hr/UserDocsImages/Dokumenti%20i%20publikacije/Dokumenti%20i%20publikacije%20referirani%20u%20SOZT-u%20\(popis%201\)/010c%20136%20Strategija%20obrazovanja%20odraslih.pdf](http://novebojeznanja.hr/UserDocsImages/Dokumenti%20i%20publikacije/Dokumenti%20i%20publikacije%20referirani%20u%20SOZT-u%20(popis%201)/010c%20136%20Strategija%20obrazovanja%20odraslih.pdf), (30. 6. 2019.)

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske, Strategija za izradbu i razvoj nacionalnog kurikuluma za predškolski odgoj, opće obrazovanje i srednjoškolsko obrazovanje, 2007., <https://www.bib.irb.hr/355126>, (30. 6. 2019.)

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske, Strategija razvoja sustava strukovnog obrazovanja u Republici Hrvatskoj 2008.–2013.,
<http://www.asoo.hr/UserDocsImages/dokumenti/Strategija%20razvoja%20strukovnog%20obrazovanja%20u%20RH.pdf>, (30. 6. 2019.)

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje, 2015, <https://www.azoo.hr/images/strucni2015/Nacionalni-kurikulum-za-rani-i-predskolski-odgoj-i-obrazovanje.pdf>, (30. 6. 2019.)

Ministarstvo znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske, <http://www.kurikulum.hr/> (15. 10. 2018.)

Ministarstvo znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske, <https://mzo.hr/hr/rubrike/hrvatski-kvalifikacijski-okvir-hko>, (30. 6. 2019.)

Ministarstvo znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske, http://mzos.hr/datoteke/12-Predmetni_kurikulum-Geografija.pdf, (16. 12. 2018.)

Ministarstvo obrazovanja Rumunjske, www.edu.ro/pgeo.htm (*Minister's Orders: # 4237/08.23.1999/5th-8th grades; #3371/03.02.1999/9th grade; # 5086/12.05.1999; #4805/10.05.2000/11th-12th*, (5. 11. 2018.)

Ministry of Education and Culture, <https://minedu.fi/en/basic-education>, (22. 9. 2019.)

Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja, Rezultati OECD-ova istraživanja PISA 2015, <https://pisa.ncvvo.hr/wp-content/uploads/2018/05/PISA-2015-kb.pdf>, (30. 6. 2019.)

Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednje obrazovanje, Zagreb, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, https://www.azoo.hr/images/stories/dokumenti/Nacionalni_okvirni_kurikulum.pdf, (16. 12. 2018.)

Nacionalni okvirni kurikulum za predškolsko obrazovanje te opće obavezno i srednjoškolsko obrazovanje, http://mzos.hr/datoteke/12-Predmetni_kurikulum-Geografija.pdf, (16. 12. 2018.)

Narodne novine, 2019: *Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi* (NN 7/2019). https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_7_145.html, (25. 2. 2019.)

Narodne novine, 2014: *Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije* (NN 124/2014). https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2014_10_124_2364.html#footnote-29081-8, (2. 5. 2019.)

Narodne novine, 2016: *Pravilnik o znanstvenim i umjetničkim područjima, poljima i granama*. <http://www.propisi.hr/print.php?id=9662>, (30. 6. 2019.)

Narodne novine, 2007: *Zakon o obrazovanju odraslih* (NN17/07). <https://www.zakon.hr/z/384/Zakon-o-obrazovanju-odraslih>, (30. 6. 2019.)

OECD, PISA 2015-results in Focus, <https://www.oecd.org/pisa/pisa-2015-results-in-focus.pdf>, (18. 8. 2019.)

Obrazovni sustav u Finskoj, https://en.wikipedia.org/wiki/Education_in_Finland, (22. 9. 2019.)

Podstawa programowa kształcenia ogólnego, 2016., <https://www.ore.edu.pl/wp-content/uploads/2017/05/geografia.-pp-z-komentarzem.-szkola-podstawowa.pdf>, (16. 12. 2019.)

Učni načrt. Program osnovna šola. Geografija,
http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_geografija.pdf, (18. 8. 2018.)

Učni načrti. Geografija. Gimnazija i strukovna gimnazija, 2011.,
http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/ss/programi/2008/Gimnazije/UN_GEOGRAFIJA_gimn.pdf, (3. 5. 2019.)

Popis slika

Sl. 1. Sustavni prikaz dokumenata nacionalnog okvirnog kurikulumu.....	14
Sl. 2. Shematski prikaz koncepata u geografiji.....	20
Sl. 3. Elementi poučavanja geografije u finskom kurikulumu	31
Sl. 4. Budući izazovi u poučavanju geografije	34
Sl. 5. Geografske kompetencije u slovenskom obrazovnom sustavu	49
Sl. 6. Prosječni rezultati zemalja iz prirodoslovne pismenosti PISA 2015.	68

Popis tablica

Tab. 1. Odgojno-obrazovni ishodi u predmetnom kurikulumu geografije u Finskoj	33
Tab. 2. Geografski ishodi u poljskom kurikulumu geografije.....	36
Tab. 3. Nastavni plan tijekom osnovnoškolskog obrazovanja geografije i geografske teme u Poljskom obrazovnom sustavu	37
Tab. 4. Odjeljci s geografskim temama poljskog kurikulumu geografije	38
Tab. 5. Broj sati i raspored predavanja odjeljaka i njihovih geografskih tema	40
Tab. 6. Geografske ishodi u osnovnoj i proširenoj razini srednjoškolskog obrazovanja.....	41
Tab. 7. Ishodi učenja-detaljni pristup osnovnoškolskog kurikulumu geografije.....	43
Tab. 8. Raspodjela i raspon odjeljaka za osnovnu i proširenu razinu	47
Tab. 9. Broj sati i geografske teme u slovenskom obrazovnom sustavu	48
Tab. 10. Opći zahtjevi usvajanja geografskog znanja i vještine kurikulumu geografije.....	50
Tab. 11. Učenička postignuća u osnovnoškolskom obrazovanju	51
Tab. 12. Geografski ciljevi i preporučeni sadržaji u srednjoškolskom obrazovanju.....	48
Tab. 13. Geografske teme kroz osnovno i srednjoškolsko obrazovanje u Rumunjskoj.....	54
Tab. 14. Osobna iskustva polaznika PISA istraživanja.....	66

PISANA PRIPREMA ZA NASTAVNI SAT GEOGRAFIJE		
Naziv i sjedište škole	Gimnazija Karlovac	
Obrazovni program (zanimanje)	Gimnazija	
Ime i prezime nastavnika	Josip Cerjak	
Datum izvođenja nastavnog sata	24. rujna 2019.	
Naziv nastavne jedinice	Što uče učenici iz geografije u odabranim državama Europe u završnom razredu srednjeg obrazovanja?	
Razred	4. razred (izborna nastava)	
Tip sata	obrada	
Kompetencije	Ishodi učenja	Zadaci kojima ću provjeriti ishode
<p>1. Geografska znanja i vještine</p> <p>Koja nova znanja trebam približiti svojim učenicima?</p> <p>Koje geografske vještine će učenici vježbati i razvijati?</p>	<ol style="list-style-type: none"> Definirati pojam i strukturu predmetnog kurikulumu geografije srednjoškolskog obrazovanja odabranih država Objasniti važnost donošenja i primjene kurikulumu geografije u srednjoškolskom obrazovanju odabranih država Opisati geografska znanja i vještine učenika analiziranih država u završnom razredu srednjoškolskog obrazovanja. Usporediti geografska znanja i vještine učenika analiziranih 	<p>Što znači pojam predmetni kurikulum geografije? Iz zadanih izvora kurikulumu geografije odabranih država pronaći strukturu poučavanja geografije u završnom razredu srednjoškolskog obrazovanja.</p> <p>Je li geografija samostalan predmet? U koju skupinu predmeta pripada; humanističku, prirodoslovnu ili neku drugu skupinu predmeta? I koja je temeljna vrijednost učenja i poučavanja geografije u promatranim državama?</p> <p>Pomoću zadanih službenih dokumenata i znanstvenih članaka kurikulumu geografije odabranih država analizirati kurikulume geografije za završne razrede srednjoškolskog obrazovanja..</p> <p>Napraviti plakat ili Power point prezentaciju sa rezultatima istraživanja na zadanu temu te</p>

	država u završnom razredu srednjoškolskog obrazovanja.	izlagati pred ostalim učenicima u razredu.
2. Metodička kompetencija Koje metodičke kompetencije potičem?	<ul style="list-style-type: none"> analizirati izvore, statističke podatke 	<p>Analiziraj zadane kurikulume geografije odabranih država. Koja je razlika u strukturi poučavanja u završnim razredima srednjoškolskog obrazovanja?</p> <p>Analiziraj grafičke tablice o broju sati geografije u završnim razredima srednje.</p>
3. Komunikacijska kompetencija Koje će komunikacijske mogućnosti ponuditi?	<ul style="list-style-type: none"> sposobnost pisanog izražavanja sposobnost usmenog izražavanja znanja i misli sposobnost slušanja i uvažavanja mišljenja drugih 	<p>Analiziranje zadanih dokumenata i interpretiranje te zapisivanje sadržaja na papir.</p> <p>Usmeno izlaganje sadržaja istraživanja i pozorno slušanje izlaganja ostalih grupa.</p>
4. Socijalna kompetencija Koja poboljšanja (u socijalnom ponašanju) očekujem?	<ul style="list-style-type: none"> prepoznati važnost međunarodne procjene znanja i vještine 	U kojem obrazovnom sustavu odabranih država bi najradije polazili srednju školu?

TIJEK NASTAVNOG SATA

Etape sata	Cilj etape	Opis aktivnosti učitelja	Opis aktivnosti učenika
Uvod	o provjera predznanja	<p>Nastavnik na jednom satu na početku školske godine podijeli razred u četiri grupe i svakoj dodjeljuje zadatak sa napisanim uputama geografskog istraživanja na papiru.</p> <p>Nakon toga, nastavnik određuje tjedan dana vremenskog razdoblja u kojem odabrane grupe trebaju istražiti i pronaći zadane</p>	<p>Učenici međusobnim dogovorom određuju podjelu zadataka prilikom analize zadanih dokumenata ili traženju relevantnih znanstvenih članaka.</p>

	<p>o poticanje znatiželje</p>	<p>dokumente te podijeliti uloge u grupi.</p> <p>Tijekom analize dokumenata i izrade izvještaja istraživanja, nastavnik provjerava trenutne rezultate istraživanja i sugerira.</p> <p>Nastavnik pozdravlja učenike te prije obrade nastavne jedinice na laptopu odnosno projektoru predstavlja vlastiti raspored poučavanja geografije za nazočni razred. Zatim im postavlja pitanje, zašto je potreban raspored?</p> <p>Nakon toga pita učenike znaju li što znači riječ kurikulum? Kako učenici možda neće odmah odgovoriti u potpunosti na postavljeno pitanje, nastavnik će usmjeriti učenike na njihova istraživanja i izvještaje i da pokušaju detaljnije definirati pojma kurikulum geografije.</p> <p>Zatim nastavnik upućuje učenike da otvore svoje bilježnice te da napišu naslov „Što uče učenici iz geografije u odabranim državama Europe u završnom razredu srednjeg obrazovanja?“. Nakon toga nastavnik određuje Finsku grupu kao prvu grupu koja će prezentirati vlastite saznanja o geografskim znanjima i vještinama na kraju srednjeg obrazovanja. Tek nakon toga najavljuje cilj sata i obraća pažnju učenicima da</p>	<p>U međusobnom kontaktu i vlastitim angažmanom, učenici analiziraju izvore i izvještavaju nastavnika te izrađuju prezentaciju.</p> <p>Učenici gledaju raspored te odgovaraju da je raspored potreban zbog lakšeg i organiziranije odrade određenog postavljenog zadatka.</p> <p>Učenici odgovaraju da je kurikulum pojam koji se koristi u obrazovnom sustavu.</p> <p>Učenici zatim povezuju i odgovaraju da je kurikulum nastavni plan i program prema kojem nastavnici geografije predaju u školama.</p> <p>Učenici zapisuju naslov u bilježnice.</p>
	<p>o najava cilja</p>		

		<p>detaljno prate izlaganja ostalih grupa i zapisuju u bilježnicu, jer će na kraju sata trebati usporediti vlastiti izvještaj sa ostalima.</p>	
Glavni dio sata	<p>○ Određivanje geografskog prostora istraživanja</p> <p>○ Izlaganje rezultata</p>	<p>Tada nastavnik poziva prvu grupu i traži od ostalih učenika da netko na karti Europe prikaže odabrane države (Finska, Poljska, Slovenija i Hrvatska).</p> <p>Nastavnik zatim objašnjava razloge odabira država i njihovih kurikuluma geografije srednjeg obrazovanja.</p> <p>Prva grupa izlaže vlastite rezultate istraživanja vezana uz finski kurikulum geografije.</p> <p>Nastavnik tijekom izlaganja zapisuje glavne natuknice na ploču.</p> <p>Nakon prve grupe, nastavnik poziva drugu grupu, Poljsku grupu da iznesu vlastite rezultate istraživanja.</p> <p>Nastavnik tijekom izlaganja zapisuje glavne natuknice na ploču.</p> <p>Nakon toga je treća grupa, Slovenska grupa koja iznosi vlastite rezultate istraživanja.</p> <p>Nastavnik tijekom izlaganja zapisuje glavne natuknice na ploču.</p> <p>Posljednja je Hrvatska grupa koja iznosi rezultate vlastitog istraživanja.</p> <p>Nastavnik tijekom izlaganja, na ploču zapisuje glavne natuknice.</p>	<p>Prozvani učenik pokazuje na karti odabrane države, a zatim pažljivo slušaju razloge odabira kurikuluma država</p> <p>Učenici pažljivo prate prezentaciju i zapisuju u bilježnicu natuknice sa bitnim odrednicama kurikuluma.</p> <p>Učenici pažljivo prate prezentaciju i zapisuju u bilježnicu natuknice sa bitnim odrednicama kurikuluma.</p> <p>Učenici pažljivo prate prezentaciju i zapisuju u bilježnicu natuknice sa bitnim odrednicama kurikuluma.</p> <p>Učenici pažljivo prate prezentaciju i zapisuju u bilježnicu natuknice sa bitnim odrednicama kurikuluma.</p>

Završni dio sata	○ primjena naučenog	<p>Kada je izlaganje učenika završeno, nastavnik provjerava ostvarenost ishoda na ovom satu pitanjima:</p> <p>Na primjeru izlaganja grupa, definiraj pojam kurikuluma geografije i objasni značenje geografskog znanja i vještine. Objasni važnost kurikuluma geografije za nastavnike i učenike. Jesu li kurikulumi geografije zastupljeni u svim odabranim državama u završnom razredu srednje škole? Je li struktura poučavanja različita? I kako? Jesu li sadržaji geografskih znanja i vještina slični ili u potpunosti različiti?</p>	
	○ formativno vrednovanje	<p>Nastavnik dijeli učenicima obrazac samovrjednovanja za domaću zadaću.</p>	

Plan školske ploče

Što uče učenici iz geografije u odabranim državama Europe u završnom razredu srednjeg obrazovanja?

- kurikulum (kurikul): je nastavni plan i program po kojem predaju učitelji i profesori u hrvatskim školama.

Kurikulumi geografije završnog razred srednjoškolskog obrazovanja:

Finska:

- geografija se predaje u srednjoj školi
- postoji trogodišnji gimnazijski i strukovni smjer
- geografija je samostalan predmet
- viša kognitivna znanja o Finskoj, Europi sa naglaskom na analizu

Poljska:

-geografija se predaje u srednjoj školi

-trogodišnji gimnazijski i strukovni smjer

-geografija je samostalan predmet

-postoje geografske znanja i vještine koje su podijeljene po odjeljcima koji se po rasporedu poučavaju u svakom odabranom razredu.

Slovenija:

-geografija se predaje u srednjoj školi

-trogodišnji gimnazijski i strukovni smjer

-geografija je samostalan predmet

-sadržaj geografskih znanja i vještina se ostvaruje u kontekstu Slovenija-Europa, Slovenija-svijet, integriranje, migriranje održivi razvoj.

Hrvatska:

-geografija se predaje u srednjoj

-četverogodišnji gimnazijski i strukovni (neki smjer i trogodišnji) smjer

-geografska znanja i vještine se ostvaruju prema konceptima; prostorni identitet, prostorne organizacije, održivi razvoj.

-viša kognitivna znanja, globalni procesi i integracije, Hrvatska unutar EU i svijetu, održivi razvoj.

Nastavne metode: metoda razgovora, usmenog izlaganja, rada na tekstu, pisanih radova.

Oblici rada: rad u grupi, frontalni rad.

Nastavna sredstva i pomagala: računalo, LCD projektor, udžbenik, IKT, Prilog sa zadacima za grupe, plakat ili Powerpoint prezentacija.

Popis literature i izvora za učitelja/nastavnika

- Cantell, H., Hilandera, M., Tani, S., 2018: *Powerful disciplinary knowledge and the status of geography in Finnish upper secondary schools: Teachers' views on recent changes*, Journal of Research and Didactics in Geography, Helsinki, 5-16.

- Cindrić, M., Miljković, D., Strugar, V., 2012: Didakika i kurikulum, Zagreb: Emersion.
- Narodne novine, 2019: Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (NN 7/2019). https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_7_145.html.
- Milat, J., 2005: *Pedagoške paradigme izrade kurikuluma*, Pedagogijska istraživanja, 2 (2), 199-208.
- Palekčić, M., 2007: Od kurikuluma do obrazovnih standarda. u: *Kurikulum, teorije-metodologija-sadržaj-struktura* (ur. Previšić, V.), Zavod za pedagogiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i Školska knjiga, Zagreb, 39-115.
- Podstawa programowa kształcenia ogólnego, 2016., <https://www.ore.edu.pl/wp-content/uploads/2017/05/geografia.-pp-z-komentarzem.-szkola-podstawowa.pdf>.

Popis priloga (koji nisu upisani u nastavna sredstva i pomagala)

Prilog 1.

Finska grupa

Uz pomoć informacijsko komunikacijske tehnologije potrebno je pronaći aktualni kurikulum geografije odabrane države te potražiti odgovore na postavljene zadatke.

Napomena i smjernice: relevantne internet stranice su The Ministry of Education and Culture-Finland, Finnish National Board of Education, Education in Finland-Wikipedia te ostali znanstveni članci koji vezani uz kurikulum geografije u “*upper secondary general education*”.

Koristiti engleski jezik prilikom pretrage potrebnih dokumenata.

Zadatci:

1. Pronaći dokument “*National core curriculum for general upper secondary schools 2015*”, te opisati ili nacrtati strukturu srednjoškolskog obrazovanja u Finskoj.
2. Predaje li se geografija u srednjoškolskom obrazovanju, u kojim razredima i koliko sati godišnje?
3. Koje geografske teme se poučavaju u pojedinim razredima?
4. Koje geografsko znanje i vještine učenici stječu na kraju srednjeg obrazovanja?
5. Napraviti plakat ili Powerpoint prezentaciju na zadanu temu istraživanja.

Prilog 2.

Poljska grupa

Uz pomoć informacijsko komunikacijske tehnologije potrebno je pronaći aktualni kurikulum geografije odabrane države te potražiti odgovore na postavljene zadatke.

Napomena i smjernice: relevantne internet stranice su The Ministry of national education (članak: The System of Education in Poland), Education in Poland-Wikipedia, pronaći dokument kurikuluma geografije srednjeg obrazovanja u Poljskoj pod nazivom „*Podstawa programowa kształcenia ogólnego*“ (od 14. do 21. stranice dokumenta), prevesti uz pomoć google prevoditelja i u skladu sa hrvatskim jezikom.

Zadatci:

1. Opisati ili nacrtati strukturu srednjoškolskog obrazovanja u poljskom obrazovnom sustavu.
2. Objasniti broj sati godišnje i raspored poučavanja odjeljaka geografskih tema po razredima.
3. Koje geografsko znanje i vještine učenici stječu na kraju srednjeg obrazovanja?
4. Napraviti plakat ili Powerpoint prezentaciju na zadanu temu istraživanja.

Prilog 3.

Slovenska grupa

Uz pomoć informacijsko komunikacijske tehnologije potrebno je pronaći aktualni kurikulum geografije odabrane države te potražiti odgovore na postavljene zadatke.

Napomena i smjernice: relevantne internet stranice su Ministry of Education, Science and Sport, Education in Slovenia-Wikipedia, pronaći dokument kurikuluma geografije srednjeg obrazovanja u Sloveniji pod nazivom „*Učni načrt Gimnazija, Geografija*“, prevesti uz pomoć google prevoditelja i u skladu sa hrvatskim jezikom.

Zadatci:

1. Opisati ili nacrtati strukturu srednjoškolskog obrazovanja u slovenskom obrazovnom sustavu.
2. Objasniti broj sati i geografske teme po razredima.
3. Koje geografsko znanje i vještine učenici stječu na kraju srednjeg obrazovanja?
4. Napraviti plakat ili Powerpoint prezentaciju na zadanu temu istraživanja.

Prilog 4.

Hrvatska grupa

Uz pomoć informacijsko komunikacijske tehnologije potrebno je pronaći aktualni kurikulum geografije odabrane države te potražiti odgovore na postavljene zadatke.

Napomena i smjernice: relevantne internet stranice su Ministarstvo znanosti i obrazovanja (rubrika: srednjoškolsko obrazovanje), pronaći službeni dokument kurikuluma geografije za gimnaziju pod

nazivom „Odluka o donošenju kurikuluma za nastavni predmet Geografije za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj“ i proučiti dio kurikuluma vezan za gimnazijski program.

Zadatci:

1. Opisati ili nacrtati strukturu srednjoškolskog obrazovanja u hrvatskom obrazovnom sustavu.
2. Objasniti broj sati geografije godišnje po razredima i sadržaj koncepata po razredima.
3. Koje geografsko znanje i vještine učenici stječu na kraju srednjeg obrazovanja?
4. Napraviti plakat ili Powerpoint prezentaciju na zadanu temu istraživanja.

Prilog 5.

Obrazac za samovrjednovanje i refleksiju učenika nakon istraživanja

Uz pomoć sljedećih pitanja, osvrni se na vlastiti rad tijekom i nakon istraživanja.

1. Brojčanom ocjenom pokušaj odrediti kvalitetu svojeg rada tijekom i nakon istraživanja.

Obrazloži svoju ocjenu. 1 2 3 4 5

2. U kojoj aktivnosti smatraš da si bio/bila najbolji/a? Zašto?
3. S kojom si aktivnošću imao/la najviše problema? Što misliš zbog čega?
4. Koja je aktivnost najviše pridonijela tvom stjecanju novih geografskih znanja i vještina? Zašto?
5. Navedi primjer novih znanja i vještina koje si stekao/stekla navedenim istraživanjem na zadanu temu.